

Oslo

Kommunerevisjonen

2022

Eierskapskontroll Oppfølgingen av Oslomodellen og samfunnsansvar

Rapport 8

Siste publikasjoner fra Kommunerevisjonen i Oslo

Kommunerevisjonens rapporter 2022

Rapport 1/2022	Fossil- og utslippsfrie bygge- og anleggsplasser
Rapport 2/2022	Oppsummering av utvalgte undersøkelser gjennomført i regnskapsrevisjonen 2021
Rapport 3/2022	Sykkelsatsing i Oslo
Rapport 4/2022	Bemanning i barnehager
Rapport 5/ 2022	Plan- og bygningsetatens arbeid med ulovlighetsoppfølging
Rapport 6/2022	Oppfølging etter rapport 6/2019 Vg3 fagopplæring i skole
Rapport 7/2022	Kostnadsoverskridelser i store og unike investeringsprosjekter

Kommunerevisjonens rapporter 2021

Rapport 1/2021	Informasjonssikkerhet i Vann- og avløpsetaten
Rapport 2/2021	Forebygging og oppfølging av mobbing og vold
Rapport 3/2021	Kommunens støtteverktøy for krisehåndtering
Rapport 4/2021	Oppsummering av utvalgte undersøkelser gjennomført i regnskapsrevisjonen 2020
Rapport 5/2021	Eierskapskontroll Oslo Konserthus AS
Rapport 6/2021	Kostnadskontroll i tidligfase i investeringsprosjekter
Rapport 7/2021	Kvalitet i spesialskole og spesialgruppe
Rapport 8/2021	Bruk av rammeavtaler – Eiendoms- og byfornyelsesetaten og Undervisningsbygg Oslo KF
Rapport 9/2021	Koordinering for barn og unge med stort hjelpebehov
Rapport 10/2021	Bruk av utbyggingsavtaler
Rapport 11/2021	Beredskap og håndtering av koronautbruddet – Oppsummering av Kommunerevisjonens koronaundersøkelser
Rapport 12/2021	Eierskapskontroll av VEAS og datterselskaper
Rapport 13/2021	Tildeling og oppfølging av brukerstyrt personlig assistanse (BPA)
Rapport 14/2021	Behandling av spørsmål om byråders habilitet.
Rapport 15/2021	Innføring av velferdsteknologi i hjemmetjenesten
Rapport 16/2021	Behandling av varsler i den sentrale varslingsordningen
Rapport 17/2021	Oppfølging etter rapport 9/2018 Bydelenes forebygging av utenforskap blant barn og unge
Rapport 18/2021	Ruters ruteplanlegging

Forord

Bystyret behandlet 21. oktober 2020 *Overordnet analyse og plan for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll 2020–2024* (sak 283) og vedtok blant annet følgende:

I perioden 2020–2024 skal det årlig gjennomføres eierskapskontroll. Selskaper med samfunnsmessig ansvar prioriteres høyest i denne kontrollen.

Denne eierskapskontrollen ble vedtatt gjennomført av kontrollutvalget 31. august 2021 (sak 58) ved behandling av sak om forvaltningsrevisjon, eierskapskontroller og oppfølgingsundersøkelser med oppstart første halvår 2022.

Eierskapskontrollen er gjennomført i overensstemmelse med kommuneloven § 23-2 første ledd bokstav d, § 23-4, § 23-6 og § 24-2 første ledd, forskrift om kontrollutvalg og revisjon §§ 4 og 5 og gjeldende standard for eierskapskontroll i kommuner og fylkeskommuner i Norge (RSK 002).

Eierskapskontrollen er gjennomført av revisjonsrådgiver Ragnhild Grøndahl Faller (prosjektleder) og førsterevisor Erik-André Høgseth Haavind.

Vi vil takke Byrådsavdeling for miljø og samferdsel, Byrådsavdeling for næring og eierskap, Oslo Havn KF og de berørte selskapene for nødvendig bistand i løpet av eierskapskontrollen.

10. juni 2022

Lars Normann Mikkelsen/sign.
seniorrådgiver

Ragnhild Grøndahl Faller/sign.
revisjonsrådgiver

Innhold

Hovedbudskap.....	5
Sammendrag	5
1. Innledning.....	9
1.1 Bakgrunn	9
1.2 Formål og problemstillinger	10
1.3 Avgrensninger	10
1.4 Vurderingskriterier	10
1.5 Metodisk tilnærming og gjennomføring	10
1.6 Rapportens oppbygging.....	11
2. Eierrepresentanter og selskaper.....	12
2.1 Byråd for miljø og samferdsel	12
2.2 Byråd for næring og eierskap	12
2.3 Havnestyret.....	13
3. Eiers oppfølging av selskapenes etterlevelse av Oslomodellen.....	14
3.1 Kriterier	14
3.2 Fakta	14
3.3 Kommunerevisjonens vurdering	21
4. Eierstyring og oppfølging av samfunnsansvar	23
4.1 Kriterier	23
4.2 Fakta	23
4.3 Kommunerevisjonens vurdering	29
5. Eieroppfølging av vesentlige risikoområder for samfunnsansvar	30
5.1 Kriterier	30
5.2 Fakta	30
5.3 Kommunerevisjonens vurdering	34
6. Informasjonsplikten overfor bystyret	36
6.1 Kriterier	36
6.2 Fakta	36
6.3 Kommunerevisjonens vurdering	37
7. Tiltak iverksatt etter rapport 17/2019 Eierskapskontroll	
Samfunnsansvar i konsern – Sporveien AS	38
7.1 Status i 2019.....	38
7.2 Iverksatte tiltak.....	39
7.3 Kommunerevisjonens vurderinger	40
8. Kommunerevisjonens konklusjon.....	41
9. Uttalelser til rapporten og Kommunerevisjonens vurdering av disse	42
9.1 Byråden for miljø og samferdsel	42
9.2 Byråden for næring og eierskap	42
9.3 Havnestyret.....	44
Referanser	45

Vedlegg 1 Revisjonskriterier	47
Vedlegg 2 Oslo kommunes prinsipper for god eierstyring av aksjeselskaper	53
Vedlegg 3 Notat 22/2018: Innføring av Oslomodellen i AS med kommunalt eierskap	66
Vedlegg 4 Uttalelse fra byråden for miljø og samferdsel	69
Vedlegg 5 Uttalelse fra byråden for næring og eierskap	71
Vedlegg 6 Uttalelse fra havnestyret	74

Hovedbudskap

Kommunerevisjonen har vurdert byråden for miljø og samferdsel, byråden for næring og eierskap og havnestyrets eieroppfølging av selskapene Sporveien AS, Fortum Oslo Varme AS, Hafslund Eco AS, Spir Oslo AS og HAV Eiendom AS' ivaretagelse av samfunnsansvar og etterlevelse av Oslomodellen i perioden 2018–2021.

Byrådene og havnestyret hadde i generalforsamling gjort Oslomodellen gjeldende i de fire heleide selskapene og fulgt opp selskapenes implementering av Oslomodellen. To av selskapene hadde unntak fra Oslomodellen som eierne aksepterte.

Eierskapskontrollen reiser spørsmål om byråden for miljø og samferdsel og byråden for næring og eierskap i tilstrekkelig grad hadde sikret seg informasjon om avdekket risiko knyttet til samfunnsansvar og håndteringen av den.

Sammendrag

Formålet med Kommunerevisjonens eierskapskontroll har vært å informere om kommunens oppfølging av Oslomodellen og samfunnsansvar i kommunalt eide selskaper og eventuelt bidra til forbedringer på området. Vi benytter i rapporten uttrykket eier for eierorganet/eierrepresentanten.

Problemstilling og metode

Undersøkelsens hovedproblemstillinger har vært:

- Har eier fulgt opp at selskapene har implementert Oslomodellen?
- Er eiers oppfølging av selskapers ivaretagelse av samfunnsansvar tilfredsstillende?

Eierskapskontrollen omfatter byråden for miljø og samferdsels eierutøvelse i Sporveien AS, byråden for næring og eierskaps eierutøvelse i Fortum Oslo Varme AS, Hafslund Eco AS og Spir AS og Oslo Havn KFs, ved havnestyret, eierutøvelse i HAV Eiendom AS. Eierskapskontrollen omfatter også tiltak byråden for miljø og samferdsel og Sporveien AS har iverksatt etter Kommunerevisjonens rapport 17/2019 *Eierskapskontroll Samfunnsansvar i konsern – Sporveien AS*.

Eierskapskontrollen gjennomføres som en mer begrenset kontroll enn en forvaltningsrevisjon. Det gis ikke anbefalinger.

Kontrollen er gjennomført ved at det er innhentet egenerklæringer fra kommunens eierrepresentanter, byråden for miljø og samferdsel, byråden for næring og eierskap, havnestyret og selskapenes styrever. Havnestyret er styret i Oslo Havn KF og utøver eierskapet overfor HAV Eiendom AS. I tillegg er det innhentet dokumenter som er relevante for eierstyringen, eksempelvis innkallinger til generalforsamlinger, sakspapirer og protokoller fra generalforsamlinger og skriftlig kommunikasjon mellom eier og selskap i perioden 2018–2021.

Datainnsamlingen ble i hovedsak gjennomført i desember 2021 og januar 2022.

Sentrale vurderinger

Eierne hadde gjort Oslomodellen gjeldende for de fire heleide selskapene Sporveien AS, Hafslund Eco AS, Spir Oslo AS og HAV Eiendom AS, men ikke for Fortum Oslo Varme AS fordi Oslo kun eide 50 prosent. Eierne hadde fulgt opp at selskapene hadde implementert

Oslomodellen. Sporveien AS og Hafslund Eco AS hadde unntak fra Oslomodellen som eierne aksepterte.

Kommunerevisjonen merker seg at byråden for næring og eierskap etter nærmere vurdering hadde besluttet ikke å bruke mindretallsposisjoner i Fortum Oslo Varme eller andre selskaper til å fremme Oslomodellen.

Eierne oppga at de hadde kjennskap til hvilke samfunnsansvarsområder som var relevante for selskapene, og at de fulgte opp at selskapene ivaretok sitt samfunnsansvar gjennom løpende eierdialog og rapportering fra selskapene. Selskapene hadde ikke rapportert på samtlige samfunnsansvarstemaer i årsberetningene. Kommunerevisjonen så ikke spor av at dette var fulgt opp av eierne. Selskapene ga noe mer informasjon i andre rapporter eller brev. Mye av rapporteringen var overordnet, og det var få spor av at eier hadde etterspurt mer utdypende redegjørelser eller stilt spørsmål.

I en del tilfeller var det ikke skrevet referater fra eiermøter. En slik praksis kan medføre risiko for utydelighet og manglende etterprøvbarehet i eierdialogen.

Eierne oppga å ha forsikret seg om at selskapene hadde identifisert vesentlige risikoområder og risikoer gjennom selskapenes rapportering i generalforsamling, årsrapporter og/eller gjennom øvrig eierdialog. Eierne oppga videre å være kjent med at selskapene hadde etablert hensiktsmessige systemer og rutiner for å redusere risikoen for uønskede hendelser knyttet til samfunnsansvaret gjennom rapportering fra selskapene.

Eierne oppga også at de ikke var kjent med at det var avdekket risiko av betydning for samfunnsansvaret. Kommunerevisjonen oppfatter at det betyr at byråden for miljø og samferdsel ikke hadde gjort seg kjent med at Sporveien i sin internkontroll hadde funnet risiko for misligheter eller avvik av betydning for temaet effektiv ressursbruk ved anskaffelser. Byråden for næring og eierskap stilte i liten grad spørsmål om selskapenes risikovurderinger og hvordan systemer og rutiner fungerte. Identifiserte risikoer knyttet til HAV Eiendoms virksomhet ble ifølge eier rapportert til havnestyret som en del av handlingsplanen som gjennomgås og vedtas av havnestyret årlig. Kommunerevisjonen reiser spørsmål om byråden for miljø og samferdsel og byråden for næring og eierskap i tilstrekkelig grad hadde sikret seg informasjon om avdekket risiko og håndteringen av den.

Byrådet hadde, slik føringene tilsier, årlig fremmet saker til bystyret med selskapenes årsberetninger og regnskap og protokoll fra siste generalforsamling for fire av de fem selskapene omfattet av denne eierskapskontrollen.

Det framgikk ikke av rapporteringen til bystyret at byråden for miljø og samferdsel hadde akseptert en del unntak fra Oslomodellen i Sporveien, eller at byråden for næring og eierskap hadde akseptert at Hafslund Eco ville avvike fra å implementere Oslomodellens krav om ett underleverandørledd. Kommunerevisjonen merker seg at byråden for miljø og samferdsel mente at slik rapportering ikke var nødvendig, og at det eventuelt må etterspørres av bystyret hvis bystyret ser behov for det.

Det ble i undersøkelsesperioden ikke lagt fram en årlig sak for bystyret med årsberetninger og regnskap og protokoll fra siste generalforsamling i Fortum Oslo

Varme, da Oslo kommunes eierposisjon var på 50 prosent av aksjene.
Kommunerevisjonen setter spørsmålstegn ved om dette er i tråd med bystyrets føringer.

Både byråden for miljø og samferdsel og Sporveien hadde innført relevante tiltak etter rapport 17/2019.

Uttalelser til rapporten

Kommunerevisjonen har mottatt høringsuttalelse fra byråden for miljø og samferdsel, byråden for næring og eierskap og havnestyret. Det er redegjort nærmere for uttalelsene og Kommunerevisjonens vurdering av disse i kapittel 6, og uttalelsene følger i sin helhet i vedlegg 4, 5 og 6.

1. Innledning

Som hel- eller deleier av aksjeselskaper forvalter Oslo kommune store verdier og interesser på vegne av fellesskapet. Det er viktig at befolkningen kan ha tillit til at kommunalt eide selskaper opptrer ansvarlig og ryddig. Samfunnsansvar er definert som «det ansvar selskapene kan forventes å påta seg for mennesker, samfunn og miljø som påvirkes av virksomheten», jf. melding til Stortinget 27 (2013–2014) *Et mangfoldig og verdiskapende eierskap*.

1.1 Bakgrunn

Byrådets mål har vært å føre en aktiv eierskapspolitikk som sikrer fellesskapet større inntekter og setter selskapene i stand til å utvikle seg videre (Byrådsplattform 2019–2023). I undersøkelsesperioden (2018–2021) har det i alle vedtatte budsjetter vært en målsetting at «Oslo kommune skal ha et aktivt og godt eierskap». Byrådet har også tydelig framhevet at «Oslo kommune skal gå i front i kampen mot arbeidslivskriminalitet og sørge for et anstendig arbeidsliv», jf. byrådsplattformen.

Gjennom bystyrets behandling av byrådssak 273/11 *Oslo kommunes prinsipper for god eierstyring av aksjeselskaper* er det stilt tydelige forventninger til kommunalt eide selskapers ivaretagelse av samfunnsansvar. Syv temaer innen samfunnsansvar omtales: etiske regler, arbeid mot misligheter og korrupsjon, effektiv ressursbruk ved anskaffelser, HMS-arbeidsmiljø, bevissthet om miljøansvar, arbeid med likestilling og samfunnssikkerhet. Det framgår av prinsippene at manglende ivaretagelse av samfunnsansvar kan medføre økonomisk tap og tap av omdømme for kommunen, og at offentlig eide selskapers ivaretagelse av samfunnsansvar har egenverdi.

Ved hjelp av Oslomodellen skal Oslo kommune gå i forkant og bidra til at kommunen fremmer et seriøst arbeidsliv, med anstendige arbeidsforhold og rettferdig konkurranse mellom seriøse leverandører som tar samfunnsansvar på alvor (jf. byrådssak 1057/17 og byrådssak 1104/17). Oslomodellen er en fellesbetegnelse på en rekke seriøsitetsbestemmelser gjort gjeldende for alle kommunale virksomheter. Byrådet har ønsket at også aksjeselskaper der Oslo kommune er eier, innfører Oslomodellen for sin virksomhet så langt det lar seg gjøre. I 2018 ble det derfor vedtatt protokolltilførsel på generalforsamlingene i selskaper hvor Oslo kommune var eneeier eller majoritetseier. Byråden for næring og eierskap informerte finanskomiteen om dette i notats form datert 26. april 2018 (Notat 22/2018).

Når bystyret velger å organisere deler av kommunens virksomhet i aksjeselskaper, endres betingelsene for folkevalgt styring og kontroll. Selskapene er selvstendige rettssubjekter underlagt aksjelovgivningen. Kommunen må tilpasse styringen til styringssystemene som gjelder for aksjeselskaper. Bystyret får da en eierrolle som bystyret har delegert til byrådet, som igjen har videre delegert. Selskapene styres gjennom selskapets eierorgan. Forvaltningen av selskapet ligger hos styret og daglig leder. Eierorganet, være seg representantskapet eller generalforsamlingen, velger styret og kan instruere styret.

Kommunens selskaper er ulike hva gjelder formål, størrelse og hvilke typer av risiko de står overfor. Dialog og informasjonsutveksling mellom selskap og eier er viktig for oppfølging av ivaretagelse av samfunnsansvar. Tidligere eierskapskontroller indikerer at

det kan være variasjoner i selskapenes ivaretagelse av samfunnsansvaret, og at eier ikke har sikret seg nødvendig rapportering om dette. Eksempelvis fant Kommunerevisjonen i rapport 17/2019 *Eierskapskontroll Samfunnsansvar i konsern – Sporveien AS* noen svakheter og forbedringspunkter på området.

1.2 Formål og problemstillinger

Formålet med undersøkelsen er å informere om Oslo kommunes oppfølging av Oslomodellen og samfunnsansvar i kommunalt eide selskaper og eventuelt bidra til forbedringer på området.

Undersøkelsens hovedproblemstillinger har vært:

- Har eier fulgt opp at selskapene har implementert Oslomodellen?
- Er eiers oppfølging av selskapers ivaretagelse av samfunnsansvar tilfredsstillende?

Eierskapskontrollen omfatter byråden for miljø og samferdsels eierutøvelse i Sporveien AS, byråden for næring og eierskaps eierutøvelse i Fortum Oslo Varme AS, Hafslund Eco AS og Spir AS og Oslo Havn KFs, ved havnestyret, eierutøvelse i HAV Eiendom AS.

Eierskapskontrollen omfatter også tiltak byråden for miljø og samferdsel og Sporveien AS har iverksatt etter Kommunerevisjonens rapport 17/2019 *Eierskapskontroll Samfunnsansvar i konsern – Sporveien AS*.

1.3 Avgrensninger

Undersøkelsen er avgrenset til perioden 2018–2021.

Vi benytter i fortsettelsen uttrykket eier for eierorganet/eierrepresentanten.

1.4 Vurderingskriterier

Kriteriene er i hovedsak utledet fra:

- lov om aksjeselskaper (aksjeloven) av 13. juni 1997
- byrådssak 273/11 *Oslo kommunes prinsipper for god eierstyring av aksjeselskaper*, tatt til orientering av bystyret 25.04.2012 (sak 98)
- byrådssak 1057/17 *Standard kontraktsvilkår for Oslo kommunes anskaffelser av varer, tjenester og bygg og anlegg*
- notat 22/2018 til finanskomiteen 26. april 2018

Vurderingskriteriene presenteres innledningsvis i kapittel 3, 4, 5 og 6. Det er en mer utfyllende beskrivelse av kriteriene og utledningen av disse i vedlegg 1.

1.5 Metodisk tilnærming og gjennomføring

Eierskapskontrollen gjennomføres som en mer begrenset kontroll enn en forvaltningsrevisjon. Gitt dette gis det ikke anbefalinger. Kontrollen er gjennomført i tråd med gjeldende standard for eierskapskontroll i kommuner og fylkeskommuner i Norge (RSK 002).

Kontrollen er gjennomført ved at det er innhentet egenerklæringer fra eierne og selskapenes styre. I tillegg er det innhentet en del dokumenter som er relevante for eierstyringen, eksempelvis innkallinger til generalforsamlinger, sakspapirer og

protokoller fra generalforsamlinger og skriftlig kommunikasjon mellom eier og selskap i undersøkelsesperioden 2018–2021.

Prosjektet ble formelt startet ved at det 7. desember 2021 ble sendt ut oppstartsbrev til byråden for miljø og samferdsel, byråden for næring og eierskap, Oslo Havn KF, Fortum Oslo Varme AS, Hafslund Eco AS, Spir Oslo AS, HAV Eiendom AS og Sporveien AS. Oppstartsmøter ble avholdt i starten av januar. Datainnsamlingen ble i hovedsak gjennomført i desember 2021 og januar 2022.

1.6 Rapportens oppbygging

I kapittel 2 gis det en kort beskrivelse av de fem selskapene og de tre eierne. Kapittel 3 omhandler fakta og vurderinger av eiers oppfølging av at selskapene ivaretar sitt samfunnsansvar. I kapittel 4 presenteres fakta og vurderinger av eierstyringen av selskapene og oppfølgingen av samfunnsansvar i eierdialogen. I kapittel 5 kommer fakta og vurderinger omkring hvorvidt eier har overholdt opplysningsplikten overfor bystyret. Informasjonsplikten overfor bystyret er tema i kapittel 6. Kapittel 7 gir informasjon om tiltak iverksatt etter Kommunerevisjonens rapport 17/2019 *Eierskapskontroll Samfunnsansvar i konsern – Sporveien AS*. Kommunerevisjonens konklusjon framkommer i kapittel 8. I kapittel 9 sammenfatter og kommenterer vi selskapenes og eiers uttalelser til rapporten.

2. Eierrepresentanter og selskaper

I dette kapittelet presenteres de tre eierne som undersøkes i eierskapskontrollen, og de fem selskapene som er berørt.

Bystyret ga 6. mai 1997 (sak 220) byrådet fullmakt til å møte og stemme på Oslo kommunes vegne i generalforsamlinger i selskaper hvor kommunen eier aksjer. Denne fullmakten ble videredelegert til den enkelte byråd 27. juni 1997 (sak 1425). Byråden for miljø og samferdsel utøvde eierskapet i Sporveien AS. Byråden for næring og eierskap ivaretok eierskapet i Fortum Oslo Varme AS, Hafslund Eco AS og Spir AS. Styret i det kommunale foretaket Oslo Havn KF, havnestyret, utøvde eierskapet i HAV Eiendom AS.

2.1 Byråd for miljø og samferdsel

Sporveien AS

Sporveien AS, heretter omtalt som Sporveien, har som formål selv, eller gjennom deltakelse i og samarbeid med andre selskaper, å forestå persontransport og annen virksomhet i naturlig forbindelse med dette. Sporveien er Norges største leverandør av kollektivtransport målt i antall reiser. I datterselskapene Sporveien Trikken, Sporveien T-banen og Unibuss ble det ifølge Sporveiens nettsider gjennomført 156 millioner enkeltreiser i 2021. Sporveien eier, utvikler og forvalter infrastrukturen knyttet til T-bane og trikk – det vil si skinner, stasjoner, tunneller, baser, bygninger og signalanlegg.

Konsernet hadde om lag 3 730 ansatte og hadde en omsetning på 4,7 milliarder kroner i 2021. Selskapet var heleid av Oslo kommune og hadde ni datterselskaper.

2.2 Byråd for næring og eierskap

Fortum Oslo Varme AS

Fortum Oslo Varme AS, heretter omtalt som Fortum Oslo Varme, er Norges største leverandør av avfallstjenester og fjernvarme. Spillvarme fra avfallsforbrenning på Klemetsrud og Haraldrud utgjorde ifølge Fortum Oslo Varme mer enn halvparten av innsatsfaktorene på fjernvarme. Fortum Oslo Varme hadde omtrent 202 ansatte ved inngangen til 2022. Oslo kommune eide 50 prosent av selskapet, mens 50 prosent ble eid av det finske konsernet Fortum.¹ Gjennom aksjonæravtalen hadde Fortum bestemmende innflytelse over selskapet. Fortum Oslo Varme AS var konsolidert inn som et datterselskap i Fortum-konsernet. Fortum Oslo Varme eide 60 prosent av Fortum Fiber AS.

Hafslund Eco AS

Hafslund Eco AS, heretter omtalt som Hafslund Eco, eier, drifter og vedlikeholder vannkraftanlegg, leverer systemtjenester til kraftsystemet og omsetter kraft i engrosmarkedet. Konsernet eier helt eller delvis 80 vannkraftverk i fylkene Viken, Innlandet og Vestland.

---

¹ Bystyret godkjente 27. april 2022 (sak 115) Oslo kommunes kjøp av ytterligere aksjer i Fortum Oslo Varme AS fra Fortum. Bystyret godkjente også overføringsavtalen mellom Oslo kommune og Hafslund Eco. Hafslund Eco vil få en majoritetsposisjon med 60 prosent av aksjene i Fortum Oslo Varme. HitecVision og Infranode vil ha henholdsvis 20 prosent av aksjene hver.

Hafslund Eco er største eier med 50 prosent eierandel i Eidsiva Energi. Eidsiva Energi eier 100 prosent av Elvia som er Norges desidert største nettselskap med om lag 940 000 kunder. Elvia bygger, drifter, vedlikeholder og fornyer strømmettet i Innlandet, Viken og Oslo. Eidsiva eier også Eidsiva Bioenergi, som er Norges tredje største fjernvarmeleverandør og leverer godt over 400 GWh fjernvarme via egen infrastruktur til privat- og bedriftsmarkedet i Innlandet, og Eidsiva Bredbånd som leverer fiber og bredbånd til over 80 000 kunder, primært i Innlandet.

Konsernet hadde 438 ansatte ved utgangen av 2021. Oslo kommune eide 100 prosent av Hafslund Eco.

Spir Oslo AS

Arbeidsmarkedsbedriften Spir Oslo AS, heretter omtalt som Spir, har som samfunnsoppdrag å bidra til at Oslo blir en mer inkluderende by. Spir ønsker å bidra til et skifte som gir mer samhandling mellom NAV, parter i arbeidslivet og rundt den enkelte kandidat. Spir tilbyr blant annet yrkesopplæring, arbeidsutprøving i eksterne bedrifter, karrierekompetanse og praktisk hjelp til CV og jobbsøknader. Selskapet er godkjent tiltaksleverandør for NAV.

Spir var heleid av Oslo kommune. Fra 1. januar 2022 var Spir organisert som et konsern. Konsernet besto av morselskapet Spir Oslo AS og to heleide datterselskapet, Spir Arbeidsinkludering AS og Spir Kompetanse AS. Morselskapet hadde 19 ansatte per 2022. Spir Arbeidsinkludering AS hadde da 56 ansatte og Spir Kompetanse AS 22 ansatte. Alle selskapene hadde utbytteforbud, og et eventuelt overskudd skulle brukes til utvikling av arbeids- og inkluderingsfeltet i Oslo.

2.3 Havnestyret

Hav Eiendom AS

Hav Eiendom AS, heretter omtalt som Hav Eiendom, ble stiftet i 2003 for å utvikle verdien av Oslo Havn KFs eiendommer i Bjørvika. Hav Eiendoms samfunnsoppdrag er å skape en bærekraftig fjordby og verdier for byen, havnen og samfunnet. Som eiendomsutvikler driver Hav Eiendom med nærings- og kulturbygg, og deltar som minoritetseier i utbygging av boliger. Selskapet hadde 15 heleide datterselskaper og eide 66 prosent av Bjørvika Utvikling AS som igjen eide 100 prosent av selskapet Bjørvika Infrastruktur AS. Per 2022 hadde HAV Eiendom 12 ansatte. Hav Eiendom var heleid av Oslo Havn KF.

3. Eiers oppfølging av selskapenes etterlevelse av Oslomodellen

I dette kapittelet ser vi om Oslo kommune gjennom eierutøvelsen har bedt selskaper hvor kommunen eier mer enn 50 prosent av aksjene, om å innføre Oslomodellen innen 2018. Vi ser også om og hvordan eier har fulgt opp selskapenes implementering av Oslomodellen.

3.1 Kriterier

- Eier bør ha gjort Oslomodellen gjeldende for selskaper hvor kommunen eier mer enn 50 prosent av aksjene.
- Eier bør følge opp at relevante selskaper har implementert Oslomodellen.

Vi har her lagt notat 22/2018 med vedlegg fra byråd for næring og eierskap til finanskomiteen 26. april 2018 til grunn, se rapportens vedlegg 3. Det framgår at «[b]yrådet ønsker at aksjeselskaper der Oslo kommune er eier, også innfører Oslomodellen for sin virksomhet i løpet av 2018». De aktuelle protokolltilførselene ble beskrevet i notatets vedlegg. Det ble sondret mellom heleide og majoritetseide selskaper. Fra førstnevnte skulle det bli bedt om tilbakemelding om implementeringen. Fra sistnevnte skulle det bli bedt om en vurdering fra styret om hvordan Oslomodellen kan implementeres. I begge tilfeller ble det slått fast at videre oppfølging ville skje i eierdialogen. Byråden for miljø og samferdsel og byråden for finans gjennomførte ifølge notatet tilsvarende i de selskapene hvor de fulgte opp kommunens eierskap.

3.2 Fakta

3.2.1 Byråd for miljø og samferdsel

Oslomodellen i generalforsamling

I ordinær generalforsamling for Sporveien 16. april 2018 kom eier med følgende protokolltilførsel om Oslo kommunes anskaffelsesstrategi og Oslomodellens seriøsitet- og sosiale krav:

Byråden redegjorde for følgende:

Byrådets visjon er en grønnere, varmere og mer skapende by med plass til alle. I byrådserklæringen ble det også fremhevet at «Oslo skal gå i front i kampen mot arbeidslivskriminalitet og sørge for et anstendig arbeidsliv».

Oslo kommunes etater og kommunale foretak er i dag underlagt krav og føringer som skal sikre at virksomhetene jobber aktivt mot å realisere byrådets visjon. Byrådet har på denne bakgrunn vedtatt følgende saker; «Oslo kommunes anskaffelsesstrategi (1104/17) og Standard kontraktsvilkår for Oslo kommunes anskaffelser var varer, tjenester og bygg og anlegg – Oslomodellen 1057/17)

Eier ønsker at de mål og visjoner som er nedfelt i overnevnte saker også skal gjelde for Sporveien AS.

Det er her vist til Oslomodellens mål og visjoner. Byrådets ønske om å gjøre Oslomodellen gjeldende i kommunalt eide selskaper kom dagen før fastsatt generalforsamling i Sporveien i 2018. Saken hadde derfor ikke kunnet fremmes rettidig, men ble lagt fram av eier over bordet på generalforsamlingen. I vedtaket fattet på forsamlingen ble protokolltilførselen tatt til orientering. Styret ble ifølge protokollen

også bedt om å gi tilbakemelding i eierdialogen om implementering og eventuelle konsekvenser for selskapet.

Sporveien var ifølge eier og selskapet ikke pålagt å følge Oslomodellen i sin helhet. Eier presiserte overfor Kommunerevisjonen at Oslomodellen kan medføre utfordringer ved større internasjonale anskaffelser, da enkelte av bestemmelsene ikke var innført på internasjonal basis. Enkeltkrav som lærlingekrav og antall underleverandører som avvek fra internasjonal standard, kunne ifølge eier medføre konkurransevridding. Det var hensyn som måtte ivaretas for å opprettholde det overordnede konkurransekravet i loven.

Ifølge Sporveien ville det alltid være behov for å vurdere tilpasning av standardkontrakter og standard kontraktsvilkår før konkurransegrunnlaget sendes på anbud og underveis i forhandlingene. Dersom Oslomodellen hadde blitt innført i sin helhet, ville det ifølge Sporveien bety at selskapet – i strid med Oslo kommunes prinsipper for eierstyring – måtte forelegge ethvert slikt spørsmål for byråden for miljø og samferdsel og byråden for finans.² Sporveien viste også til at det var klassifisert som et selskap der kommunen har forretningsmessig formål med eierskapet, noe som ville ha betydning for utøvelsen av eierstyringen i henhold til eierstyringsprinsippene.

Eier stilte ikke krav til at Sporveiens datterselskaper skulle implementere Oslomodellen. Selskapet hadde likevel gjort Oslomodellen gjeldende for alle datterselskaper, med unntak av Unibuss AS, som opererte i konkurranseutsatt sektor.

Implementering av Oslomodellen

Sporveien redegjorde for implementering og konsekvenser av Oslomodellen og Oslo kommunes anskaffelsesstrategi i tertialmøte med eier 18. oktober 2018. Selskapet listet da opp krav fra Oslomodellen med «anbefalt avvikende implementering».

Sporveien redegjorde også for implementeringen av Oslomodellen i brev til eier 14. desember 2018. Ifølge eier sa brevet at selskapet langt på vei allerede hadde innført Oslomodellen. Selskapet arbeidet ifølge brevet med å etablere en overordnet virksomhetsspesifikk anskaffelsesstrategi, hvor kommunens mål og visjoner skulle innarbeides. Videre framkom det at Sporveien ikke fullt ut burde følge Oslomodellen, og at selskapets implementering ville avvike noe fra Oslomodellens seriositetsbestemmelser for følgende krav:

- kravet til bruk av lærlinger
- krav om bruk av faste ansatte
- krav om bruk av arbeidskraft fra bemanningsforetak
- begrensningen i antall underleverandører

Det framkom av brevet til eier at kravet om bruk av lærlinger ikke var implementert i IT-kontrakter og rådgivningskontrakter. Sporveiens begrunnelse var at selskapet hadde behov for ekspertkompetanse i slike oppdrag. Kravet om ti prosent lærlinger i bygg- og anleggskontrakter skulle vurderes i hvert enkelt prosjekt. Begrunnelsen var blant annet mulig HMS-risiko og tilbakemelding fra entreprenørmarkedet om at kravet var vanskelig

---

² Byrådssak 1057/17 vedtakspunkt 11 sier at: «Det delegeres til den enkelte byråd å godkjenne avvik fra vedtatte standard kontraktsvilkår der underliggende virksomhet i konkrete tilfeller har dokumentert et særskilt behov for å fravike standard kontraktsvilkår. Unntaksbestemmelsen skal være en sikkerhetsventil for helt spesielle tilfeller.»

å tilfredsstille. Kontraktsmalen for håndverkertjenester skulle ifølge Sporveien oppdateres, den nye kontraktsmalen ville inneholde et krav om lærlinger.

Kravet om bruk av arbeidskraft var ikke implementert. Ifølge brevet vurderte Sporveien videre at kravet om 80 prosent fast ansatte var utfordrende i bransjer som var avhengige av innleid arbeidskraft. Selskapet oppga også at kravet kunne være utfordrende for å få reell konkurranse, at kravet kunne være kostnadsdrivende, og at kravet ville stille store krav til oppfølging av leverandører.

Sporveien oppga videre i brevet til eier å ha implementert begrensninger på to ledd underleverandører i bygg- og anleggsarbeider i 2017 i tråd med forsyningsforskriften § 7-8. Sporveien hadde opplevd problemer med denne begrensningen i enkelte prosjekter og ville samle erfaringer med begrensningen før ytterligere innstramminger ble gjennomført.

For øvrige bestemmelser anså selskapet i brevet til eier at det allerede hadde eller var i ferd med å implementere de målene og visjonene som Oslomodellen la opp til, også i bygg- og anleggskontrakter.

Sporveien informerte i brevet eier om at det heleide datterselskapet Unibuss ikke ville bli pålagt å implementere Oslomodellen, da Unibuss opererte i konkurranseutsatt sektor. Sporveien viste til at det ville vært konkurransevridende til ugunst for Unibuss om Unibuss som eneste busselskap skulle implementert Oslomodellen. Dersom Unibuss skulle implementere kravene i Oslomodellen, måtte det skje ved at Ruter inntok Oslomodellens bestemmelser i sine avtaler og påla bussoperatørmarkedet samlet å rette seg etter Oslomodellens krav.³

Kommunerevisjonen har ikke sett dokumentasjon som viser at eier selv har vurdert eller overfor Sporveien stilt spørsmål til de tilpasningene til Oslomodellen som er nevnt ovenfor.

Eier tok opp Sporveiens etterlevelse av Oslomodellen i generalforsamlingen 2019. I årsberetningen for 2019 rapporterte selskapet at «Sporveien jobber i tråd med prinsippene i Oslomodellen», og for 2020 ble det rapportert at «Sporveien jobber i tråd med Oslomodellen». Sporveien avgir både årsberetning og årsrapport.⁴ I årsrapporten for 2020 sto det at Sporveien følger «Oslomodellen, som er Oslo kommunes standard kontraktsvilkår for anskaffelser av varer, tjenester, bygg og anlegg over 500 000 kroner». Det framkom ikke at eier var informert om at selskapets implementering ville avvike fra Oslomodellens seriøsitetsbestemmelser på enkelte punkter, eller at datterselskapet Unibuss ikke var pålagt å følge Oslomodellen.

---

³ Oslo kommune og medeier Viken fylkeskommune gjorde i generalforsamling 26. april 2018 Oslomodellen gjeldende for Ruter. I Ruters anskaffelsesstrategi oversendt Byrådsavdeling for miljø og samferdsel i januar 2020 ble det vist til at Ruters anskaffelser skulle skje i tråd med Oslomodellen, men at den på enkelte områder måtte tilpasses bransjens organisering for å gi tilsvarende positiv effekt.

⁴ Årsberetningen er en redegjørelse fra styret og daglig leder som blant annet viser utviklingen i virksomheter og forutsetninger for fortsatt drift som regnskapspliktige virksomheter er pålagt å utarbeide sammen med årsregnskap. Årsrapporten er en årlig rapport med informasjon om en virksomhets økonomiske situasjon og utvikling. Den kan vise viktige hendelser fra året som gikk, og fortelle om måloppnåelse og hvilke mål som ikke ble nådd. Målet er at samarbeidspartnere eller andre skal kunne lese årsrapporten og få innsikt i hvordan bedriften gjør det.

Sporveien oppga at selskapet hadde gjennomført kontroller av etterlevelsen av Oslomodellen siden 2019. Kontrollene fant enkelte utfordringer. Eksempelvis synliggjorde kontrollen i 2020 utfordringer knyttet til bruk av HMS-kort på bygg- og anleggsplasser, og rapporten etter kontrollen i 2021 pekte på at det ikke fantes et fullstendig leverandørregister over Sporveiens underleverandører. Resultatene fra disse kontrollene ble ifølge Sporveien presentert for styret ved styrets revisjonsutvalg, ikke eier. Eier var kjent med at selskapet gjennomførte slike kontroller, men hadde ikke stilt nærmere spørsmål om funn og oppfølging.

I bystyrets spørretime 16. februar 2022 stilte en representant fra Rødt spørsmål om Unibuss' kjøp av busser fra leverandøren Solaris, Oslo kommunes anskaffelsesstrategi og Oslomodellen. Byråden for miljø og samferdsel svarte at hun var veldig opptatt av at samfunnsansvaret og Oslomodellen følges opp, at Sporveien som «vårt heleide selskap implementerer det i sin virksomhet» og at hun jevnlig følger Sporveien opp på dette i styringsdialogen. Kommunerevisjonen ser ikke spor av denne oppfølgingen i dokumentasjonen vi har gjennomgått.⁵

På spørsmål fra Kommunerevisjonen om dette presiserte eier at styringsdialogen rundt risiko i stor grad baserte seg på at Sporveien tok opp aktuelle temaer. I tillegg tok også eier opp aktuelle saker ved behov. I denne konkrete saken var det ifølge eier tidligere blitt drøftet forhold rundt Oslomodellen i forbindelse med trikkeanskaffelsen. Selve den konkrete anbudskonkurransen for bussanskaffelse var det Ruter som var premissleverandør for. Eier gjorde også oppmerksom på at Unibuss konkurrerer på like vilkår med øvrige bussleverandører, og at handlingsrommet således blir påvirket av de øvrige leverandørers tilbud i konkurransen og Ruters krav til leverandørene. Eier viste også til at administrerende direktør i Unibuss i forbindelse med den aktuelle saken til media uttalte at det i konkurransen ble stilt en rekke krav fra Ruter knyttet til «menneskerettigheter, arbeidsmiljø, korrupsjon, miljø, HMS og mye mer», og at «Unibuss forholder seg til og retter seg etter disse kravene i kontraktene med Ruter», og dessuten at «Unibuss stilte tilsvarende krav til sine mulige leverandører».

Eier anså at Sporveien fulgte Oslomodellen som forutsatt, og hadde ikke gitt selskapet ytterligere føringer om etterlevelse av Oslomodellen. Eier oppga å ha jevnlig dialog med selskapet og faste møter hvor Oslomodellen var tema i aktuelle saker. Kommunerevisjonen har ikke sett slik dialog skriftliggjort eller referatført. Eier hadde ikke ansett det som nødvendig å be om hyppigere eller annen informasjon om etterlevelse av Oslomodellen og la til grunn at Sporveien selv tok opp problemstillinger som var aktuelle. Eier viste også til at selskapet hadde gått gjennom alle kontrakter i konsernet for å påse at kontraktene oppfylte Oslomodellens krav.

3.2.2 Byråd for næring og eierskap Oslomodellen i generalforsamling

For det heleide aksjeselskapet Hafslund Eco ble det gjort følgende protokolltilførsel på ordinær generalforsamling 9. april 2018:

---

⁵ Ifølge byrådets svar i bystyret hadde Sporveien også orientert henne om at styret i Unibuss hadde utført en grundig vurdering av leverandøren opp mot Oslomodellen. Som del av vurderingen var det blant annet utført en «Integrity due diligence» av selskapet, som ble vurdert å være god på alle viktige faktorer. Sporveien presiserte til Kommunerevisjonen at Unibuss ikke har sagt at det var utført en «Integrity due diligence» av Solaris i forbindelse med dette anbudet, men at styreleder i Unibuss fra tidligere var kjent med problemstillingen fra en slik «Integrity due diligence» i anskaffelsen av nye trikker.

I byrådserklæringen ble det framhevet at «Oslo skal gå i front i kampen mot arbeidslivskriminalitet og sørge for et anstendig arbeidsliv». Oslomodellen ble vedtatt i fjor og er en fellesbetegnelse på en rekke seriøsitetsbestemmelser som nå tas inn i Oslo kommunes kontrakter, ref. byrådssak 1104/17 – Oslo kommunes anskaffelsesstrategi og byrådssak 1057/17 – Standard kontraktsvilkår for Oslo kommunes kjøp av varer, tjenester og bygg og anlegg.

Byrådet ønsker at aksjeselskaper Oslo kommune eier innfører Oslomodellen for sin virksomhet i løpet av 2018. Byrådsavdelingen for næring og eierskap vil i løpet av kort tid sende et brev, der vi ber styret gi en vurdering av hvordan Oslo-modellen kan implementeres.

Videre oppfølging vil skje i eierdialogen.

For det heleide selskapet Spir hadde protokolltilførselen fra ordinær generalforsamling, 24. april 2018 følgende ordlyd om eiers ønske om tilbakemelding på implementering:

Byrådsavdelingen for næring og eierskap vil i løpet av kort tid sende et brev der vi ber styret melde tilbake om sin implementering av Oslo-modellen. Videre oppfølging vil skje i eierdialogen.

Oslo kommune hadde ikke fremmet forslag om å gjøre Oslomodellen gjeldende for Fortum Oslo Varme AS. Oslo kommune eier 50 prosent av aksjene av selskapet, og i aksjonæravtalen var Fortum gitt flertallet av styremedlemmene. Dette var tilstrekkelig til at Fortum kunne konsolidere Fortum Oslo Varme som et datterselskap i sitt konsern. Oslo kommune ville ifølge eier derfor ikke hatt flertall for sitt forslag. Videre vurderte eier at en slik beslutning kunne vært i strid med aksjonæravtalen, uten at dette var utredet.

Byråden for næring og eierskap oppga at det i 2018 hadde blitt vurdert å bruke mindretallsposisjoner til å fremme Oslomodellen. Man endte da opp med å sette en grense ved selskaper der Oslo kommune hadde en kontrollerende eierpost. Eier presiserte at utgangspunktet var at man ønsket å innføre Oslomodellen for aksjeselskapene så langt det er mulig. I dette lå ifølge byråden en naturlig avgrensning mot selskaper det Oslo kommune ikke har flertall.

I aksjonæravtalen for Fortum Oslo Varme framgår at et klart søkelys på ivaretagelse av samfunnsansvar var et nøkkelkrav for selskapet. Styret i Fortum Oslo Varme oppga at dette var et område styret var svært opptatt av. Styret hadde bedt selskapets ledelse evaluere selskapets grensesnitt opp mot leverandører og underleverandører, inkludert om og hvordan selskapet skulle vurdere å adoptere Oslomodellen. Styret i Fortum Oslo Varme oppga at selskapet nylig hadde oppdatert sine «Etiske retningslinjer for leverandører» og hadde oppmerksomheten rettet mot leverandørrevisjoner. Med hensyn til Oslomodellen var det sommeren 2022 planlagt å gjennomføre en kartlegging som vil gi et godt utgangspunkt for å vurdere en eventuell adoptering.

Byråden for næring og eierskap forventet at Oslomodellen og ivaretagelsen av samfunnsansvaret ble videreført til datterselskaper hvor kommunen eide mer enn 50 prosent av aksjene, men eier hadde ikke gitt føringer for hvordan selskapene skulle gjøre dette. Hafslund Eco oppga at Oslomodellen og forventningene om å ivareta samfunnsansvar gjaldt for konsernselskaper hvor Hafslund Eco hadde en eierandel på over 50 prosent. Styret oppga at Hafslund Eco også ønsket å bidra til ivaretagelse av samfunnsansvar i selskaper hvor Hafslund Eco var minoritetseier. Dette gjaldt spesielt Eidsiva hvor Hafslund Eco eide 50 prosent. Spir oppga at føringene for etterlevelse av

Oslomodellen og ivaretagelse av samfunnsansvar i datterselskapene fulgte samme vilkår som morselskapet.

Implementering av Oslomodellen

Hafslund Eco oppga at et brev der byrådsavdelingen ba styret gi en vurdering av hvordan Oslo-modellen kunne implementeres, ble mottatt 11. november 2018. Fristen for implementeringen var 18. desember 2018. Hafslund Eco besvarte henvendelsen om implementering av Oslomodellen med brev 17. desember 2018. Selskapet oppga at behovet for oppfølging av Oslomodellen ble understreket av eier i møte 30. august 2018 i forbindelse med styreleders tiltredelse. Byrådsavdelingen for næring og eierskap hadde purret på en redegjørelse fra Spir om implementering av Oslomodellen, og mottok brev om implementeringen av Oslomodellen i Spir datert 7. juni 2019.

Byrådsavdeling for næring og eierskap oppga i en e-post 13. mai 2022 at:

Ettersom Spir og Hafslund Eco er heleide selskapet i Oslo kommune skulle begge selskapene har samme protokolltilførsel i generalforsamlingen for 2018. Ved en feil ble det protokollført en annen ordlyd for Hafslund Eco. Vi anser imidlertid feilen som begrenset, da Hafslund redegjorde samme år på hvordan de har implementert Oslomodellen i sine systemer.

Byråden for næring og eierskap opplevde at begge selskapene tok Oslomodellen på alvor og sørget for å følge modellen der det var aktuelt. Eier oppga at den ikke hadde gitt føringer eller forventninger om etterlevelsen av Oslomodellen utover ønsket om at Hafslund og Spir kjente til og fulgte Oslomodellen, og at selskapene er oppdaterte på eventuelle endringer i modellen. Hafslund oppdaterte også sine nettsider med nye krav til leverandørene i henhold til Oslomodellen. Spir hadde ifølge eier begrenset med kjøp av tjenester, varer, bygg og anlegg over 500 000 kroner, men var opptatt av å følge Oslomodellen der det var aktuelt.

Hafslund Eco skrev i brevet 17. desember 2018 at daværende datterselskapet E-CO Energi hadde startet implementeringen av Oslomodellen høsten 2018. Det ble blant annet vist til at E-CO Energi hadde gjennomført kurs i Oslomodellen for medarbeidere som fulgte opp kontrakter med risikokartlegging av leverandører. Hafslund Eco oppga i brevet til eier at det ville bli avvik fra kravet om antall ledd underleverandører der det var hensiktsmessig, eksempelvis ved ikke-strategiske anskaffelser. I forkant av implementeringen av Oslomodellen i Hafslund Nett ble de prekvalifiserte leverandørene bedt om å avklare hvorvidt kravene i Oslomodellen kunne oppfylles. Kravet om maksimalt to ledd underleverandører ble løftet som en utfordring av leverandørene. I brevet oppga Hafslund Eco at dette var det eneste avviket fra Oslomodellen i Hafslund Nett. Kommunerevisjonen har ikke sett dokumentasjon som viser at eier selv har vurdert eller stilt spørsmål til de tilpasningene til Oslomodellen som er nevnt ovenfor.

I årsrapporten for 2019 og 2020 framgikk at Hafslund Eco hadde implementert Oslomodellen. Tilsvarende sto i bærekraftrapporten for 2020:

Hafslund Eco har implementert Oslo-modellen, som er en fellesbetegnelse på en rekke seriøsitetsbestemmelser som tas inn i kontraktsvilkår for kjøp av varer, tjenester, bygg og anlegg. Konsernet stiller tydelige krav til sine leverandører innenfor alle vare- og tjenesteområder. Alle leverandører og deres underleverandører skal utøve sin virksomhet i tråd med nasjonale og internasjonale anerkjente prinsipper og retningslinjer (knyttet til menneske og arbeidstakerrettigheter, korrupsjon, helse, miljø og sikkerhet). Konsernets virksomheter gjennomfører anskaffelser i tråd med god forretningsskikk.

Styret oppga at selskapet hadde som klart mål å etterleve Oslomodellen, og anskaffelsespolicyen hadde som formål «å sikre at Hafslund Eco AS har ensartede prinsipper for anskaffelser som ivaretar Oslo-modellen samt sikrer at selskapets anskaffelser understøtter Hafslund Eco sin visjon, verdier, mål og overordnede strategi. Kravene til leverandører framgikk også på Hafslunds nettsider. I praksis kunne selskapet ifølge styret oppleve visse utfordringer når det var behov for å benytte leverandører som ikke var medlem av 'StartBank' eller tilsvarende leverandørregister». Hafslund Eco benyttet leverandørregisteret UNCE til prekvalifisering av leverandører og valgte å løse dette ved at avvik ble dokumentert og godkjent av leder.

Eier ba 4. april 2022 om at Oslomodellen ble tatt inn som et punkt på generalforsamlingen i Hafslund Eco i 2022. Byråden for næring og eierskap oppga at Oslomodellen ville bli et fast tema på generalforsamlingene framover.

Spir oppga i brevet til eier 7. juni 2019 at det hadde implementert Oslomodellen. I tilfeller hvor modellens innhold var gjeldende, oppga Spir at det var tett kommunikasjon med leverandører vedrørende krav i Oslomodellen, leverandørene skulle få tilsendt link til Oslomodellen på kommunens hjemmesider. Videre ba Spir leverandørene bekrefte skriftlig at samtlige punkter i Oslomodellen ble fulgt. I rapporteringen oppga Spir at selskapet foretrakk å benytte lærlinger uavhengig av Oslomodellen, mens andre krav i Oslomodellen skulle implementeres i kontrakter dersom modellen var gjeldende for leveransen.

Ifølge Spir fulgte eier opp etterlevelse av Oslomodellen i samtaler med styreleder, i generalforsamling og på grunnlag av årsberetninger fra selskapet. Styret oppga at selskapet etterlevde Oslomodellen, og at dette var et samtaletema i styremøter. Oslo kommunes prinsipper for god eierstyring og Oslomodellen var tema i styremøte 14. mai 2018. Ifølge styret var Spirs sertifisering fra Europeisk kvalitetssikringssystem for sosialtjenester (EQUASS) uttrykk for at Spir fylte eiers krav til blant annet etiske regler og hvordan selskapet skulle innrette sin virksomhet. At selskapet var «pålagt å følge Oslomodellen, kunne om mulig styrke dette ytterligere». Styret oppfattet det som uproblematisk å jobbe etter Oslomodellen.

Eier oppga at det ikke hadde blitt vurdert som nødvendig å sette egne krav til rapportering fra Hafslund Eco og Spir om etterlevelse av Oslomodellen.

3.2.3 Oslo Havn KF

Oslomodellen i generalforsamling

Oslomodellen ble gjort gjeldende på ordinær generalforsamling i HAV Eiendom 12. april 2018 med følgende protokolltilførsel:

I byrådserklæringen ble det framhevet at «Oslo skal gå i front i kampen mot arbeidslivskriminalitet og sørge for et anstendig arbeidsliv». Oslomodellen ble vedtatt i fjor og er en fellesbetegnelse på en rekke seriositetsbestemmelser som nå tas inn i Oslo kommunes kontrakter, ref byrådssak 1104/17 – Oslo kommunes anskaffelsesstrategi og den andre byrådssak 1057/17 – Standard kontraktsvilkår for Oslo kommunes kjøp av varer, tjenester og bygg og anlegg.

Byrådet ønsker at aksjeselskaper Oslo kommune eier innfører Oslomodellen for sin virksomhet i løpet av 2018. Byrådsavdelingen for næring og eierskap vil i løpet av kort tid sende et brev, der vi ber styret gi en vurdering av hvordan Oslo-modellen kan implementeres.

Videre oppfølging vil skje i eierdialogen.

Ifølge eier og HAV Eiendom hadde eier gitt føringer om at Oslomodellen også var gjeldende for selskaper hvor HAV Eiendom eide 50 prosent eller mer av aksjene.

Implementering av Oslomodellen

Havnestyret oppga at etterlevelse av Oslomodellen i HAV Eiendom hadde blitt fulgt opp gjennom styrearbeid, møter mellom Oslo Havn KF og selskapet, og at det i et årlig brev fra HAV Eiendom til eier ble rapportert at selskapet tilstrebet å etterleve Oslomodellen. Styret i HAV Eiendom bekreftet dette. Kommunerevisjonen har sett brevene.

Videre oppga selskapet at det skulle følge Oslomodellen i bygg- og anleggsvirksomheten, og at eventuelle avvik fra Oslomodellen skulle begrunnes og dokumenteres. Eier hadde ikke foretatt noen kontroll da selskapet ikke hadde gjennomført bygg- og anleggsarbeider som omfattes av Oslomodellen etter at modellen ble implementert i selskapet.

Oslo Havn bekreftet i epost 24. januar 2020 til Byrådsavdeling for næring og eierskap at HAV Eiendom fulgte Oslomodellen. Ifølge e-posten ville det si at kravene var lagt inn i selskapets generelle kontraktsbestemmelser.

Når det gjaldt datterselskaper, hadde eier basert seg på den informasjonen som var gitt fra selskapet. I overnevnte e-post gjorde også Oslo Havn sin eier oppmerksom på at datterselskapet Bjørvika Infrastruktur hadde innarbeidet kontraktsbestemmelser som i stor grad harmoniserte med kravene i Oslomodellen, og Oslo Havn ville foreta en gjennomgang slik at bestemmelsene blir helt like som kravene i modellen. Videre ble det vist til at Bjørvika Infrastruktur opplyste om at det mest krevende kravet i Oslomodellen per i dag var vilkåret om lærlinger da tilgangen til lærlinger ikke var tilstrekkelig.

Ifølge eier og HAV Eiendom hadde det majoritetseide datterselskapet Bjørvika Utviklings heleide datterselskap Bjørvika Infrastruktur gjennomført flere infrastrukturprosjekter, blant annet prosjektene Operastranda og Rostockgata. Kravet til lærlinger var ifølge HAV Eiendom tatt inn i begge kontraktene. Selskapet oppga at det ikke hadde registret uønskede hendelser knyttet til Oslomodellen eller samfunnsansvar i disse prosjektene. Eier oppga videre at det mest krevende kravet å etterleve i Oslomodellen var kravet om lærlinger, da tilgangen på lærlinger ikke var tilstrekkelig.

Etter spørsmål i bystyret ba Byrådsavdeling for næring og eierskap 23. januar 2020 om tilbakemelding fra Oslo Havn om bruk av Oslomodellen i HAV Eiendom og selskapets datterselskaper.

3.3 Kommunerevisjonens vurdering

3.3.1 Byråd for miljø og samferdsel

Byråden for miljø og samferdsel hadde gjort mål og visjoner nedfelt i Oslomodellen gjeldende for Sporveien i generalforsamling. Protokolltilførselen avviker noe fra protokolltilførselene beskrevet i vedlegg til notat 22/2018 til finanskomiteen.

Eier hadde fulgt opp at Sporveien hadde implementert Oslomodellen med det selskapet mente var nødvendige tilpasninger, og gjort den gjeldende for flere datterselskaper,

igjen med nødvendige tilpasninger. Oslomodellen var ikke gjort gjeldende for det heleide datterselskapet Unibuss AS. Kommunerevisjonen har ikke sett dokumentasjon som viser at eier selv har vurdert eller overfor Sporveien stilt spørsmål ved tilpasningene til Oslomodellen.

Selskapet hadde gjort egne undersøkelser som viste avvik og risikoer for avvik fra Oslomodellen slik den skulle iverksettes i Sporveien. Eier var kjent med at selskapet gjennomførte slike kontroller, men hadde ikke stilt nærmere spørsmål om funn og oppfølging.

3.3.2 Byråd for næring og eierskap

Byråden for næring og eierskap hadde gjort Oslomodellen gjeldende for de heleide selskapene Hafslund Eco og Spir i generalforsamling og forventet at Oslomodellen også ble gjort gjeldende i datterselskaper hvor eierandelen var mer enn 50 prosent. Protokolltilførselen vedrørende Hafslund ECO avviker noe fra det som står i vedlegg til notat 22/2018 til finanskomiteen.

Hafslund Eco og Spir bekreftet at Oslomodellen var gjort gjeldende for datterselskaper hvor eierandelen var mer enn 50 prosent. Hafslund Eco informerte samtidig om at det ville bli avvik fra kravet om antall ledd underleverandører der selskapet mente det var nødvendig. Byråden for næring og eierskap hadde fulgt opp at Oslomodellen var implementert i Hafslund Eco og Spir. Kommunerevisjonen har ikke sett dokumentasjon som viser at eier selv har vurdert eller stilt spørsmål til Hafslund Ecos tilpasninger til Oslomodellen.

Kommunerevisjonen merker seg at byråden for næring og eierskap etter nærmere vurdering hadde besluttet ikke å bruke mindretallsposisjoner i Fortum Oslo Varme eller andre selskaper til å fremme Oslomodellen.

3.3.3 Havnestyret

Havnestyret hadde gjennom vedtak i generalforsamlingen gjort Oslomodellen gjeldende for HAV Eiendom. Protokolltilførselen tilsvarer den som i vedlegg til notat 22/2018 til finanskomiteen skulle gjelde der kommunen hadde en majoritetsposisjon, men ikke for heleid selskap. Oslomodellen var også gjort gjeldene for datterselskaper hvor HAV Eiendom eide 50 prosent eller mer av aksjene.

Havnestyret hadde fulgt opp etterlevelse av Oslomodellen i HAV Eiendom i eierdialogen og dessuten på grunnlag av brev fra HAV Eiendom til eier i 2020 og 2021.

4. Eierstyring og oppfølging av samfunnsansvar

I dette kapittelet ser vi om eierbeslutninger og vedtak gjøres på generalforsamlingen. Vi ser også om eier har fulgt opp selskapenes ivaretagelse av samfunnsansvarstemaene, og om disse er en del av den ordinære kommunikasjonen mellom eier og selskapene.

4.1 Kriterier

- Eier bør ha etablert rutiner og praksis for eierstyringen som sikrer at eierbeslutninger foretas på generalforsamling.
- Eier bør ha kjennskap til hvilke samfunnsansvarsområder som er relevante for selskapet.
- Eier bør følge opp at selskapet ivaretar sitt samfunnsansvar for øvrig i tråd med *Oslo kommunes prinsipper for god eierstyring av aksjeselskaper* (byrådssak 273/11).
- Samfunnsansvarstemaene bør være en del av den ordinære kommunikasjonen mellom eier og selskapene.

4.2 Fakta

4.2.1 Byråd for miljø og samferdsel

Eierbeslutninger

Byråden for miljø og samferdsel oppga at eierbeslutninger kun tas på generalforsamling, noe styret i Sporveien bekreftet. Det ble ikke ansett nødvendig med egne rutiner på området. Praksisen ble oppgitt å være i henhold til aksjelovens bestemmelser generelt og nedfelt i *Oslo kommunes prinsipper for god eierstyring av aksjeselskaper*.

Samfunnsansvar

Eier vurderte at alle mål vedrørende samfunnsansvar var like relevante for Sporveien. I 2017 hadde Sporveien etablert seks målområder: «Smart tur, Ren tur, God tur, God nabo, Driftige folk og Skikkelige folk» som også var gjeldende i perioden 2018–2021. Målområdene var ment å speile forventningene til samfunnsansvar fra eierstyringsprinsippene og dannet rammen for konsernets arbeid med samfunnsansvar. Innsatsen skulle bidra til å løse samfunnsoppdraget på en måte som var til det beste for reisende, innbyggere, naboer, ansatte og miljø, og være av høy etisk standard. I 2020 og 2021 vant også Sporveien T-banen *Bærekraftsprisen*, mens Sporveien Trikken tok andreplassen. Ifølge eier viste dette at Sporveien arbeidet effektivt for ivaretagelse av samfunnsansvar. Ettersom det var godt ivaretatt, var det ifølge eier ikke nødvendig å instruere selskapet i forbindelse med dette arbeidet.

Byråden påpekte at hovedansvaret for oppfølging av samfunnsansvar tilligger styret og daglig ledelse i selskapet. Ifølge byråden orienterte selskapet både skriftlig og muntlig om ivaretagelse av samfunnsansvar, i ordinære generalforsamlinger og på tertialmøtene. I tertialmøtene hadde Sporveien presentasjoner knyttet til aktuelle saker, hvor eier og selskap oppga at også risikoer av betydning for samfunnsansvaret ble presentert. For å sikre enda bredere dialog med selskapets øverste organ enn det hadde vært, hadde også selskapets styreleder siden desember 2020 deltatt der. Kommunerevisjonen har sett agendaer og presentasjoner fra tertialmøter for perioden 2018–2021 og dessuten protokoller fra avholdte generalforsamlinger i undersøkelsesperioden.

Presentasjonene fra tertialmøtene gjaldt også som referat. Fra 2021 var det innført en praksis hvor føringer og oppfølgingspunkter med ansvarsfordeling ble påført presentasjonene etter møtene. En gjennomgang av disse viste at selskapets arbeid med samfunnsansvar var egne punkter på agendaen i tertialmøtene i mars og august 2020. Ifølge Sporveiens presentasjon i tertialmøtet mars 2020 redegjorde selskapet for sitt arbeid på samtlige samfunnsansvarsområder.

I tillegg ble samfunnsansvar omtalt i årsberetningene som omfattet konsernet. I årsberetningen for 2019 ble det rapportert om selskapets arbeid for å ivareta samfunnsansvaret. Der framgikk eksempelvis at:

Kjerneverdier innen samfunnsansvar er ifølge prinsippene å verne om miljøet og å sikre gode sosiale forhold. Prinsippene omhandler etisk regelverk, misligheter og korrupsjon, anskaffelsesprosesser, helse, miljø og sikkerhetsarbeid (HMS-arbeid), miljøansvar, likestilling og samfunnssikkerhet. Dette er sentrale områder både innen Sporveiens virksomhetsstyring, arbeid med samfunnsansvar innenfor de seks målområdene og eierdialogen med Oslo kommune. Sporveien jobber i tråd med prinsippene i Oslomodellen.

Tilsvarende framgikk i årsberetningen for 2020. I årsberetningene for 2018, 2019 og 2020 ble det redegjort for følgende samfunnsansvarstema: selskapets arbeid for å hindre misligheter og korrupsjon, bevissthet om miljøansvar, HMS, likestilling og etiske regler og samfunnssikkerhet. Samfunnsansvarstemaet effektiv ressursbruk ved anskaffelser var ikke nærmere redegjort for i årsberetningene for årene 2018, 2019 og 2020. Målsettingen om konkurransedyktig kollektivtransport framgikk. Det ble også redegjort for Sporveiens effektiviseringsprogram, uten at det der klart framgikk at arbeidet med anskaffelser var en del av dette. Ifølge byråden og selskap var anskaffelser ett av effektiviseringsområdene. Det ble også redegjort for flere store anskaffelser og investeringer, uten at det framgikk hvordan Sporveien jobbet for å ivareta samfunnsansvaret eller jobbet for å sikre effektiv ressursbruk ved disse.

I eierdialogen inngikk eieroppfølgingen av Sporveiens arbeid med misligheter og korrupsjon som ledd i oppfølgingen av selskapets internkontroll. Saksdokumenter fra generalforsamling i 2018, 2019 viste at internkontroll hadde vært orienteringssak, og i 2020 hadde også selskapets arbeid med samfunnsansvar vært tema. Eier oppga å ikke bli orientert om enkeltsaker med mindre de var av betydelig karakter. Eier hadde gått gjennom Sporveiens etiske regler og konstatert at de ikke var dårligere enn de etiske reglene for ansatte i Oslo kommune. Vår gjennomgang bekreftet dette.

I eierdialogen hadde effektiv ressursbruk ved anskaffelser vært tema, jf. også kapittel 3.2.1. Byråden oppga i uttalelsen til Kommunerevisjonens rapport 17/2019 å følge opp alle Sporveiens større anskaffelser. På generalforsamling i 2020 framgikk følgende i Sporveiens presentasjon:

Sporveien er opptatt av effektiv ressursbruk ved anskaffelser og tilstreber kostnadseffektive anskaffelser med konkurranse, likebehandling, forutberegnelighet, forholdsmessighet og etterprøvbarehet i sine anskaffelsesprosesser.

Sporveiens nettside redegjorde for «ansvarlige innkjøp» og at det innebar å gjennomføre anskaffelser som ivaretok likebehandling, var forutsigbare og etterprøvbare for leverandørmarkedet. Videre var Sporveien omfattet av lov om offentlig anskaffelser. Selskapet hadde egne etiske og sosiale krav til leverandørene. Sporveien utførte også egne kontroller av etterlevelsen av egne retningslinjer. En slik kontroll fra 2019 fant

brudd på interne retningslinjer for anskaffelser, som eksempelvis mangel på dokumentasjon av konkurranseutsettelse og kjøp som ikke var dekket av gjeldende avtaler. Dette, i tillegg til informasjon om oppfølging og korrigerende tiltak, var formidlet til styret ved revisjonsutvalget, ikke til eier, jf. kapittel 5.2.1. Sporveien jobbet ifølge styret også med kontinuerlig forbedring av innkjøps- og leverandørprosesser, herunder innkjøpskurs og oppdaterte veiledere, vilkår og informasjon til leverandørmarkedet.

Protokollene etter generalforsamlingene i 2020 og 2021 anga også at Sporveien de seneste årene hadde jobbet systematisk med forbedringsarbeid innenfor samfunnsansvar. Ifølge protokollene orienterte selskapet eier om følgende temaer i generalforsamlingene: «HMS, Sporveiens etiske regelverk, misligheter og korrupsjon, Oslomodellen, effektiv ressursbruk ved anskaffelser, miljøansvar, likestilling, samfunnssikkerhet, risiko og internkontroll og revisjon».

4.2.2 Byråd for næring og eierskap

Eierbeslutninger

Byråden for næring og eierskap oppga at eierbeslutninger kun fattes på generalforsamlingene i selskapene. Styrene i Fortum Oslo Varme, Hafslund ECO og Spir bekreftet dette. Det ble ifølge eier ikke ansett å være behov for ytterligere skriftlige rutiner utover prinsipp 3 i eierstyringsprinsippene om at eierbeslutninger kun fattes på generalforsamling.

Samfunnsansvar

Ifølge eierne var selskapene godt kjent med kommunens prinsipper for sitt eierskap og bakgrunnen for disse. Byråden for næring og eierskap hadde derfor ikke gitt egne instruksjoner i generalforsamlingene og eiermøtene om å ivareta selskapenes samfunnsansvar i de heleide selskapene. For Fortum Oslo Varme AS var eierstrategien med mål knyttet til selskapets samfunnsansvar beskrevet i aksjonæravtalen.

Byråden for næring og eierskap oppga at samfunnsansvarsområder som miljø, bærekraft, gode arbeidsforhold og likestilling var viktige områder for de tre utvalgte selskapene i denne undersøkelsen. I alle selskaper der kommunen hadde eierinteresser, var det ifølge byråden viktig at selskapene bidro til «et ansvarlig næringsliv og grønn verdiskaping så langt det lar seg gjøre». I kommende eierskapsmelding ville eier gå gjennom dette mer utførlig.

Eierne oppga å være opptatt av at selskapene skulle ivareta sitt samfunnsansvar, og at etterlevelse av selskapenes samfunnsansvar ble fulgt opp i den jevnlige eierdialogen og i årsrapportene til selskapene. Ifølge eierne var samfunnsansvar et tema selskapene hadde stor oppmerksomhet på, og som ble diskutert løpende. Styrene bekreftet dette. En gjennomgang av protokoller fra generalforsamlinger i Fortum Oslo Varme AS, Hafslund Eco og Spir i undersøkelsesperioden viser at samfunnsansvar ikke hadde vært eget tema, med unntak av protokolltilførselen om innføring av Oslomodellen i generalforsamlingen i 2018. Temaet var heller ikke nevnt i mottatte innkallinger til eller referater fra øvrige kontaktmøter i eierdialogen, utover omtale i årsrapportene.

Byråden for næring og eierskap oppga å være kjent med selskapenes etiske regelverk og at disse var tilpasset Oslo kommunes regelverk. Styrene i de tre selskapene bekreftet dette. Vår gjennomgang av selskapenes etiske regelverk viste også dette.

Eier oppga også å være kjent med hvordan selskapene arbeidet for å hindre misligheter og korrupsjon, å ha gode prosesser ved anskaffelser og et avklart forhold til lov om offentlige anskaffelser, å ha planer og systemer for HMS-arbeid, å være bevisst sitt miljøansvar og med likestilling. Informasjonen framkom i årsrapportene som ble gjennomgått i årlige generalforsamlingene, og i den jevne eierdialogen. I protokoll fra ordinær generalforsamling fra 2019 for Hafslund E-CO AS framgikk at:

Byråden ba styret og selskapet følge opp konsernets ivaretagelse av samfunnsansvaret på et høyt nivå, minimum slik det er omtalt i Oslo kommunes eierstyringsprinsipper prinsipp nr. 2. Det omfatter også rapportering i årsrapporter bl.a. på områder som arbeid mot misligheter og korrupsjon, sikre effektive anskaffelser og arbeid med samfunnssikkerhet (...).

Det hadde ifølge eier og styrene ikke vært behov for å gjennomføre egne møter knyttet til hendelser som gjaldt selskapenes ivaretagelse av sitt samfunnsansvar. Eier oppga videre at det ikke hadde blitt vurdert som nødvendig å sette egne krav til rapportering av ivaretagelse av samfunnsansvar utover kravene til rapportering i årsrapportene.

Styret i Fortum Oslo Varme oppga at ivaretagelse av samfunnsansvar hadde stor oppmerksomhet hos eierrepresentantene i styret. Selskapets styre opplevde at samfunnsansvarsområdene HMS, klima og miljø og leverandøroppfølging var svært relevante for Fortum Oslo Varme. Ifølge eier og Fortum Oslo Varme var det omtrent fire årlige eiermøter mellom dem, og samfunnsansvar hadde vært tema i disse møtene. Det var ikke ført referater fra disse. Byrådsavdeling for næring og eierskap hadde mottatt presentasjonen fra eiermøtet som ga oversikt over temaer. En gjennomgang av presentasjonene viser at samfunnsansvar ikke var satt opp som et eget tema, men samfunnsansvarsområdene HMS og miljø hadde vært hyppige temaer. Byrådsavdelingen oppga at den ville se på rutineene slik at det ble ført referater framover.

I årsberetningene for 2018, 2019 og 2020 for Fortum Oslo Varme framgikk at «samfunnsansvar «har høy strategisk prioritet og hele Fortum Oslo Varmes verdikjede og virksomhet er preget av dette ansvaret», og at selskapet skulle bidra til et mer miljøvennlig og bærekraftig Oslo. For 2020 framgikk i Fortum Oslo Varmes årsberetning at alle ansatte må gjennomgå opplæring i selskapets etiske retningslinjer, og det ble redegjort for selskapets samfunnsansvar, med vekt på selskapets bevissthet om miljøansvar, og dessuten selskapets arbeid med HMS og likestilling. Når det gjelder samfunnssikkerhet, ble det i årsberetningen vist til at Fortum Oslo Varme driver samfunnskritisk infrastruktur, og at selskapet som følge av koronapandemien hadde iverksatt egen beredskapsorganisasjon. Det var ikke redegjort for selskapets arbeid mot misligheter og korrupsjon eller for effektiv ressursbruk ved anskaffelser.

Styret i Hafslund Eco oppga at eier hadde fulgt opp at selskapet ivaretok sitt samfunnsansvar, blant annet gjennom jevnlige kontaktmøter, muntlige forespørslar og redegjørelser i eiermøter. Styret i Hafslund Eco vedtok selskapets bærekraftstrategi i juni 2021. Denne hadde en strategisk målsetting om at «Hafslund Eco skal være bransjeledende på bærekraft både når det gjelder ambisjoner, tiltak, oppnådde resultater og rapportering». Konsernstrategien definerte ifølge styret også særskilte mål innenfor HMS og andre samfunnsansvarsområder.

I årsberetningene for 2018, 2019 og 2020 rapporterte Hafslund Eco om sitt ansvar for de samfunnsmessige konsekvensene som følger av konsernets virksomhet, at konsernet har egne etiske retningslinjer, HMS-arbeidet og likestilling, og selskapets bevissthet om

sitt miljøansvar framgikk. Årsberetningen lå i og viste til nærmere redegjørelser om selskapets ivaretagelse av samfunnsansvaret i årsrapporten. Der framgikk hvordan konsernet ivaretok «vesentlige områder for samfunnsansvar». Det framgikk blant annet at samfunnsansvar og bærekraft hadde høy strategisk prioritet, at selskapet hadde egne etiske retningslinjer som gjaldt for alle ansatte i majoritetseide selskaper og leverandører, og selskapets viste til at konsernets etiske retningslinjer var styrende innenfor arbeidet med anti-korrupsjon. Videre framgikk det at selskapet var bevisst sitt miljøansvar, og det ble redegjort for arbeidet med å fremme bærekraft og fornybar energi. Det ble også redegjort for arbeidet med likestilling, og for HMS framgikk det at styret ikke var fornøyd med HMS-resultatene for 2020.

Samfunnssikkerhet var ikke direkte nevnt i årsberetningene for 2018, 2019 og 2020, men de redegjorde for arbeidet som sikringstiltak i og rundt vassdragsanleggene, arbeidet for å ivareta allmennhetens sikkerhet som byggherre, trygge arbeidsforhold, minimere påvirkningen av ytre miljø og beredskap under/håndtering av koronapandemien (2020). Når det gjaldt selskapets arbeid med effektiv ressursbruk ved anskaffelser, var det ikke direkte nevnt i årsberetningene, men selskapet redegjorde i årsrapportene for hvordan det jobbet for å ha en ansvarlig leverandørkjede, at konsernet stilte krav til leverandører innen alle vare- og tjenesteområder, og at det gjennomførte anskaffelser i tråd med god forretningsskikk. Hafslund Eco var ikke forpliktet til å følge regelverket om offentlige anskaffelser, men Oslomodellen, selskapets etiske krav til leverandører og selskapets anskaffelsespolicy medførte ifølge styret at selskapet fulgte tilsvarende krav.

Styret i Spir AS oppga at eier kjente selskapet godt og fulgte opp Spirs ivaretagelse av samfunnsansvaret ved behov. Spirs samfunnsoppdrag var ifølge styret av en slik karakter at selskapet var spesielt godt rustet for å ivareta samfunnsansvar gjennom sitt daglige arbeid med å forberede kandidater til arbeidslivet. Eier hadde et årlig møte med styreleder i Spir, et årlig virksomhetsmøte med styreleder og administrerende direktør i tillegg til generalforsamling. Spir oppga at etterlevelse av Oslomodellen og ivaretagelse av samfunnsansvar ble tatt opp i disse møtene ved behov. I generalforsamlingen i 2020 opplyste Spir om at selskapet ville bruke Oslomodellen ved rehabiliteringen av et bygg. Byråden for næring og eierskap oppga at den formaliserte eierdialogen med arbeidsmarkedsbedriftene i 2021 ble gjennomført som kontaktmøter. Før 2021 var det annen, hyppig og jevnlig, kontakt mellom eier og arbeidsmarkedsbedriftene. Det var ikke ført referater fra disse møtene. Byråden ville se på rutinene for å sikre at referat ble ført framover.

Når det gjaldt krav til rapportering fra selskap til eier vedrørende Oslomodellen og samfunnsansvar, oppga Spir at dette ble besvart igjennom årsberetninger fra styret, fra administrasjonen til NAV og fra administrasjonen til gjennomførte tiltak til Oslo kommune. Spir oppga videre at disse rapportene ble forelagt eier før generalforsamling. I årsberetningene for 2019 og 2020 har Spir beskrevet hvordan selskapet ivaretar HMS, arbeidsmiljø, likestilling, lærlinger og ytre miljø. Samfunnsansvar, effektiv ressursbruk ved anskaffelser og samfunnssikkerhet var ikke nevnt.

4.2.3 Oslo Havn KF

Eierbeslutninger

Havnestyret oppga at eierbeslutninger ble fattet på generalforsamling, i tråd med Oslo Havns eierstrategi. HAV Eiendom bekreftet dette. Oslo Havn og HAV Eiendom hadde etablert skriftlige rutiner, blant annet egne eierperspektiver og eierstyringsprinsipper,

som sa at generalforsamlingen er selskapets øverste myndighet og består av havnestyret, og at eierbeslutninger og vedtak skal foregå på generalforsamling.

Samfunnsansvar

Eier hadde ikke gitt egne instruksjoner i generalforsamling om å ivareta HAV Eiendoms samfunnsansvar. Eier oppga at det ikke var behov for dette, da eier opplevde at selskapet hadde et aktivt forhold til dette i den daglige driften. Både eier og selskap oppga at ivaretagelse av samfunnsansvar var en integrert del av HAV Eiendoms virksomhet. På samme måte hadde eierstyringen ifølge Oslo Havn hatt oppmerksomhet på at ivaretagelse av samfunnsansvar er en integrert del av virksomheten i selskapet. Det hadde vært viktig for eier at det ble skapt synlige resultater til de mål som var satt til samfunnsansvar.

Eier vurderte etterlevelse av Osломodellen, eierstyringsperspektivene og eierstyringsprinsippene som de mest relevante for samfunnsansvarsområdene hos HAV Eiendom. Havnestyret hadde stilt krav om ivaretagelse av samfunnsansvar i styringsprinsippene for HAV Eiendom. Ifølge disse skulle HAV Eiendom «utøve et grunneier- og samfunnsansvar gjennom å bidra til å realisere løsninger til det beste for samfunnet og byen». HAV Eiendom skulle utøve samfunnsansvaret ved å ivareta etisk og sosialt ansvar, og ved å ta ansvar for klima og miljø. Det var presisert nærmere i Oslo Havns eierstyringsprinsipper at «selskapet skal utvise høy etisk standard og sosial ansvarlighet i sin virksomhet», og at «eiendomsvirksomheten skal jobbe målrettet for å minimere belastning på klima og miljø».

Det ble gjennomført løpende kontaktmøter mellom eier og HAV Eiendom, og etterlevelse av Osломodellen og ivaretagelse av selskapets samfunnsansvar hadde ifølge eier og styre vært diskutert. Det var ikke ført referat fra disse møtene. Ifølge eier og selskapet medførte samlokalisering en tett, uformell og jevn dialog. På grunn av den gode kontakten og informasjonen som eier har fått, har det av ressursmessige hensyn ikke vært ansett som nødvendig å gjennomføre formelle eiermøter/kontaktmøter. Det hadde ifølge eier ikke vært noen aktuelle hendelser av betydning for samfunnsansvaret som hadde medført behov for å gjennomføre egne møter. Styreleder i HAV Eiendom var også havnedirektør i Oslo Havn.

Selskapets etiske regler var ifølge eier og styret ikke dårligere enn Oslo kommunes etiske regler. Vår gjennomgang bekreftet dette. Årsberetningene anga at selskapet skulle ivareta samfunnsansvar, og i rapportene for 2018, 2019, 2020 redegjorde de også for samfunnsansvarstemaene bærekraft og ytre miljø, og arbeidsmiljø og likestilling. Vi så ikke at eier hadde etterspurt redegjørelse om de øvrige samfunnsansvarsområdene i årsrapportene. Selskapet rapporterte i brev til eier i 2020 og 2021 på hvordan selskapet arbeidet med å ivareta sitt samfunnsansvar innenfor samfunnsansvarsområder fra byrådsak 273/11: etisk regelverk, arbeidslivskriminalitet, misligheter og korrupsjon, HMS, likestilling, effektive anskaffelser og samfunnssikkerhet.

Havnestyret oppga videre at det ikke ble sendt rutinemessig informasjon om HAV Eiendom til Byrådsavdelingen for næring og eierskap, utover generalforsamlingsdokumenter. Ifølge eier var utøvelse av eierskapet, ivaretagelse av samfunnsansvar og etterlevelse av Osломodellen tema på enkelte dialogmøter mellom Byrådsavdelingen for næring og eierskap og Oslo Havn KF. Dette var ikke skriftliggjort.

4.3 Kommunerevisjonens vurdering

Byråden for miljø og samferdsel, byråden for næring og eierskap og havnestyret syntes å ha en praksis for eierstyringen som sikret at eierbeslutninger ble foretatt på generalforsamling slik regelverket tilsier.

De tre eierne oppga også at de hadde kjennskap til hvilke samfunnsansvarsområder som var relevante for selskapene.

Eierne oppga at de hadde fulgt opp at selskapene ivaretok sitt samfunnsansvar gjennom den løpende eierdialogen og rapportering fra selskapene. En vesentlig del av den skriftlige rapporteringen skjedde gjennom den årlige rapporteringen, som inkluderte styrets årsberetninger.

Selskapene hadde ikke rapportert på samtlige samfunnsansvarstemaer i årsberetningene. Sporveien og Hafslund Eco hadde der ikke redegjort klart for sitt arbeid med effektiv ressursbruk ved anskaffelser. Fortum Oslo Varme hadde ikke redegjort for selskapets arbeid mot misligheter og korrupsjon eller med effektiv ressursbruk ved anskaffelser. Spir hadde ikke redegjort for samfunnsansvar generelt, eller områdene effektiv ressursbruk ved anskaffelser eller samfunnssikkerhet. Disse fire selskapene ga noe mer informasjon i andre rapporter. I HAV Eiendoms årsberetning var det ikke informasjon om etiske regler, arbeid mot misligheter og korrupsjon, effektiv ressursbruk ved anskaffelser og samfunnssikkerhet. Kommunerevisjonen så ikke spor av at dette var fulgt opp av de tre eierne. Kommunerevisjonen merker seg samtidig at HAV Eiendom i 2020 begynte å rapportere på samtlige samfunnsansvarsområder i årlige brev til eier.

Byrådsavdeling for miljø og samferdsel hadde fram til 2021 benyttet presentasjoner fra møter som referater fra eiermøter med Sporveien. Byrådsavdeling for næring og eierskap hadde ikke utarbeidet referater etter kontaktmøter med Fortum Oslo Varme eller Spir. Det ble heller ikke ført referater fra løpende møter og kontakt mellom havnestyret og HAV Eiendom hvor Oslomodellen og ivaretagelse av selskapets samfunnsansvar hadde vært tema (utover protokoll fra generalforsamling).

Der det ikke har vært skrevet referater fra eiermøter, er det lite grunnlag for å vurdere eiernes oppfølging i disse møtene. Etter Kommunerevisjonens vurdering kan en slik praksis medføre risiko for utydelighet og manglende etterprøvbarehet i eierdialogen.

Mye av informasjonen eierne mottok om selskapenes ivaretagelse av samfunnsansvar, både skriftlig i årsrapporteringen, gjennom presentasjoner og det som var referatført fra møter, framsto som overordnet. Det at eierne ikke har etterspurt mer utdypende redegjørelser eller stilt spørsmål der rapporteringen var manglende eller overordnet, gir risiko for at eierne ikke får tilfredsstillende informasjon om selskapets ivaretagelse av samfunnsansvaret.

5. Eieroppfølging av vesentlige risikoområder for samfunnsansvar

I dette kapittelet ser vi om eier har forsikret seg om at selskapene har identifisert vesentlige risikoområder innenfor de ulike samfunnsansvarsområdene, klargjort om selskapene har etablert hensiktsmessige systemer for å redusere risiko for uønskede hendelser og fulgt opp identifisert risiko i sin eierstyring.

5.1 Kriterier

- Eier bør:
  - forsikre seg om at selskapene har identifisert vesentlige risikoområder og vesentlige risikoer selskapene står overfor innenfor de ulike samfunnsansvarsområdene
  - ha klargjort om selskapene har etablert hensiktsmessige systemer og rutiner for å redusere risikoen for uønskede hendelser knyttet til samfunnsansvaret
  - følge opp avdekket risiko i eierstyringen

5.2 Fakta

5.2.1 Byråd for miljø og samferdsel

Vesentlige risikoområder innenfor samfunnsansvarsområdene

Byråden for miljø og samferdsel påpekte at hovedansvaret for oppfølging av risiko tillå styret og daglig ledelse i selskapet. Styringsdialogen rundt risiko baserte seg ifølge eier i stor grad på at Sporveien tok opp aktuelle temaer.

I årsberetningene for 2018, 2019 og 2020 ble det redegjort for at Sporveien var utsatt for forskjellige typer risiko. Selskapet rapporterte blant annet på compliance-risiko og viste til sine etiske retningslinjer og nulltoleranse mot korrupsjon. Rapporteringen om operasjonell risiko omhandlet i stor grad samfunnsansvarsområdet samfunnssikkerhet.

Det var også etablert en praksis hvor det i tillegg til generalforsamling rutinemessig ble avholdt faste tertialmøter med gjensidig informasjonsutveksling. I disse møtene var internkontroll, herunder risiko, fast punkt. I Sporveiens presentasjon i tertialmøtet mars 2020 redegjorde selskapet for sitt arbeid på samtlige samfunnsansvarsområder, men ifølge presentasjonen ble ikke konkrete risikoer knyttet til de ulike samfunnsansvarsområdene formidlet til eier. I tertialmøtet i august 2020 ble eier informert om Sporveiskonsernets sentrale risikoområder, herunder «risiko for alvorlige tilfeller av økonomiske misligheter, negative miljøhendelser og/eller brudd på anskaffelsesregelverket». Eier hadde ikke etterspurt nærmere redegjørelse for risikovurderinger knyttet til samfunnsansvaret fra Sporveien.

Rutiner og systemer for å redusere risiko for uønskede hendelser

Eier oppga videre å ha klargjort at Sporveien hadde etablert hensiktsmessige systemer og rutiner for å redusere risikoen for uønskede hendelser knyttet til samfunnsansvaret.

Eier var informert om at selskapene i konsernet, med unntak av Unibuss, deltok i konsernets «Risk management forum» (RMF). Forumet skulle fungere som rådgivende og forberedende organ for styrende organer i saker som gjaldt risikostyring og

internkontroll, inkludert forbedringer av konsernets samlede risikorapportering og risikoreduserende tiltak.

Eier var også orientert om Sporveiens arbeid med internkontroll og at Sporveien utførte egne kontroller av etterlevelse. Styret ved revisjonsutvalget ble orientert om funn og iverksatte tiltak. Kommunerevisjonen har sett dokumentasjon på at slike kontroller fant mangler og svakheter av betydning for selskapets ivaretagelse av sitt samfunnsansvar, og at det ble foreslått tiltak for å rette disse. I 2019 ble det eksempelvis funnet svakheter ved innhenting av habilitetserklæringer for ansatte og innleide, og, som allerede nevnt, brudd på interne retningslinjer for anskaffelser, som mangel på dokumentasjon av konkurranseutsettelse og kjøp som ikke var dekket av gjeldende avtaler. I 2020 og 2021 ble det påpekt enkelte forhold som kunne medføre mislighetsrisiko. I 2021 hadde en varslings sak ført til en intern undersøkelse som blant annet fant manglende kontroll på personell i prosjekter og manglende oversikt over underleverandører. Ifølge Sporveien hadde selskapet gjennomført tiltak for å rette avvik og forbedre rutinene umiddelbart etter kontrollene.

Oppfølging av avdekket risiko i eierstyringen

Eier oppga at det ikke var avdekket risiko for uønskede hendelser knyttet til ivaretagelse samfunnsansvar eller etterlevelse av Oslomodellen i Sporveien:

Spørsmål er hvorvidt det er avdekket slik risiko. Oss bekjent er slik risiko ikke avdekket fra eier. Det betyr ikke at det ikke foreligger risiko. Sporveien redegjør for risiko i alle pågående saker på tertialmøtene.

5.2.2 Byråden for næring og eierskap

Vesentlige risikoområder innenfor samfunnsansvarsområdene

Byråden for næring og eierskap oppga at den som eier var opptatt av at styrene fulgte opp vesentlige risikoområder og risikoer knyttet til samfunnsansvar, men at det samtidig var tydelig at det er styret som gjennom forvaltningen av selskapet hadde ansvaret for å sørge for forsvarlig organisering av virksomheten, jf. aksjeloven § 6-12. På spørsmål om hvordan eier fulgte opp avdekket risiko gjennom eierstyringen, viste eier til at det var styrets ansvar å identifisere risikoområder vedrørende samfunnsansvar. Eier var blitt kjent med risikoområdene gjennom den årlige rapporteringen fra selskapene.

Styret i Fortum Oslo Varme oppga at eier hadde sikret at selskapet hadde identifisert vesentlige risikoområder knyttet til samfunnsansvar ved at styret hadde en årlig gjennomgang av selskapets ti største operasjonelle risikoer, i tillegg til at risiko normalt var en del av selskapets årlige compliance-gjennomgang. I årsberetningen og årsregnskap for 2020 opplyste selskapet om risikoer, herunder framkom at virksomheten var eksponert for en rekke risikoer, deriblant markedsmessige, regulatoriske, finansielle, operasjonelle og for omdømme. Det framkom videre at:

Helse, miljø og sikkerhet (HMS) er førsteprioritet i selskapets arbeid for å ivareta alle ansatte og andre som kommer i kontakt med vår virksomhet og for å redusere risiko. Ansatte i selskapet arbeider i et krevende arbeidsmiljø med komplekse tekniske installasjoner som krever til dels høy teknisk kunnskap og sertifisert kompetanse (...) Selskapet er også oppmerksom på HMS-risiko knyttet til leverandører og andre som må inn på våre anlegg, og vil ha økt oppmerksomhet på hvordan denne kan reduseres fremover.

Hafslund Eco var ifølge årsberetninger eksponert for risiko på en rekke områder. De mest sentrale var av finansiell, regulatorisk og politisk, operasjonell og omdømmemessig

art. Flere av disse var av betydning for selskapets ivaretagelse av sitt samfunnsansvar. Selskapet redegjorde blant annet for håndtering av risiko knyttet til forsyningssikkerhet, og at cybersikkerhet var et prioritert område som ble fulgt tett, og for sitt arbeid med internkontroll som en sentral del av risikostyringen. Det framgikk også at konsernet hadde interne funksjoner for risikooppfølging, internkontroll og etterlevelse av lover og regler, og at styrets revisjonsutvalg støttet styrets arbeid med regnskapsavleggelse og internkontroll. I 2020 hadde også risiko knyttet til koronapandemien og fallet i kraftpris hatt særlig oppmerksomhet i risiko- og beredskapsarbeidet. Styret i Hafslund Eco oppga at eier også hadde sikret at selskapet hadde identifisert vesentlige risikoområder knyttet til samfunnsansvar gjennom muntlige forespørsler og redegjørelser i eiermøter.

Hafslund Ecos årsrapporter for 2018, 2019 og 2020 viste til at konsernet hadde utarbeidet en vesentlighetsanalyse innenfor bærekraft som belyste risiko og muligheter. Denne dannet grunnlag for selskapets arbeid på områdene produksjon av og tilgjengelighet til fornybar energi, påvirkning av natur, klimautslipp og klimarisiko, sikkerhet for omgivelsene, ansvarlig arbeidsliv og økonomisk samfunnsbidrag. Ifølge styret i Hafslund Eco var det utfordringer og dilemmaer av betydning for samfunnsansvaret innenfor mange av disse områdene, eksempelvis i forholdet mellom naturinngrep og reduksjon av klimagassutslipp. I inneværende år var det viktigste dilemmaet å produsere nok for å bidra til at prisene ikke økte ytterligere, versus å ha tilstrekkelig produksjonsevne før vårløsningen ga nye tilsig. I selskapets bærekraftsrapport, publisert på selskapets nettsider, ble risikoer, mål og tiltak for å håndtere slike utfordringer beskrevet. Ifølge selskapet hadde ikke eier bedt om informasjon om denne vesentlighetsanalysen, utover omtalen i den årlige rapporteringen.

Styret i Spir oppga at eier kjente bedriftens kvalitetssystem, systemer for kvalitetssikring, avviksmoduler og lignende. I årsrapporten for 2020 opplyste Spir om at selskapet hadde brukt mye tid på risikovurderinger, smittevern og tilrettelegging for ansatte som skulle være fysisk på jobb under koronapandemien. Andre risikoer knyttet til selskapets ivaretagelse av samfunnsansvaret framgikk ikke klart.

Byråden hadde ikke etterspurt nærmere redegjørelse for risikovurderinger knyttet til samfunnsansvaret fra de tre selskapene.

Rutiner og systemer for å redusere risiko for uønskede hendelser

Byråden oppga å ha klargjort at selskapene hadde systemer og rutiner for å redusere risiko knyttet til sitt samfunnsansvar gjennom eierdialogen og årsrapportene.

Styret i Fortum Oslo Varme oppga at selskapet hadde etablert et kvalitetsledelsessystem for beskrivelse av systemer og rutiner, og kontinuerlig forbedringsarbeid. Videre oppga styret at risiko og aktuelle hendelser jevnlig ble gjennomgått i styremøter. Ifølge styret i Oslo Fortum Varme ble det gjennomført en prosjektrevisjon sommeren 2021 en av tredjepart, som hadde hatt søkelys på lønns- og arbeidsvilkår og etterlevelse av byggherreforskriften. Ifølge styret hadde noen avvik blitt funnet, og ytterligere oppfølging og tiltak ville iverksettes til vedlikeholdstoppen sommeren 2022.

Styret i Hafslund Eco oppga at eier hadde sikret at selskapet hadde etablert hensiktsmessige systemer og rutiner for å redusere risikoen for uønskede hendelser

gjennom muntlige forespørsler og redegjørelser i eiermøter. I selskapets årsrapporter for 2019 og 2020 hadde Hafslund Eco beskrevet sin risikostyring og internkontroll, og det framgikk at: «Konsernets samlede risiko følges løpende og vurderes særskilt av revisjonsutvalget og av styret årlig, og ved større endringer i risikobildet.» Styret i Hafslund Eco oppga også at det hadde besluttet at selskapet skulle ha en solid ekstern internkontroll og compliance-enhet for å følge opp egne prosedyrer og rutiner for å arbeide aktivt for å hindre misligheter og korrupsjon, ha planer og systemer for HMS-arbeid, være bevisst sitt miljøansvar og være bevisst på likestilling.

Styret i Spir Oslo oppga at eier, som allerede nevnt ovenfor, kjente bedriftens kvalitetssystem, systemer for kvalitetssikring, avviksmøder og lignende. Ved at bedriften var kvalitetsgodkjent og sertifisert etter europeisk standard og ved å ha nettbasert dokumentasjonssystem som alle ansatte hadde tilgang til, hadde eier nødvendig sikkerhet for at både systemer og rutiner ivaretok risikoen.

Oppfølging av avdekket risiko i eierstyringen

Byråden for næring og eierskap oppga å ikke være kjent med at det hadde oppstått uønskede hendelser av betydning for selskapenes ivaretagelse av samfunnsansvar. Det var ikke avdekket risiko fra eiers side. Eier opplevde å ha sikret seg nødvendig informasjon om selskapenes etterlevelse av Oslomodellen og ivaretagelse av samfunnsansvar gjennom rapportering og møtevirksomhet. Redegjørelsene fra styrene i de tre selskapene støtter opp under dette.

Styret i Fortum Oslo Varme oppga at risiko og aktuelle hendelser jevnlig ble gått gjennom i styremøter. Styret i Hafslund Eco oppga at eier fulgte opp avdekket risiko gjennom eierstyringen på møter med administrasjonen. Byrådsavdeling for næring og eierskap hadde møter og eierdialog med administrasjonen uten at styret var til stede. På møtene skulle administrasjonen gå gjennom resultatet hvor risikobildet ble presentert. I innkallingen til kontaktmøtet var ikke risikobildet på agendaen. Styret i Spir oppga at det så langt ikke hadde vært avdekket risiko, da rutiner og retningslinjer fungerte som de skulle og hadde en forebyggende funksjon.

5.2.3 Oslo Havn KF

Vesentlige risikoområder innenfor samfunnsansvarsområdene

Eier oppga å ha forsikret seg om at HAV Eiendom hadde identifisert vesentlige risikoområder av betydning for etterlevelse av Oslomodellen og ivaretagelse av samfunnsansvaret. I HAV Eiendoms årsberetninger for 2018, 2019 og 2020 ble det ikke redegjort nærmere for risikoer av betydning for selskapets ivaretagelse av samfunnsansvar.

HAV Eiendoms rutiner tilsa at styret skulle foreta en årlig gjennomgang av selskapets risikostyring og kunne spesifisere områder hvor det var ønskelig å foreta spesifikke risikoanalyser. Hav Eiendom oppga at selskapets styre årlig hadde en gjennomgang av samtlige risikoområder og at det pågikk kontinuerlige prosesser i forhold til identifisering og oppfølging av risiko. Internrevisor (PwC) hadde i 2021 blant annet gjennomført en revisjon av HAV Eiendoms regime for risikostyring. Temaene for internrevisjonens revisjoner i 2021 hadde også vært styring og kontroll av datterselskaper, og kontrollregimet for anskaffelser og seriøsitet i datterselskaper. Rapport fra internrevisjonens undersøke ble forelagt styret. Identifiserte risikoer knyttet

til selskapets virksomhet ble ifølge eier rapportert til havnestyret som en del av handlingsplanen som gjennomgås og vedtas av havnestyret årlig.

Rutiner og systemer for å redusere risiko for uønskede hendelser

Eier oppga å ha klargjort at HAV Eiendom hadde etablert hensiktsmessige systemer og rutiner for å redusere risiko for uønskede hendelser knyttet til samfunnsansvaret gjennom styrearbeid, rapporter fra ekstern internrevisor som rapporterte direkte i selskapets styre, møter mellom eier og selskapet og i årlige brev fra HAV Eiendom til Oslo Havn.

HAV Eiendom oppga at selskapet hadde etablert en varslingskanal for ansatte, innleid arbeidskraft og leverandører. Varslene som ble rapportert på selskapets varslingskanal, ble mottatt av selskapets internrevisor, PwC. Internrevisor ville deretter gjennomføre en risikovurdering og kvalitetssikring av varselet, dernest skulle Internrevisor oppsummere sine vurderinger, råd og eventuelt forslag til tiltak i et notat til selskapet. Eksempler på forhold som kunne rapporteres i varslingskanalen, var ifølge HAV Eiendom mistanke om økonomiske misligheter, trakassering, brudd på HMS-regler eller andre forhold som brøt med selskapets verdigrunnlag.

Styret i HAV Eiendom oppga at prinsipper og retningslinjer for HMS-arbeidet skulle legges fram for styret årlig, i tillegg til at det skulle rapporteres på mål, risiko, tiltak og hendelser. Eventuelle alvorlige hendelser skulle rapporteres til styret omgående.

Oppfølging av avdekket risiko i eierstyringen

Oslo Havn oppga at det ikke var avdekket risiko for uønskede hendelser på samfunnsansvarsområdene, og at det ikke hadde forekommet slike hendelser. Styret i HAV Eiendom oppga at det ikke var blitt avdekket særskilt risiko knyttet til ivaretagelse av samfunnsansvar som krevde separat oppfølging eller rapportering. Uønskede hendelser ville blitt fulgt opp gjennom styrearbeid og i møter mellom eier og selskapet.

5.3 Kommunerevisjonens vurdering

De tre eierne oppga å ha forsikret seg om at selskapene hadde identifisert vesentlige risikoområder og risikoer gjennom selskapenes rapportering i generalforsamling, årsrapporter og/eller gjennom øvrig eierdialog.

Eierne oppga å være kjent med at selskapene hadde etablert hensiktsmessige systemer og rutiner for å redusere risikoen for uønskede hendelser knyttet til samfunnsansvaret gjennom rapportering fra selskapene.

Eierne oppga at de ikke var kjent med at det var avdekket risiko av betydning for samfunnsansvaret. Vi oppfatter at det betyr at byråden for miljø og samferdsel ikke hadde gjort seg kjent med at Sporveien i sin internkontroll hadde funnet risiko for misligheter eller avvik av betydning for temaet effektiv ressursbruk ved anskaffelser. Byråden for næring og eierskap stilte i liten grad spørsmål om selskapenes risikovurderinger og hvordan systemer og rutiner fungerte. Identifiserte risikoer knyttet til HAV Eiendoms virksomhet ble ifølge eier rapportert til havnestyret som en del av handlingsplanen som gjennomgås og vedtas av havnestyret årlig. Kommunerevisjonen reiser spørsmål om byråden for miljø og samferdsel og byråden for næring og eierskap i

tilstrekkelig grad hadde sikret seg informasjon om avdekket risiko og håndteringen av den.

6. Informasjonsplikten overfor bystyret

I dette kapittelet ser vi om eier har ivaretatt sin informasjonsplikt overfor bystyret.

6.1 Kriterier

- Eier skal ivareta sin informasjonsplikt ovenfor bystyret.

6.2 Fakta

6.2.1 Byråden for miljø og samferdsel

Byrådet la årlig fram en sak for bystyret med Sporveiens årsberetning og regnskap, samt protokoll fra siste generalforsamling.

Det ble rapportert om oljeutslippet på Ryen i årsrapporten for 2018. I undersøkelsesperioden hadde eier ikke funnet grunn til at det skulle fremmes egne saker til bystyret knyttet til ivaretagelse av samfunnsansvar eller Oslomodellen.

Som nevnt i kapittel 4.2.1 hadde ikke eier informert bystyret om at Sporveien ikke fullt ut var pålagt å implementere Oslomodellen eller at Unibuss ikke var pålagt å implementere den. I følge eier ble bystyret kun informert om forhold som etterspørres, og det var ifølge byråden intet som tilsa at bystyret skulle informeres om dette.

Byråden for næring og eierskap redegjorde i notat 22/2018 med vedlegg til finanskomiteen 26. april 2018 om protokolltilførselene i generalforsamlinger i 2018 hvor selskaper der kommunen eier mer enn 50 prosent ble bedt om å innføre Oslomodellen innen 2018. Som det framgår i kapittel 3 var protokolltilførselen fra Sporveiens generalforsamling 16. april 2018 noe annerledes enn den som står i vedlegg til notatet.

6.2.2 Byråden for næring og eierskap

Byrådet la årlig fram saker til bystyret for de heleide selskapene Hafslund Eco og Spir med selskapets årsregnskap og årsberetning, samt protokoll fra siste generalforsamling. Slik sak var ikke lagt fram for Fortum Oslo Varme. Byråd for næring og eierskap oppga at det skyldtes at Oslo kommune ikke hadde operativ kontroll i selskapet og at Fortum Oslo Varme var konsolidert under Fortum-konsernet og et datterselskap til Fortum. Etter en gjennomgang, fant vi at det heller ikke var fremmet egne saker til bystyret for andre selskaper hvor Oslo kommunes eierposisjon var på 50 prosent av aksjene eller mindre.

Det framgikk ikke av rapporteringen til bystyret at byråden for næring og eierskap hadde akseptert at Hafslund Eco ville avvike fra å implementere Oslomodellens krav om ett underleverandørledd. Eier hadde ikke funnet grunn til at det skulle fremmes egne saker til bystyret knyttet til ivaretagelse av samfunnsansvar eller Oslomodellen i undersøkelsesperioden.

Som det framgår i kapittel 3 var protokolltilførselen fra Hafslund Ecos generalforsamling 9. april 2018 noe annerledes enn det som er skissert i notat 22/2018 med vedlegg.

6.2.3 Oslo Havn KF

Etter at ordinær generalforsamling var avholdt, ble protokoll fra møtet, selskapets årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning oversendt Byrådsavdeling for næring og eierskap. Byrådet la årlig fram en sak for bystyret med HAV eiendoms årsberetning og regnskap og protokoll fra siste generalforsamling.

Eier hadde ikke funnet grunn til at det skulle fremmes egne saker til bystyret knyttet til ivaretagelse av samfunnsansvar eller Oslomodellen i undersøkelsesperioden.

Som det framgår i kapittel 3 var protokolltilførselen fra HAV Eiendoms generalforsamling 12. april 2018 noe annerledes enn det som er skissert i notat 22/2018 med vedlegg.

6.3 Kommunerevisjonens vurdering

For fire av de fem selskapene omfattet av eierskapskontrollen hadde byrådet, slik føringene tilsier, årlig fremmet saker til bystyret med selskapenes årsberetninger og regnskap og protokoll fra siste generalforsamling.

Det framgikk ikke av rapporteringen til bystyret at byråden for miljø og samferdsel hadde akseptert en del unntak fra Oslomodellen i Sporveien, eller at byråden for næring og eierskap hadde akseptert at Hafslund Eco ville avvike fra å implementere Oslomodellens krav om ett underleverandørledd. Kommunerevisjonen merker seg at byråden for miljø og samferdsel mente at slik rapportering ikke var nødvendig og at det eventuelt må etterspørres av bystyret hvis bystyret ser behov for det.

Informasjonen byråden for næring og eierskap ga finanskomiteen 26. april 2018 (notat 22/2018) om protokolltilførselene som ville gjøre Oslomodellen gjeldende for kommunalt eide aksjeselskaper, var noe annerledes enn de faktiske protokolltilførselene fra tidligere avholdte generalforsamlinger samme måned i de heleide selskapene Sporveien, Hafslund Eco og HAV Eiendom. Dette er behandlet i kapittel 3.

Det ble ikke lagt fram sak for bystyret med årsberetninger og regnskap og protokoll fra siste generalforsamling i Fortum Oslo Varme, ei heller for andre selskaper hvor Oslo kommunes eierposisjon er på 50 prosent av aksjene eller mindre. Kommunerevisjonen setter spørsmålstegn ved om dette er i tråd med bystyrets vedtak fra 17. februar 1999 (sak 67) om byrådets tertialrapportering og kommentaren til kommunens eierstyringsprinsipp 10 om åpenhet knyttet til kommunens eierskap i aksjeselskaper:

Byrådet vil derfor informere om eierskapsforvaltningen gjennom årlige fremleggelser av selskapenes årsberetninger og regnskaper for bystyret.

7. Tiltak iverksatt etter rapport 17/2019

Eierskapskontroll Samfunnsansvar i konsern – Sporveien AS

Dette kapittelet redegjør vi for tiltak iverksatt etter Kommunerevisjonens rapport 17/2019 *Eierskapskontroll Samfunnsansvar i konsern – Sporveien AS*.

7.1 Status i 2019

I 2019 undersøkte Kommunerevisjonen eieroppfølgingen av Sporveiskonsernets ivaretagelse av samfunnsansvar. Undersøkelsen viste at mye av informasjonen byråden mottok om selskapets ivaretagelse av samfunnsansvar framsto som relativt overordnet, men det ble også orientert konkret om enkelt saker og hendelser som hadde oppstått. Det var få spor av at byråden hadde fulgt opp styret, eksempelvis ved å etterlyse redegjørelse for selskapets arbeid med å sikre effektiv ressursbruk ved anskaffelser. Når det gjaldt morselskapets eierstyring, var samfunnsansvarsområdene en del av kommunikasjonen med datterselskapene gjennom den årlige rapporteringen fra selskapet. Utover dette hadde ikke Kommunerevisjonen sett dokumentasjon som viste at det i den formelle eierdialogen var fulgt opp at datterselskapenes styre hadde oppmerksomhet på ivaretagelse av samfunnsansvar.

Vedrørende oppfølging av risiko knyttet til ivaretagelse av samfunnsansvar var byrådets oppfølging i hovedsak knyttet til konkrete hendelser eller saker som hadde oppstått i datterselskapene. Kommunerevisjonen vurderte at en mer systematisk oppfølging fra eiers side kunne bidra til et mer helhetlig bilde av vesentlige risikoområder innenfor samfunnsansvarsområdene og redusere faren for mangel på vesentlig informasjon. Risikobildet og risikohåndteringen styret i morselskapet som eier fikk presentert, var knyttet til samlet risiko i konsernet, og ikke til risiko knyttet til det enkelte datterselskapet. Datterselskapene oppga at eier ble gjort kjent med risikovurderinger gjennom datterselskapenes styremøter. Omfattende bruk av datterselskapenes styremøter for informasjon til konsernet, kunne ifølge rapport 17/2019 medføre risiko for at styret i morselskapet som eier ikke mottok nødvendig og tilstrekkelig informasjon.

I uttalelsen til rapporten skrev styreleder i Sporveien at selskapet hadde gode rutiner for å sikre at konsernsjefen som styreleder i hvert enkelt datterselskap sørget for at datterselskapets interesser ble ivaretatt. Sporveien mente å ha gode rutiner for å sikre at informasjon om risiko knyttet til datterselskapene ble gitt til styret i morselskapet som eier. Blant annet viste styret i Sporveien til at selskapet hadde full tillit til at konsernsjefen rapporterte for samtlige forretningsområder og datterselskap, og at daglige ledere i datterselskapene jevnlig rapporterte i morselskapets styre. Beslutningene som ble truffet i morselskapets styre som gjaldt konsernet, var ifølge Sporveien basert på full informasjon om datterselskapenes virksomhet.

Byrådsavdelingen for miljø- og samferdsel oppga i uttalelsen at den ikke fullt ut delte Kommunerevisjonens vurderinger knyttet til rapportering og oppfølging av risiko. Byrådsavdelingen mente at risikooppfølgingen ikke var hendelsesbasert, og viste til at internkontroll, herunder risiko, var fast punkt på tertialmøter og generalforsamlinger. Oppfølgingen av risiko var ifølge byrådsavdelingen en integrert del av eieroppfølgingen. Videre påpekte byrådsavdelingen at byråden fulgte opp alle Sporveiens større anskaffelser, og viste til at anskaffelser var et av effektiviseringsområdene i Sporveiens

forbedringsprogram BEST 2015 og BEST 2020. I uttalelsen skrev byrådsavdelingen at Sporveien rapporterte fast på forbedringsprogrammet ved hvert tertialmøte, generalforsamlinger og skriftlig i årsrapport.

Hverken eier eller selskapet meldte tiltak etter rapporten.

Rapporten ble behandlet av kontrollutvalget 4. februar 2020 (sak 5) og i samferdsels- og miljøutvalget 29. april 2020 (sak 26). Kontrollutvalget merket seg i sitt vedtak at det var enkelte svakheter og forbedringsområder, blant annet knyttet til rapportering og oppfølging av risiko. Samferdsels- og miljøutvalget tok rapporten til orientering.

7.2 Iverksatte tiltak

Kommunerevisjonen har spurt om byråden for miljø og samferdsel og Sporveien AS har iverksatt tiltak etter rapport 17/2019.

7.2.1 Byråden for miljø og samferdsel

Eier oppga at samfunnsansvar var fast punkt på selskapets årlige generalforsamlinger. Internkontroll, herunder informasjonssikkerhet og samfunnsansvar, var også punkter på tertialmøtene mellom eier og selskapet. For å tydeliggjøre at det føres referat fra disse møtene, hadde Byrådsavdelingen for miljø og samferdsel innført at skriftlige presentasjoner i møtene er å anse som både agenda og referat fra møtene. Dette framgikk også av presentasjonenes forsider. I etterkant av disse møtene ble den skriftlige presentasjonen/referatet gjennomgått fra eiers side, hvor eier påså at eventuelle føringer var tydeliggjort, og at svar på eventuelle spørsmål var nedfelt.

For å sikre enda bredere dialog med selskapets øverste organ deltok nå også selskapets styreleder på tertialmøter.

7.2.2 Sporveien

Styret i Sporveien oppga å vurdere alle kjerneverdier innenfor samfunnsansvar som gjensidig relevante og vesentlige for Sporveiens måloppnåelse og oppfyllelse av samfunnsoppdraget «Mer kollektivtrafikk for pengene» og visjonen om «Bærekraftig mobilitet for alle». Arbeid med samfunnsansvar var et kontinuerlig forbedringsarbeid med høy prioritering og oppmerksomhet i hele virksomheten.

Arbeid mot misligheter og korrupsjon, og med HMS og miljø inngikk i den årlige risikorapporteringen til styret i 2020 og 2021, og styret var kjent med de løpende risikoreduserende tiltakene. Rutine og egenerklæring for ansatte og innleide for vurdering av habilitet og interessekonflikter var revidert i 2020. I 2020 ble også styremedlemmer bedt om å signere på habilitetsskjema og gjennomføre digitalt kurs i etisk regelverk. Sporveiens etiske krav til leverandører ble revidert og vedtatt i styret i desember 2019.

Sporveien oppga videre at rapportering fra Sporveiens datterselskaper var innført som fast punkt på agendaen i alle konsernstyremøter. Agenda fra datterselskapenes styremøter ble gjennomgått sammen med temaer som er av spesiell interesse eller med behov for å løftes fram, som samfunnsansvar.

7.3 Kommunerevisjonens vurderinger

Både byråden for miljø og samferdsel og Sporveien hadde innført relevante tiltak etter rapport 17/2019.

8. Kommunerevisjonens konklusjon

Eierne hadde gjort Oslomodellen gjeldende for de fire heleide selskapene Sporveien AS, Hafslund Eco AS, Spir Oslo AS og HAV Eiendom AS, men ikke for Fortum Oslo Varme AS fordi Oslo kun eide 50 prosent. Eierne hadde fulgt opp at selskapene hadde implementert Oslomodellen. Sporveien AS og Hafslund Eco AS hadde unntak fra Oslomodellen som eierne aksepterte.

Eierne oppga at de hadde kjennskap til hvilke samfunnsansvarsområder som var relevante for selskapene, og at de fulgte opp selskapene gjennom løpende eierdialog og rapportering. Mye av rapporteringen var overordnet, og det var få spor av at eier hadde etterspurt mer utdypende redegjørelser eller stilt spørsmål. I en del tilfeller var det ikke skrevet referater fra eiermøter. En slik praksis kan medføre risiko for utydelighet og manglende etterprøvbarhet i eierdialogen.

Eierne oppga å ha forsikret seg om at selskapene hadde identifisert vesentlige risikoområder og risikoer og var kjent med at selskapene hadde etablert hensiktsmessige systemer og rutiner for å redusere risikoen for uønskede hendelser knyttet til samfunnsansvaret. Eierne oppga også at de ikke var kjent med at det var avdekket risiko av betydning for samfunnsansvaret. Kommunerevisjonen oppfatter at det betyr at byråden for miljø og samferdsel ikke hadde gjort seg kjent med at Sporveien i sin internkontroll hadde funnet risiko for misligheter eller avvik av betydning for temaet effektiv ressursbruk ved anskaffelser. Byråden for næring og eierskap stilte i liten grad spørsmål om selskapenes risikovurderinger og hvordan systemer og rutiner fungerte. Identifiserte risikoer knyttet til HAV Eiendoms virksomhet ble ifølge eier rapportert til havnestyret som en del av handlingsplanen som gjennomgås og vedtas av havnestyret årlig. Kommunerevisjonen reiser spørsmål om byråden for miljø og samferdsel og byråden for næring og eierskap i tilstrekkelig grad hadde sikret seg informasjon om avdekket risiko og håndteringen av den.

Byrådet hadde, slik føringene tilsier, årlig fremmet saker til bystyret med selskapenes årsberetninger og regnskap og protokoll fra siste generalforsamling for fire av de fem selskapene omfattet av denne eierskapskontrollen.

Det framgikk ikke av rapporteringen til bystyret at byråden for miljø og samferdsel hadde akseptert en del unntak fra Oslomodellen i Sporveien, eller at byråden for næring og eierskap hadde akseptert at Hafslund Eco ville avvike fra å implementere Oslomodellens krav om ett underleverandørledd. Kommunerevisjonen merker seg at byråden for miljø og samferdsel mente at slik rapportering ikke var nødvendig, og at det eventuelt må etterspørres av bystyret hvis bystyret ser behov for det.

Det ble i undersøkelsesperioden ikke lagt fram en årlig sak for bystyret med årsberetninger og regnskap og protokoll fra siste generalforsamling i Fortum Oslo Varme, da Oslo kommunes eierposisjon var på 50 prosent av aksjene. Kommunerevisjonen setter spørsmålstegn ved om dette er i tråd med bystyrets føringer.

Både byråden for miljø og samferdsel og Sporveien hadde innført relevante tiltak etter rapport 17/2019.

9. Uttalelser til rapporten og Kommunerevisjonens vurdering av disse

Kommunerevisjonen sendte 16. mai 2022 rapport til uttalelse til byråden for miljø og samferdsel, byråden for næring og eierskap og havnestyret og til styrene i Sporveien AS, Fortum Oslo Varme AS, Hafslund Eco AS, Spir AS og HAV Eiendom AS med mulighet for å avgi uttalelse. Selskapene har ikke avgitt uttalelser.

9.1 Byråden for miljø og samferdsel

9.1.1 Byrådets uttalelse

Generelt sett oppgir byråden for miljø og samferdsel å være tilfreds med rapporten.

Byråden merker seg Kommunerevisjonens konklusjoner, men deler ikke fullt ut disse.

Byråden mener at Sporveien har videreformidlet sitt arbeid med anskaffelser og samfunnssikkerhet via jevnlig tertialmøter, herunder rapportering om «Best 2020», og avholdte generalforsamlinger.

Byråden peker også på at hennes ansvar er av overordnet karakter, og at det er styret som er tillagt oppfølging av selskapet på et mer detaljert plan. Byråden konstaterer at selskapet har innført nødvendige internkontroll og rutiner, og legger også til grunn at styret informerer henne om forhold styret mener er vesentlig at hun er kjent med.

Byråden oppfatter at Kommunerevisjonen ønsker en mer detaljorientert eierstyring enn det som etter hennes syn er forenlig med aksjelovens bestemmelser, herunder styrets rolle og påfølgende forvaltningsansvar. Byråden viser her også til byrådets mål om en tillitsbasert ledelse.

Byråden ser ikke behov for å iverksette særskilte tiltak, men tar Kommunerevisjons konklusjoner til orientering og vil bringe dem inn i den videre eierdialogen med Sporveien. Byråden presiserer at hun fortsatt vil sette samfunnsansvar og anskaffelser/Oslomodellen på agendaen i oppfølgingen av selskapet.

9.1.2 Kommunerevisjonens vurderinger

Kommunerevisjonen argumenterer ikke for en mer detaljorientert eierstyring, men reiser spørsmål om eier er tilstrekkelig aktiv i sin innhenting av informasjon som grunnlag for eierstyring i tråd med aksjelovens bestemmelser mv.

Kommunerevisjonen merker seg at byråden ikke ser behov for å iverksette særskilte tiltak, men tar Kommunerevisjons konklusjoner til orientering og vil bringe dem inn i den videre eierdialogen med Sporveien og at hun fortsatt vil sette samfunnsansvar og anskaffelser/Oslomodellen på agendaen i oppfølgingen av selskapet.

9.2 Byråden for næring og eierskap

9.2.1 Byrådets uttalelse

Byråden for næring og eierskaps samlede vurdering er at rapporten er nyttig. Byråden har også enkelte kommentarer. Byråden presiserer at byrådets utgangspunkt var ønsket

å innføre Oslomodellen for aksjeselskapene så langt det er mulig. I dette ligger det ifølge byråden en naturlig avgrensning mot selskaper det Oslo kommune ikke hadde flertall. Det var dette som var utgangspunktet i diskusjonen om hvilke aksjeselskaper som byrådet forventet ville implementere Oslomodellen. I samråd med øvrige byråder, herunder finansbyråden, ble det avklart at protokoll-tilførselene skulle legges ved i selskaper det kommunen eier mer enn 50 prosent av aksjene. Byråden viser også til at dette ble også kommunisert til finanskomiteen i notat datert 26. april 2018.

Byråden oppgir videre at det i aksjeloven er det gitt en klar rollefordeling mellom eier og styret. Det er styret som har det overordnede ansvaret for forvaltningen av selskapet og skal forvalte eiernes og selskapets interesser. Generalforsamlingen skal ikke drive selskapet og i dette ligger det en naturlig avgrensning til hvor tett eier skal følge opp den daglige driften, herunder rutiner og systemer i selskapet. Aksjeselskapsformen var valgt for å gi styret handlingsrom, og det var ifølge byråden viktig med tillit mellom eier og styret.

I den kommende eierskapsmeldingen vil byråden og byrådsavdelingen se nærmere på hvordan kommunen skal utøve sitt eierskap og beskrive hvilke forventninger kommunen har til selskapet og styret. Dagens eierstyringsprinsipper vil også oppdateres i eierskapsmeldingen, blant annet vil byråden se på informasjonsplikten til bystyret om forvaltningen av kommunens eierinteresser og tydeliggjøre hvilke selskaper det skal omfatte.

Byråden ber om at «trolig» på side 20 strykes, da Oslomodellen vil bli et fast tema på framtidige generalforsamlinger i Hafslund Eco. Byråden vil også vurdere om Oslomodellen skal være et fast tema på øvrige generalforsamlinger, men det må vurderes opp mot selskapets størrelse og ressurser.

9.2.2 Kommunerevisjonens vurderinger

Vedrørende byrådets ønske om å innføre Oslomodellen for aksjeselskap så langt det er mulig, er dette noe som framgår i rapportens innledning og i faktabeskrivelsen i kapittel 3.2.2. Der framgår også byrådets mening om avgrensningen mot selskaper der Oslo kommune ikke har flertall og at det ble avklart at protokoll-tilførselene skulle legges ved i selskaper det kommunen eide mer enn 50 prosent.

Når det gjelder byrådets kommentar om aksjelovens klare rollefordeling mellom eier og styret, viser Kommunerevisjonen til vurderingen i 9.1.2 ovenfor. Kommunerevisjonen argumenterer heller ikke her for en mer detaljorientert eierstyring, men reiser spørsmål om eier er tilstrekkelig aktiv i sin innhenting av informasjon som grunnlag for eierstyring i tråd med aksjelovens bestemmelser mv.

Kommunerevisjonen merker seg at den kommende eierskapsmeldingen vil se nærmere på hvordan kommunen skal utøve sitt eierskap og beskrive hvilke forventninger kommunen har til selskapet og styret og at dagens eierstyringsprinsipper vil oppdateres. Kommunerevisjonen merker seg videre at Oslomodellen vil bli et fast tema på framtidige generalforsamlinger i Hafslund Eco og har derfor tilpasset teksten på side 20. Kommunerevisjonen merker seg videre at byråden også vil vurdere om Oslomodellen skal være et fast tema på øvrige generalforsamlinger og at dette må vurderes opp mot selskapets størrelse og ressurser.

9.3 Havnestyret

9.3.1 Havnestyrets uttalelse

Havnestyret er tilfreds med at det er foretatt en grundig gjennomgang av temaene for revisjonen. Havnestyret har nå blitt oppmerksom på enkelte forhold som bør vurderes ved Oslo Havns oppfølging av Hav Eiendoms ivaretagelse av sitt samfunnsansvar. Eventuelle tiltak vil bli besluttet høsten 2022.

Havnestyret kjenner seg ikke igjen i Kommunerevisjonens vurdering i kapittel 5.3. Det fremgikk under dette avsnittet at styret i HAV Eiendom ikke har fulgt årlig rutine om å gjennomføre risikovurderinger på samfunnsansvarsområdene. Dette medførte ifølge eier ikke riktighet. Hav Eiendom har årlig en gjennomgang av samtlige risikoområder med styret og det pågår kontinuerlige prosesser i selskapet i forhold til identifisering og oppfølging av risiko. Styret har hatt et særlig fokus på dette og har bedt om at selskapets internrevisjon følger opp og gjennomgår selskapets rutiner og arbeidsprosesser i forhånd til håndtering av risiko. Havnestyret oversendte med sin uttalelse en internrevisjonsrapport fra 2021 med resultatet av gjennomgangen, herunder framgikk at det gjennomføres årlige gjennomganger av alle typer risiko i virksomheten og at dette gjennomgås av styret i HAV Eiendom.

Havnestyret trakk også fram at identifiserte risikoer knyttet til HAV Eiendoms virksomhet rapporteres til havnestyret som en del av Handlingsplanen som gjennomgås og vedtas av havnestyret årlig. Havnestyret kan derfor ikke se at Oslo Havn ikke følger opp i forhold til risikostyring.

9.3.2 Kommunerevisjonens vurdering

Kommunerevisjonen merker seg at Havnestyret har blitt oppmerksom på enkelte forhold som bør vurderes i oppfølgingen av HAV Eiendoms ivaretagelse av sitt samfunnsansvar.

Kommunerevisjonen har valgt å gjøre enkelte endringer i rapporten på bakgrunn av ny informasjon i uttalelsen og ikke tidligere oversendt dokumentasjon. I annet avsnitt kapittel 5.2.3 har Kommunerevisjonen har lagt til:

Hav Eiendom oppga at selskapets styre årlig hadde en gjennomgang av samtlige risikoområder og at det pågikk kontinuerlige prosesser i forhold til identifisering og oppfølging av risiko. Internrevisor (PwC) hadde i 2021 blant annet gjennomført en revisjon av HAV Eiendoms regime for risikostyring. Temaene for internrevisjonens revisjoner i 2021 hadde også vært styring og kontroll av datterselskaper, og kontrollregimet for anskaffelser og seriøsitet i datterselskaper. Rapport fra internrevisjonens undersøke ble forelagt styret. Identifiserte risikoer knyttet til selskapets virksomhet ble ifølge eier rapportert til havnestyret som en del av handlingsplanen som gjennomgås og vedtas av havnestyret årlig.

Kommunerevisjonen har på bakgrunn av denne nye informasjonen også justert vurderingen i 5.3, kapittel 8, hovedbudskapet og sammendraget.

Referanser

Referanser fra Oslo kommune

Bystyrets vedtak fra 17. februar 1999 (sak 67) om byrådets tertialrapportering til bystyret.

Byrådssak 273/11 Oslo kommunes prinsipper for god eierstyring av aksjeselskaper, tatt til orientering av bystyret 25.04.2012 (sak 98).

Byrådssak 1057/17 Standard kontraktsvilkår for Oslo kommunes anskaffelser av varer, tjenester og bygg og anlegg. (Oslomodellen).

Byrådssak 1104/17 Oslo kommunes anskaffelsesstrategi.

Notat til bystyrets organer fra byråden for næring og eierskap (22/2018) Innføring av Oslomodellen i selskaper med kommunalt eierskap, datert 26.04.2018

Politisk plattform for byrådssamarbeid mellom Arbeiderpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Sosialistisk Venstreparti i Oslo 2019–2023. Byrådsplattform 2019–2023.

Eksterne referanser

Meld. St. 27 (2013–2014) *Et mangfoldig og verdiskapende eierskap*.

LOV 1997-06-13-44: Lov om aksjeselskaper (aksjeloven).

LOV 1997-06-13-45: Lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven).

Norges Kommunerevisorforbund, 2020, RSK 002 – *Standard for eierskapskontroll*.

Vedlegg 1 Revisjonskriterier

Når bystyret velger å organisere deler av kommunens virksomhet i aksjeselskaper, endres betingelsene for folkevalgt styring og kontroll. Bystyret får da en eierrolle og må styre selskapet gjennom selskapets eierorgan (eventuelt også gjennom betingelser knyttet til tilskudd som ytes til selskapet).

Prosjektets hovedproblemstillinger er som følger:

- Har eier fulgt opp at selskapene har implementert Oslomodellen?
- Er eiers oppfølging av selskapers ivaretagelse av samfunnsansvar tilfredsstillende?

Problemstillingene skal besvares med utgangspunkt i vurderingskriterier. Kriteriene utgjør den målestokken som ligger til grunn for Kommunerevisjonens vurderinger. Kriteriene i denne undersøkelsen bygger i hovedsak på lover og forskrifter, bystyre- og byrådssaker og anerkjent praksis på området. Nedenfor presenteres kriteriene for undersøkelsen og grunnlaget for disse.

Utlede kriterier

- Eier bør ha gjort Oslomodellen gjeldende for selskaper hvor kommunen eier mer enn 50 prosent av aksjene.
- Eier bør følge opp at relevante selskaper har implementert Oslomodellen.
- Eier bør ha etablert rutiner og praksis for eierstyringen som sikrer at eierbeslutninger foretas på generalforsamling.
- Eier bør følge opp at selskapet ivaretar sitt samfunnsansvar for øvrig i tråd med byrådssak 273/11.
- Samfunnsansvarstemaene bør være en del av den ordinære kommunikasjonen mellom eier og selskapene.
- Eier bør ha kjennskap til hvilke samfunnsansvarsområder som er relevante for selskapet.
- Eier bør:
  - forsikre seg om at selskapene har identifisert vesentlige risikoområder og vesentlig risiko selskapene står overfor innenfor de ulike samfunnsansvarsområdene
  - ha klargjort om selskapene har etablert hensiktsmessige systemer og rutiner for å redusere risikoen for uønskede hendelser knyttet til samfunnsansvaret
  - følge opp avdekket risiko i eierstyringen
- Eier skal ivareta sin informasjonsplikt overfor bystyret.

De mest sentrale kildene for kriteriene er:

- lov om aksjeselskaper (aksjeloven)
- byrådssak 273/11 Oslo kommunes prinsipper for god eierstyring av aksjeselskaper, tatt til orientering av bystyret 25.04.2012 (sak 98)
- byrådssak 1057/17 Standard kontraktsvilkår for Oslo kommunes anskaffelser av varer, tjenester og bygg og anlegg
- notat 22/2018 til finanskomiteen 24. april 2018

Utleddning av kriteriene

Kommunen forvalter store verdier og interesser på vegne av fellesskapet.

Organiseringen av offentlig virksomhet i aksjeselskap/konsern setter særskilte rammer for denne forvaltningen.

Oslomodellen

Oslo kommune skal fremme et seriøst arbeidsliv – med anstendige arbeidsforhold og rettferdig konkurranse mellom seriøse leverandører som tar samfunnsansvar på alvor. Oslo kommune skal ifølge byrådssak 1057/17 *Standard kontraktsvilkår for Oslo kommunes anskaffelser av varer, tjenester og bygg og anlegg*

være i front i kampen for et seriøst og anstendig arbeidsliv, og skal kontinuerlig arbeide for å motvirke og bekjempe arbeidslivskriminalitet, sosial dumping og utnyttelse av arbeidskraft i sine leverandørkjeder. Kommunens tiltak skal legge til rette for rettferdig konkurranse mellom seriøse leverandører, som er kvalitetsbevisste og tar samfunnsansvar på alvor.

Den såkalte Oslomodellen forutsetter bruk av standard kontraktsvilkår for vare-, bygg- og anleggs- og tjenstekontrakter over kr 500 000. Nye seriøsitetsbestemmelser og sosiale vilkår ble også innarbeidet i andre relevante standardkontrakter og kontraktsformularer, eksempelvis krav om bruk av lærlinger ved utførelse av arbeid på fagområder med behov for lærlinger uavhengig av om det benyttes standardkontrakt. Oslomodellen gjelder i utgangspunktet for Oslo kommunes virksomheter.

Ifølge notat 22/2018 fra byråd for næring og eierskap til finanskomiteen ble styrene i kommunens aksjeselskaper bedt om å innføre Oslomodellen innen 2018. Dette gjelder ifølge notatet for selskaper der Oslo kommune eier mer enn 50 prosent av aksjene. Av notatet med vedlegg framkommer at det samtidig sondres mellom heleide og majoritetseide selskaper. For førstnevnte bes styret melde tilbake om sin implementering av Oslomodellen, for sistnevnte bes styret gi en vurdering av hvordan Oslomodellen kan implementeres. I begge tilfeller ble det slått fast at videre oppfølging ville skje i eierdialogen. Byråden for miljø og samferdsel og byråden for finans gjennomførte ifølge notatet tilsvarende i de selskapene hvor de fulgte opp kommunens eierskap.

Kommunerevisjonen legger følgelig til grunn at eier i generalforsamling ber aktuelle selskaper der kommunen eier mer enn 50 prosent av aksjene, om å gjøre Oslomodellen gjeldende. Kommunerevisjonen legger også til grunn at eier følger opp implementeringen og etterlevelsen av modellen.

Eierstyring og styringsdialog

Aksjeselskaper er selvstendige rettssubjekter og underlagt lovgivningen om aksjeselskaper. Det framkommer av aksjelovens § 5-1 første ledd at aksjeeierne gjennom generalforsamlingen utøver den øverste myndighet i selskapet. Bestemmelsen innebærer at eier gjennom generalforsamlingen står i et overordningsforhold til styret i kommunale aksjeselskaper, og kan gi instruks som styret har plikt til å følge. Dette kan være generelle instruks eller spesielle instruks for den enkelte sak. En annen konsekvens av aksjeloven/allmennaksjeloven § 5-1 er at eier i egenskap av generalforsamling ikke har noen myndighet i selskapet når ikke generalforsamlingsformen benyttes.

Oslo kommunes prinsipper for god eierstyring av aksjeselskaper inneholder føringer for utøvelse av kommunalt eierskap. Eierstyringsprinsipp 3 lyder: «Eierbeslutninger og vedtak skal foretas på generalforsamlingen.» Det presiseres i prinsippet at byrådet vil

følge aksjelovens system om at eierbeslutninger gjøres i eierforumet, som er generalforsamlingen. Kommunerevisjonen legger til grunn at dette også gjelder forventninger kommunen har til selskapet som den vil skal være bindende for selskapet, som forventninger om ivaretagelse av samfunnsansvar og etterlevelse av Oslomodellen.

I punkt 4.3 i tilknytning til prinsipp 3 (Eierbeslutninger og vedtak skal foretas på generalforsamlingen), på side 9, heter det:

For gjensidig informasjonsutveksling og diskusjon mellom kommunen og selskapene om selskapenes resultater, utvikling og planer er det hensiktsmessig å etablere jevnliges kontaktmøter. Det kan også arrangeres eier-/ strategiseminarer der eier møter selskapets styre og daglige ledelse til samtaler om strategiske planer og eiers synspunkter på disse. Dialogen mellom eier og styre er også nødvendig ved viktige, prinsipielle og/eller strategiske beslutninger.

Dialogen mellom eier og styre er også nødvendig ved viktige, prinsipielle og/eller strategiske beslutninger. Eierdialogen er kommunens viktigste virkemiddel for å følge opp at selskaper med kommunal eierandel blant annet oppfyller kommunens forventninger til arbeidet med samfunnsansvar.

Kommunerevisjonen legger til grunn at det bør være etablert rutiner og praksis som sikrer at disse forholdene ivaretas. Slike rutiner vil bidra til redusert risiko for at instruksjoner gjøres utenfor generalforsamling, og bidra til å sikre en forutsigbar og dokumenterbar eierstyring.

Byrådets mål er å føre en aktiv eierskapspolitikk som sikrer fellesskapet større inntekter og setter selskapene i stand til å utvikle seg videre (*Byrådsplattform 2019–2023*). I undersøkelsesperioden (2018–2021) har det i alle vedtatte budsjetter vært en målsetting for sektoren næring og eierskap at «Oslo kommune skal ha et aktivt og godt eierskap».

Samfunnsansvar

Prinsipp 2 i byrådssak 273/11 *Oslo kommunes prinsipper for god eierstyring av aksjeselskaper* fastslår at selskapene skal være bevisst sitt samfunnsansvar:

Byrådet vil at selskapene som kommunen har eierskap i skal vise samfunnsansvar. Kjerneverdier innen samfunnsansvaret er bl.a. å verne om miljøet og sikre gode sosiale forhold. Målet er at selskapene skal ivareta et godt omdømme gjennom arbeidet med samfunnsmessige spørsmål, noe som antas både å ha en egenverdi, men også virke positivt inn på selskapenes forretningsmessige resultater.

Det har altså en egenverdi å opptre etisk riktig og vise samfunnsansvar. Det vil også kunne virke positivt økonomisk. Eier bør følge opp at styrene har oppmerksomhet på selskapets samfunnsansvar og etterlevelse av Oslomodellen der det er relevant i sin forvaltning av selskapene.

Kommunerevisjonen legger videre til grunn at det er viktig at eier, gjennom sin dialog med selskapet/selskapene, forsikrer seg om at disse har oversikt over vesentlige risikoområder. Det gjelder blant annet virksomhetsområder og prosesser som er risikoutsatt når det gjelder ivaretagelse av samfunnsansvar. I fortsettelsen av dette er det også nødvendig at eier er kjent med hvilke samfunnsansvarsområder som er mest

relevante for selskapene, og hvilken risiko disse står overfor innenfor de ulike samfunnsansvarsområdene.

Eierstyringsprinsippet viser til flere områder hvor aksjeselskapene skal være bevisste sitt samfunnsansvar. Blant annet fastslår prinsippet at selskapene skal arbeide aktivt for å hindre misligheter og korrupsjon. Byrådet forventer at styrene iverksetter tiltak, rutiner og systemer som sikrer en forsvarlig økonomistyring og god intern kontroll i selskapene.

Videre skal selskapene bidra til økt verdiskaping ved å gjennomføre gode prosesser ved anskaffelser (effektiv ressursbruk ved anskaffelser). Bruk av konkurranser basert på forretningsmessighet og likebehandling forutsettes. Enkelte selskaper som driver virksomhet som tjener allmennhetens behov og som i hovedsak er finansiert av det offentlige, omfattes av lov om offentlige anskaffelser. Styrene må derfor avklare om selskapet omfattes av lov om offentlig anskaffelser, og eventuelt påse at dette regelverket etterleves.

Det fastslås også i prinsipp 2 at byrådet forventer videre at selskapene har planer og systemer for HMS-arbeidet, og at det gjøres et systematisk arbeid for å sikre et godt og trygt arbeidsmiljø. Det samme gjelder sikkerhet for befolkningen for øvrig. Byrådet forventer derfor ifølge prinsippet at selskapene vektlegger arbeidet med tiltak som virker forebyggende.

Prinsippet fastslår videre at selskapene skal være bevisste sitt miljøansvar. Langsiktig verdiskaping forutsetter effektiv bruk av ressursene og minimalisering av påvirkning på det ytre miljø. Selskapene bør derfor ha en miljøeffektiv drift der verdiskapingen skjer til lavest mulig miljøbelastning. Selskapene oppfordres til å miljøsertifisere egen virksomhet, jf. bystyrets vedtak 167/03, som innebærer søkelys på miljøhensyn ved innkjøp, avfallsminimering og -sortering, miljøvennlig transport, enøk og utslipp. Ved anskaffelser skal selskapene være bevisst de miljømessige konsekvenser av anskaffelsen og stille miljøkrav til sine leverandører.

For å utnytte samfunnets ressurser best mulig framhever byrådet i prinsipp 2 arbeidet med likestilling, herunder at likestillingsarbeidet i selskapene, herunder rekruttering, opplæring og avansement, bør ha bedre ressursutnytting og lønnsomhet som et sentralt utgangspunkt. Det gjelder også inkludering av minoriteter, eldre og yrkeshemmede. Byrådet forventer at styrene i selskapene er bevisst disse forholdene i forvaltningen av selskapene.

Det framkommer også at byrådet som eier forventer at selskapene sikrer egen drift, egne ansatte og eget nærmiljø mot ulykker (samfunnssikkerhet). Prinsipp 2 viser til at NOU 2006: 6 *Når sikkerhet er viktigst* beskriver prinsipper for god sikkerhetskultur i virksomheter med ansvar for kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner. Byrådet har forventninger til at selskaper med slik infrastruktur og funksjoner er bevisst på å bygge en slik sikkerhetskultur.

Det framgår også av byrådssaken at eier forventer at selskapene skal ha etiske regler som minst tilsvarer kommunens etiske regler, jf. bystyrevedtak 392/07 (og byrådssak 1189/07).

Det framkommer videre at byrådet forventer at styrene tar temaene inn i årsplanen for styret og har en planmessig behandling av hvert enkelt tema i løpet av året. Byrådet forventer at selskapene redegjør for sitt arbeid på disse områdene i årsberetningen, og påpeker at temaene også bør være en del av den ordinære kommunikasjonen mellom kommunen og selskapene. Der eier blir oppmerksom på risiko knyttet til selskapets/konsernets ivaretagelse av samfunnsansvar, legger Kommunerevisjonen til grunn at eier bør følge opp den avdekkede risiko i eierdialogen.

Eierstyringsprinsippene framhever at det er styrene og selskapenes ledelse som har ansvaret for å sikre at de samfunnsmessige sidene ved virksomheten blir ivarettatt. Styrene må avveie de positive og negative implikasjonene ved samfunnsansvaret, herunder verdiskaping og kostnader, på en slik måte at eiernes interesser blir ivarettatt. Byrådet forventer derfor at styrene har oppmerksomhet på selskapets samfunnsansvar i sin forvaltning av selskapene, noe som etter Kommunerevisjonens vurdering understreker viktigheten av at eier følger opp at styrene har oppmerksomhet på dette.

I byrådssak 273/11 heter det følgende i kommentarene til prinsipp 1, på side 7:

Byrådet forventer rapportering om selskapets måloppnåelse gjennom årsberetning, årsregnskap og i kvartalsrapporter med regnskap. Kommunen vil fastsette særskilte krav til rapportering fra selskaper som mottar tilskudd fra kommunen. Gjennom kontaktmøter med selskapene kan byrådet bli informert om måloppnåelsen og aktuelle problemstillinger, jf. pkt. 4.3 nedenfor. Byrådet vil måle og evaluere selskapenes styrer i forhold til fastsatte mål ut fra rapporteringen og kontakten for øvrig med selskapene.

Dette tilsier at Oslo kommune som eier informeres om selskapets ivaretagelse av samfunnsansvar gjennom ordinær kommunikasjon som kvartals- og årsrapporter og kontaktmøter.

Redusere risikoen for uønskede hendelser

Selskaper hvor Oslo kommune har eierandel, kan bli involvert i hendelser som har betydning for selskapenes økonomi og omdømme, og for kommunen som eier. God beredskap for og håndtering av uønskede hendelser i selskaper med kommunal eierandel kan være viktig for tilliten til Oslo kommune som en ansvarlig og kompetent eier. Det framgår av eierstyringsprinsipp 2 at byrådet forventer at styrene i selskapene iverksetter tiltak, rutiner og systemer som sikrer en forsvarlig økonomistyring og god intern kontroll i selskapene. Videre sier kommunens prinsipp 6 for god eierstyring at byrådet vil måle og evaluere selskapenes styrer i henhold til fastsatte mål, ut fra rapporteringen og kontakten for øvrig med selskapene. Kommunerevisjonen legger til grunn at dette innebærer noe mer enn kun å vurdere selskapets resultater, her også særlig selskapets ivaretagelse av samfunnsansvar og etterlevelse av Oslomodellen.

Kommunerevisjonen legger til grunn at det er viktig at eier, gjennom sin dialog med selskapet/selskapene, forsikrer seg om at disse har oversikt over vesentlige risikoområder, det vil si blant annet virksomhetsområder og prosesser som er risikoutsatt når det gjelder ivaretagelse av samfunnsansvar. For å håndtere risiko knyttet til etterlevelse av Oslomodellen og ivaretagelse av samfunnsansvar legger Kommunerevisjonen til grunn at eier bør ha klargjort om selskapene har etablert hensiktsmessige systemer og rutiner for å redusere risikoen for uønskede hendelser. I fortsettelsen er det som nevnt over nødvendig at eier er kjent med hvilke

samfunnsansvarsområder som er mest relevante for selskapet/selskapene, og hvilken risiko disse står overfor innenfor de ulike samfunnsansvarsområdene.

Det framgår videre av eierstyringsprinsipp 10 at det skal være åpenhet knyttet til kommunens eierskap i aksjeselskaper. I denne sammenheng har byrådet presisert at det vil se til at de aksjeselskapene som er omfattet av offentlighetsloven, etablerer systemer og rutiner som tilfredsstiller loven og offentlighetens behov for informasjon og innsyn.

Der eier blir oppmerksom på svakheter ved eller risiko knyttet til selskapets, eventuelt også datterselskapers, ivaretagelse av samfunnsansvar, legger Kommunerevisjonen til grunn at eier bør følge opp den avdekkede svakhet eller risiko i dialogen med selskapet.

Informasjonsplikt overfor bystyret

Bystyrets vedtak fra 17. februar 1999 (sak 67) om byrådets tertialrapportering til bystyret slår fast at byrådet skal sørge for ivaretagelse av informasjonsplikten til bystyret ved å fremme årsberetning, referat fra generalforsamling og regnskap for aksjeselskapet som egne orienteringssaker til bystyret.

Kommunerevisjonen legger til grunn at vedtaket innebærer at informasjonsplikten overfor bystyret primært ivaretas gjennom å fremme selskapets årsberetning og regnskap og dessuten referat fra generalforsamling. Også i eierstyringsprinsippenes prinsipp 10 om at det skal være åpenhet knyttet til kommunens eierskap i aksjeselskaper, står det i kommentaren at:

Byrådet vil derfor informere om eierskapsforvaltningen gjennom årlige fremleggelser av selskapenes årsberetninger og regnskaper for bystyret.

I tillegg synes det rimelig å forutsette at byrådet informerer bystyret om andre vesentlige saker, også saker av betydning for selskapenes ivaretagelse av samfunnsansvar og etterlevelse av Oslomodellen der det er relevant.

Vedlegg 2 Oslo kommunes prinsipper for god eierstyring av aksjeselskaper

Oslo kommune
Byrådet

Byrådssak 273/11

OSLO KOMMUNES PRINSIPPER FOR GOD EIERSTYRING AV AKSJESELSKAPER

Sammendrag:

Denne sak omhandler hvordan byrådet vil utøve sitt eierskap i aksjeselskaper hvor kommunen er hel- eller deleier. Saken handler ikke om - eller hva - kommunen bør eie, organisering av eierskapet eller strategier for kommunens eierskap.

Oslo kommune eier helt eller delvis 32 aksjeselskaper til en samlet verdi av flere titalls milliarder kroner. Selskapene er selvstendige rettssubjekter underlagt aksjelovgivningen. Kommunen kan derfor ikke anvende sitt ordinære styringssystem og sine virksomhetsprinsipper direkte på eierskapsforvaltningen av selskapene. Kommunen må således tilpasse sin styring til lovgivningen og de styringssystem som gjelder for aksjeselskaper. God eierstyring kan bidra til verdiøkning og bedre resultatoppnåelse i selskapene. Gode prinsipper for eierstyring er et virkemiddel for å oppnå dette.

Byrådet vil fastsette følgende 10 prinsipper for god eierstyring av aksjeselskaper. Prinsippene gjelder som hovedregel alle selskaper som kommunen har aksjer i, men utøvelsen av prinsippene må tilpasses kommunens formål med eierskapet og kommunens eierandel i det enkelte selskap.

De 10 eierstyringsprinsippene er:

1. Kommunen vil sette resultatmål for selskapene. Styret har ansvaret for å realisere resultatmålene.
2. Selskapene skal være bevisste sitt samfunnsansvar.
3. Eierbeslutninger og vedtak skal foretas på generalforsamlingen.
4. Aksjonærer skal likebehandles.
5. Kapitalstrukturen i selskapet skal være tilpasset formålet med eierskapet og selskapets situasjon.
6. Styrets sammensetning skal kjennetegnes av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra selskapets egenart.
7. Lønns- og incentivordninger skal utformes slik at de fremmer verdiskapingen i selskapet og fremstår som rimelig.
8. Styret skal ivareta en uavhengig kontrollfunksjon overfor selskapets ledelse på vegne av eierne.
9. Styrets arbeid skal være strukturert, kompetent og evalueres jevnlig.
10. Det skal være åpenhet knyttet til kommunens eierskap i aksjeselskaper.

Byrådet ber om at bystyret tas disse eierstyringsprinsippene til orientering.

Saksnr.: 201003945_2

Saksfremstilling:**1. Innledning**

Denne sak omhandler hvordan byrådet vil utøve sitt eierskap i aksjeselskaper kommunen eier helt eller delvis. Saken handler ikke om - eller hva - kommunen bør eie, organisering av eierskapet eller strategier for kommunens eierskap. Slike spørsmål hører hjemme i saker om eierstrategi eller andre særskilte saker. Det er utarbeidet eierstrategier for noen selskaper, mens andre får styringssignaler gjennom tildelingsbrev (for eksempel Ruter), bestilling av tjenester eller krav til avkastning på forvaltet kapital (for eksempel forsikringsselskapene).

Oslo kommune har eierskap - helt eller delvis - i 32 aksjeselskaper. Verdien av selskapene er flere titalls milliarder og utgjør en betydelig andel av kommunens aktiva.

Aksjeselskaper er selvstendige rettssubjekter og underlagt lovgivningen om aksjeselskaper. Aksjelovgivningen har klare regler for hva som er eiernes, styrets og daglig leders roller, ansvar og oppgaver. Kommunens eget styringssystem, interne regelverk, retningslinjer og virksomhetsprinsipper kan derfor ikke anvendes direkte på eierskapsforvaltningen av aksjeselskapene. Kommunens styring og styringssignaler må derfor tilpasses den lovgivning og de styringssystem som gjelder for slike selskaper. Gode prinsipper for eierstyring er et virkemiddel for å oppnå dette.

Kommunen som eier fastsetter mål og rammer for selskapenes virksomhet gjennom vedtekter, beslutninger på generalforsamlinger, eierstrategier og oppdragsbrev/bestillingsbrev. Styrets ansvar er å virkeliggjøre eiers mål med selskapet ved å forvalte og organisere selskapets ressurser på en optimal måte og føre tilsyn med daglig ledelse og drift. Måten eier samhandler med - og følger opp - styret har betydning for selskapets resultater og utvikling. Utforming av eierstyringsprinsipper er derfor et virkemiddel for å oppnå bedre styring og resultater i selskapene.

Byrådet vil fastsette 10 prinsipper for god eierstyring av aksjeselskapene. Prinsippene gjelder i utgangspunktet for alle aksjeselskaper som kommunen har eierskap i, men utøvelsen av prinsippene må tilpasses kommunens mål med eierskapet og eierandelen i det enkelte selskap.

2. Oslo kommunes aksjeeie*2.1 Kommunens direkte eierskap i aksjeselskaper*

Oslo kommune har direkte eierskap i følgende aksjeselskaper:

NAVN	EIER-ANDEL	VIRKSOMHET
Selskaper der kommunen har forretningsmessig formål med eierskapet		
E-CO Energi AS	100 %	Vannkraftproduksjon
Hafslund ASA	53,7 %	Energiforsyning/nett, kraftproduksjon, fornybar energi
Oslo Kino AS	100 %	Kinovirksomhet
Filmparken AS	11,6 %	Eiendomsselskap – utleie av eiendom til filmproduksjon
Oslo Vei AS	100 %	Veientreprenør, veiservice, asfaltproduksjon

Saksnr.: 201003945_2

KTP AS	100 %	Produksjon av kollektivtrafikkjenester (trikk, T-bane, buss), eierskap i infrastruktur for kollektivtransport
AS Vaterland Bussterminal	21,5 %	Eiendomsselskap – eie av infrastruktur/ terminal for buss
Selskaper der kommunen har sektorpolitiske formål med eierskapet		
Ruter AS	60 %	Administrasjonsselskap – planlegging og kjøp av kollektivtransporttjenester
Oslo Vognselskap AS	100 %	Eie og leie ut skinnegående vognmateriell (trikk, T-bane) til kollektivtrafikken
AS Fjellinjen	66 %	Bompengeinnkreving
Oslo Nye Teater AS	100 %	Teaterdrift og teatervirksomhet
Centro Montemollar SL (AS)	100 %	Eiendomsselskap - Sykehjem i Spania
Haraldrudveien 20 AS	100 %	Eiendomsselskap – tomt til kommunalteknisk formål
Haraldrudveien 24 AS	100 %	Eiendomsselskap – tomt til kommunalteknisk formål
Haraldrudveien 26 AS	100 %	Eiendomsselskap – tomt til kommunalteknisk formål
Haraldrudveien 28 AS	100 %	Eiendomsselskap – tomt til kommunalteknisk formål
Forskningsparken AS	11,0 %	Eiendomsselskap - næringsutviklingsformål
AS Rosenkrantz gt.10	78,9 %	Eiendomsselskap – utleie av eiendom til teatervirksomhet
Oslo Konserthus AS	100 %	Eiendomsselskap – utleie av eiendom til kulturformål
Kabelgata 10 AS	100 %	Eiendomsselskap – eiendom til skoleformål m.m.
<i>Selskaper der kommunen driver finansiell virksomhet i egenregi</i>		
Oslo Pensjonsforsikring AS	100 %	Pensjonsforsikringsselskap - Administrasjon og forvaltning av kommunens pensjonsmidler
Oslo Forsikring AS	100 %	Skadeforsikrings- og reassuranse virksomhet - ivaretar kommunens skadeforsikringsbehov
<i>Arbeidsmarkedsbedrifter organisert som aksjeselskaper</i>		
AS Fossheim Verksteder	51 %	AMT bedrift– varige arbeidsplasser til yrkeshemmede - primært psykisk utviklingshemmede
AS Varbas	100 %	AMT bedrift – arbeidstrening for yrkesrettet attføring til ordinært arbeidsliv eller varige arbeidsplasser
Balder Tekstil AS	100 %	AMT bedrift– varige arbeidsplasser til yrkeshemmede - primært psykisk utviklingshemmede
Bydelenes Produksjonstjeneste AS	100 %	AMT bedrift– varige arbeidsplasser til yrkeshemmede
Gamle Oslo Tre og Tekstil AS	100 %	AMT bedrift– varige arbeidsplasser til yrkeshemmede
Industri Lambertseter AS	31,3 %	AMT bedrift – arbeidstrening for yrkesrettet attføring til ordinært arbeidsliv
ITAS AMB AS	44,2 %	AMT bedrift – arbeidstrening for yrkesrettet attføring til ordinært arbeidsliv

Saksnr.: 201003945_2

Nordpolen Industrier AS	48 %	AMT bedrift– varige arbeidsplasser til psykisk utviklingshemmede
Oslo Produksjon og Tjenester AS	100 %	AMT bedrift– varige arbeidsplasser til yrkeshemmede/ psykisk utviklingshemmede
Unikum AS	27 %	AMT bedrift – arbeidstrening for yrkeshemmede, sysselsetting / attføring til ordinært arbeidsliv

2.2 Inndeling av selskapene etter formålet med eierskapet

Kommunen har ulike formål med sitt eierskap i de ulike aksjeselskapene. Utøvelsen av kommunens eierstyring må derfor avpasses kommunens formål med eierskapet. I noen selskaper har kommunen klare forretningsmessige formål med sitt eierskap. Her er bedriftsøkonomisk verdioptimalisering hovedmålet, herunder god industriell utvikling. Byrådet forventer god avkastning av kommunens verdier i disse selskapene i form av utbytte og/eller økt aksjeverdi. Selskapene driver etter bedriftsøkonomiske prinsipper, og selskapenes investeringsprosjekter bør minst innfri eiers krav til avkastning. Kommunens utøvelse av eierskapet i disse selskapene skiller seg lite fra private eiermiljøer.

I andre selskaper har kommunen klare sektorpolitiske formål med eierskapet. Målet med selskapene og eierskapet er å gjennomføre kommunens politikk. Også disse selskapenes drift skal ha bedriftsøkonomiske målsettinger som sikrer kostnadseffektivitet og optimal utnyttelse av ressursene. Eierskapsutøvelsen i disse selskapene kan skille seg fra private eiermiljøer gjennom økt bruk av eierstyring og andre styringsvirkemidler for at selskapene skal nå sine sektorpolitiske mål. Det er to særegne grupper i denne kategorien. Den første omfatter Oslo Forsikring og Oslo Pensjonsforsikring som ble opprettet for å ivareta kommunens selvassurandøransvar og levere forsikringstjenester etter såkalt egenregimodell. Selskapene er instrumenter for Oslo kommune i kommunens forsikrings- og pensjonsforvaltning, og eierstyringen i selskapene har som mål å oppnå gode økonomiske resultater, reduserte forsikringskostnader og minimering av finansiell risiko.

En annen særegen gruppe er arbeidsmarkedsbedriftene. Lov og forskrift fastslår at slike selskaper må være organisert som aksjeselskaper for å motta offentlige tilskudd. Regelverket forbyr eierne å ta ut utbytte, og eventuelle overskudd skal komme tiltaksdeltakerne til gode. Kommunen må derfor tilpasse sin utøvelse av eierstyringsprinsippene til rammene for slike bedrifter.

Begrunnelsen for å dele inn selskapene etter formålet med kommunens eierskap er at klare målsettinger med eierskapet gjør det enklere å formulere forventninger til selskapene og vurdere selskapenes resultater og prestasjoner. Det blir enklere for selskapene å definere sine hovedoppgaver og vite hva som krever eiers medvirkning. Presise mål med eierskapet gjør det også enklere å vurdere om kommunens kapital blir effektivt anvendt og om kommunen oppnår tilfredsstillende avkastning i forhold til alternative kapitalplasseringer.

2.3 Eierandelens betydning for eierkontroll og eierstyring

Størrelsen på kommunes eierandel i aksjeselskapene har betydning for kommunens eierinnflytelse. Aksjeloven har regler for hva en eier kan oppnå av innflytelse i et selskap ved gitte eierandeler. Loven har også forbud mot misbruk av eiermakt på bekostning av andre aksjonærer. Prinsippene for god eierstyring gjelder for alle selskapene kommunen har

Saksnr.: 201003945_2

eierskap i, men kommunens utøvelse av prinsippene må tilpasses den eiermakt kommunen har i selskapene.

2.3.1 Heleide selskaper - 100 % eierandel

I heleide aksjeselskaper har kommunen full eierkontroll. Hvis kommunen ønsker kan den bruke eierstyringen aktivt til å oppnå ulike mål, - både forretningsmessige og andre mål. Kommunen kan som eier gjennom generalforsamlingsvedtak instruere styret i å foreta bestemte disposisjoner, herunder disposisjoner som til og med reduserer selskapets økonomiske resultater. Det er likevel grenser for eiers styringsrett. Går eier for langt i å blande seg inn i selskapets forretningsmessige saker, skaper eier uklarhet i rolledelingen mellom eier og styret og styrets ansvar for forvaltningen av selskapet. Det vises her særlig til vedlegg 1 vedrørende grenser rolle- og ansvarsfordelingen mellom styret og eier.

2.3.2 Deleide selskaper

Aksjeloven har flere bestemmelser som verner minoriteten i selskaper der det er flere eiere. Hovedbestemmelsen i asl./asal. § 5 – 21 forbyr generalforsamlingen å fatte beslutninger som er egnet til å gi visse aksjeeiere eller andre en urimelig fordel på bekostning av selskapet eller de andre aksjonærene. Kommunen kan likefullt ivareta en rekke viktige mål selv om den ikke er eneeier. Aksjeloven har flere eierandelsgrenser som sikrer en eier innflytelse over visse selskapsbeslutninger. Tilsvarende kan et mindretall blokkere slike beslutninger. De viktigste eierandelsgrensene er:

9/10

Eier kommunen mer enn 90 % av stemmene og kapitalen i et aksjeselskap kan den tvangsinnløse de øvrige aksjonærene i selskapet.

2/3

Eier kommunen mer enn 2/3 av stemmene og kapitalen i et aksjeselskap har den kontroll på sentrale selskapsbeslutninger som krever 2/3 flertall på generalforsamlingen. Slike beslutninger kan være endringer av vedtekter, beslutninger om kapitalforhøyelser/-nedsettelser, fusjon, fisjon, opptak av konvertible lån, vedtak om omdanning eller vedtak om oppløsning. Dette er en sentral grense dersom det er viktig for kommunen å ha kontroll med disse beslutningene.

1/2

Eier kommunen mer enn 50 % av stemmene og kapitalen har den kontroll på beslutninger som krever alminnelig flertall på generalforsamlingen. Slike beslutninger er godkjenning av årsregnskap, vedtak om utbytte og valg av styre (unntatt i selskaper med bedriftsforsamling).

1/3

Eier kommunen mer enn 1/3 av stemmene og kapitalen har den negativ kontroll med beslutninger som krever 2/3 flertall, jf. ovenfor. En slik eierandel sikrer at eier kan motsette seg vesentlig beslutninger som eksempelvis endring av formål og vedtekter, kapitalforhøyelser, fusjon/fisjon mv.

3. Kommunens ulike roller

Kommunen har mange roller og oppgaver. Kommunen er leverandør av en rekke offentlig tjenester, og har roller som politikktutformer, myndighetsutøver, forretningspartner og eier.

Saksnr.: 201003945_2

Skal kommunen ha troverdighet og legitimitet i utførelsen av de ulike rollene er det avgjørende at den skiller rollene og opptre ryddig og ansvarlig innenfor hvert område. Nedenfor er det særlig ryddighet omkring eierrollen i forhold til de øvrige rollene som omtales, og vice versa.

Kommunen er en stor produsent og innkjøper av varer og tjenester, bl.a. til barnehager, skoler, helse- og omsorgstjenesten. Kommunen vil derfor ha et forretningsforhold til flere selskaper og leverandører - også aksjeselskaper den selv har eierskap i. Som part i slike vare- og tjenestekjøp må kommunen opptre forretningsmessig iht. lovverk og inngåtte kontrakter. Kommunen bør – som eier i aksjeselskapene – ikke påvirke resultatet i slike forretningsmessige forhold. Det samme gjelder – som hovedregel - når det er forretningsmessige forhold direkte mellom flere kommunalt eide selskaper.

Kommunen har videre myndighet i ulike regulerings- og forvaltningsoppgaver. I sin rolle som myndighetsutøver må kommunen følge alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper som krav til saksbehandling og likebehandling. Kommunen må opptre som en uavhengig instans også i forhold til selskaper den har eierinteresser i og likebehandle alle som berøres av myndighetsutøvelsen. Den kan ikke favorisere eller særbehandle kommunalt eide aksjeselskaper, eksempelvis ved behandling av reguleringssaker, byggesaker, konsesjoner, løyver og tillatelser. Kommunen opptre også som verne- og miljømyndighet, brann- og bygningskontroll m.m. Slik myndighetsutøvelse må skje gjennom de ordinære kommunale instanser, og saksbehandlingen må skje på samme måte som saker fra enhver annen. Kommunen kan i slike saker ikke bruke sitt eierskap til å påvirke selskapets søknad eller den kommunale behandlingen. På tilsvarende måte skal den kommunale saksbehandlingen ikke ta hensyn til kommunens eierskap. Kommunen kan heller ikke bruke sitt eierskap i aksjeselskaper for å få gjennomført kommunale oppgaver og målsetninger, med mindre dette framgår av formålet med selskapet, jf. pkt. 2.2.

Kommunen har som nevnt ulike roller som må håndteres på en ansvarlig og ryddig måte. I tillegg har aksjeloven særskilte regler om rolle- og ansvarsfordeling mellom eier, styret og daglig ledelse. Styret har etter loven det fulle og hele ansvaret for forvaltningen av selskapet. Kommunen må derfor som eier opptre slik at det ikke skapes uklarhet om styrets formelle ansvar. En kort redegjørelse for aksjelovens regler om eiers og styrets roller og ansvar framgår av vedlegg 1 til denne saken.

4. Byrådets prinsipper for god eierstyring av selskaper kommunen har aksjer i.

Byrådet vil fastsette følgende 10 prinsipper for god eierstyring av aksjeselskapene. Disse sier noe om hvordan byrådet vil utøve eierskapet kommunen har i de ulike selskapene. Eierstyringsprinsippene gjelder i utgangspunktet for alle aksjeselskaper kommunen har eierandeler i, men utøvelsen må anvendes og tilpasses kommunens eierandel og kommunens formål med eierskapet.

4.1 Prinsipp 1: Kommunen vil sette resultatmål for selskapene. Styret har ansvar for å realisere resultatmålene

Prinsippet fastslår at kommunen vil være en tydelig eier som setter mål og stiller krav til selskapenes styrer og ledelse. Målene/ kravene må imidlertid tilpasses kommunens formål med eierskapet i det enkelte selskap. Styret har det fulle ansvar for forvaltningen av selskapet og derved også ansvaret for å realisere eiernes målsettinger. Byrådet vil derfor blant annet

Saksnr.: 201003945_2

arbeide for å gi selskapene klare og mest mulig entydige formål, eksempelvis gjennom en klart avgrenset kjernevirksomhet, jf. selskapenes vedtekter.

Byrådet vil sette resultatmål for selskaper der kommunens har forretningsmessige formål med sitt eierskap. Det er et overordnet mål at slike selskaper styres med sikte på markedsmessig avkastning og god industriell utvikling. Kommunen har betydelige verdier investert i aksjeselskaper, og avkastning på investert kapital er derfor viktig. Avkastning vil være summen av utbytte og verdistigningen på aksjene. Ved fastsettelsen av resultatmål vil kommunen benytte samme prinsipper som private investorer gjør for sine investeringer, slik at avkastningskravet til et selskap vil være summen av risikofri rente pluss en risikopremie.

Byrådet ser på utbytte fra aksjeselskapene som et viktig bidrag til å finansiere kommunens primæroppgaver. Byrådet har derfor forventning til selskapene om gode og forutsigbare utbytter som del av avkastningen på investert kapital. Byrådet vil signalisere dette tydelig til det enkelte selskap som evner å utdele utbytte. Størrelsen på utbytte må fastsettes og tilpasses selskapenes virksomhet, behov for egenkapital, investeringsplaner, lånekapasitet, likviditet m.m.

For selskaper der kommunen har sektorpolitiske formål med sitt eierskap vil byrådet stille krav om effektiv drift, og at driften av selskapene skjer etter bedriftsøkonomiske prinsipper. Byrådet vil også stille andre mål/krav til disse selskapene, eksempelvis produksjons- eller produktivitetsmål. Det kan skje gjennom bruk av ulike styringsvirkemidler som eksempelvis vilkår i avtaler om tjenestekjøp, eller tildelingsbrev til selskaper som mottar tilskudd fra kommunen.

Byrådet forventer rapportering om selskapenes måloppnåelse gjennom årsberetning, årsregnskap og i kvartalsrapporter med regnskap. Kommunen vil fastsette særskilte krav til rapportering fra selskaper som mottar tilskudd fra kommunen. Gjennom kontaktmøter med selskapene kan byrådet bli informert om måloppnåelsen og aktuelle problemstillinger, jf. pkt. 4. 3 nedenfor. Byrådet vil måle og evaluere selskapenes styrer i forhold til fastsatte mål ut fra rapporteringen og kontakten for øvrig med selskapene.

4.2 Prinsipp 2: Aksjeselskapene skal være bevisste sitt samfunnsansvar.

Byrådet vil at selskapene som kommunen har eierskap i skal vise samfunnsansvar. Kjerneverdier innen samfunnsansvaret er bl.a. å verne om miljøet og sikre gode sosiale forhold. Målet er at selskapene skal ivareta et godt omdømme gjennom arbeidet med samfunnsmessige spørsmål, noe som antas både å ha en egneverdi, men også virke positivt inn på selskapenes forretningsmessige resultater.

Etiske regler

Selskapene skal ha etiske regler som minst tilsvarer kommunens etiske regler, jf. bystyrevedtak 392/07. Økonomi og etikk bør forenes i tenkningen for hele virksomheten, alt fra valg av samarbeidspartnere til investeringer i miljø og ansattes arbeidsvilkår. Etiske spørsmål skal ikke være løstrevet fra arbeidet med forretningsstrategi og virksomhetsutvikling.

Arbeid mot misligheter og korrupsjon

Selskapene skal arbeide aktivt for å hindre misligheter og korrupsjon. Byrådet forventer at styrene iverksetter tiltak, rutiner og systemer som sikrer en forsvarlig økonomistyring og god intern kontroll i selskapene.

Saksnr.: 201003945_2

Effektiv ressursbruk ved anskaffelser

Selskapene skal bidra til økt verdiskaping ved å gjennomføre gode prosesser ved anskaffelser. Bruk av konkurranser basert på forretningsmessighet og likebehandling forutsettes. Enkelte selskaper som driver virksomhet som tjener allmennhetens behov og som i hovedsak er finansiert av det offentlige omfattes av lov om offentlige anskaffelser. Styrene må derfor å avklare om selskapet omfattes av lov om offentlig anskaffelser og eventuelt påse at dette regelverket etterleves.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS - arbeidsmiljø)

Byrådet forventer at selskapene har planer og systemer for HMS-arbeidet og at det gjøres et systematisk arbeid for å sikre et godt og trygt arbeidsmiljø. Det samme gjelder sikkerhet for befolkningen for øvrig. Byrådet forventer derfor at selskapene vektlegger arbeidet med tiltak som virker forebyggende.

Bevissthet om miljøansvar

Selskapene skal være bevisste sitt miljøansvar. Langsiktig verdiskaping forutsetter effektiv bruk av ressursene og minimalisering av påvirkning på det ytre miljø. Selskapene bør derfor ha en miljøeffektiv drift der verdiskapingen skjer til lavest mulig miljøbelastning. Selskapene oppfordres til å miljøsertifisere egen virksomhet, jf. bystyrets vedtak 167/03, som innebærer fokus på miljøhensyn ved innkjøp, avfallsminimering og – sortering, miljøvennlig transport, enøk og utslipp. Ved anskaffelser skal selskapene være bevisst de miljømessige konsekvenser av anskaffelsen og stille miljøkrav til sine leverandører.

Arbeid med likestilling

For å utnytte samfunnets ressurser best mulig er byrådet opptatt av reell likestilling i arbeidsmarkedet. Likestillingsarbeidet i selskapene, herunder rekruttering, opplæring og avansement, bør derfor ha bedre ressursutnytting og lønnsomhet som et sentralt utgangspunkt. Det gjelder også inkludering av minoriteter, eldre og yrkeshemmede. Byrådet forventer at styrene i selskapene er bevisst disse forholdene i forvaltningen av selskapene.

Samfunnssikkerhet

Byrådet som eier forventer at selskapene sikrer egen drift, egne ansatte og eget nærmiljø mot ulykker. NOU 2006:6 "Når sikkerhet er viktigst" beskriver prinsipper for god sikkerhetskultur i virksomheter med ansvar for kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner. Byrådet har forventninger til at selskaper med slik infrastruktur og funksjoner er bevisst med å bygge en slik sikkerhetskultur.

Det er styrene og selskapenes ledelse som har ansvaret for å sikre at de samfunnsmessige sidene ved virksomheten blir ivaretatt. Styrene må avveie positive og negative implikasjonene ved samfunnsansvaret, herunder verdiskaping og kostnader, på en slik måte at eiernes interesser blir ivaretatt. Byrådet forventer derfor at styrene har oppmerksomhet om selskapets samfunnsansvar i sin forvaltning av selskapene. Byrådet forventer at styrene tar temaene inn i årsplanene for styret og har en planmessig behandling av hvert enkelt tema i løpet av året. Byrådet forventer at selskapene redegjør for sitt arbeid på disse områdene i årsberetningen. Disse temaene bør også være en del av den ordinære kommunikasjonen mellom kommunen og selskapene.

Saksnr.: 201003945_2

4.3 Prinsipp 3: Eierbeslutninger og vedtak skal foretas på generalforsamlingen.

Byrådet vil følge aksjelovens system om at eierbeslutninger gjøres i eierforumet som er generalforsamlingen. På den måte sikrer byrådet en ryddig rollefordeling mellom eier og selskapets organer. Det skal være klare ansvarsforhold mellom styret og eier og dokumentasjon/ notoritet i forhold til vedtak og beslutninger som fattes.

Begrunnelsen for dette prinsippet er at byrådet vil unngå at det utvikles en praksis med instruksjon utenom eierforumet. Slik praksis kan skape en uryddig ansvars- og rollefordeling mellom kommunen og selskapets organer (styre). Like viktig er mangelen på notoritet i slike styringskanaler. Manglende dokumentasjon i form av protokoller m.v. kan medføre uklarhet om ansvarsforholdene i forhold til beslutninger som fattes.

Dersom kommunen vil instruere et styre i en sak, må kommunen utøve eiermakten, eventuelt sammen med andre aksjonærer, gjennom vedtak på generalforsamlingen. Dette gjelder også forventninger kommunen har til selskapet som den vil skal være bindene for selskapet.

For gjensidig informasjonsutveksling og diskusjon mellom kommunen og selskapene om selskapenes resultater, utvikling og planer er det hensiktsmessig å etablere jevnlige kontaktmøter. Det kan også arrangeres eier-/ strategiseminarer der eier møter selskapets styre og daglige ledelse til samtaler om strategiske planer og eiers synspunkter på disse. Dialogen mellom eier og styre er også nødvendig ved viktige, prinsipielle og/eller strategiske beslutninger.

4.4 Prinsipp 4: Aksjonærer skal likebehandles

I en rekke aksjeselskaper eier kommunen aksjer sammen med andre aksjonærer. Aksjeloven har en forutsetning om at alle aksjonærer skal likebehandles. Prinsippet om likebehandling sier noe om hvordan kommunen vil opptre i forhold til nåværende og potensielle nye aksjonærer i selskaper som kommunen har eierskap i. Begrunnelsen for prinsippet er todelt: Selskapenes evne til å tiltrekke seg kapital er bl.a. avhengig av investorenes tillit til at andre aksjonærer ikke gis muligheter til å fremme sine interesser på deres bekostning. Videre er likebehandling av aksjonærene viktig for å bevare omdømmet og tilliten til kommunen som medaksjonær i selskapene.

Prinsippet om likebehandling av alle aksjonærer er imidlertid ikke til hinder for at kommunen skal kunne ivareta sine egne interesser i selskapet ved å benytte sitt flertall på generalforsamlingen til å stemme for vedtak som andre aksjonærer kan være uenige i. Prinsippet om at det er flertallet som bestemmer, gjelder også for selskaper som kommunen har deleierskap i.

Kommunen skal også respektere inngåtte (aksjonær)avtaler som omhandler aksjonærers adferd i forhold til likebehandlingsspørsmålet.

4.5 Prinsipp 5: Kapitalstrukturen i selskapet skal være tilpasset formålet med eierskapet og selskapets situasjon.

Kapitalstrukturen i et aksjeselskap må tilpasses formålet med eierskapet og selskapets finansielle situasjon. Med kapitalstruktur menes i hvilken grad selskapet blir finansiert med gjeld og egenkapital. For lite og for mye egenkapital kan medføre ineffektivitet i gitte

Saksnr.: 201003945_2

situasjoner. Eksempelvis kan for lite egenkapital i finansielt urolige tider gi unødvendig høye lånekostnader, mens for mye egenkapital i andre tilfeller kan gi for lav avkastning på egenkapitalen. Kapitalstrukturen i selskapene kan også variere ut fra kommunens målsetting med eierskapet (forretningsmessig vs. sektorpolitiske). Lover og regler som stiller krav til selskapets egenkapitalgrad kan virke inn på kapitalstrukturen, eksempelvis i forsikringsvirksomhet. Selskapenes kapitalstruktur må derfor tilpasses hvert enkelt selskaps situasjon.

Etter kommuneloven kan kommunen ikke ta opp lån for vidreutlån til selskaper som driver næringsvirksomhet. Kommunen kan heller ikke stille garanti for lån til slike selskaper.

Styret har i lys av eiers avkastningskrav og selskapets risiko ansvar for forholdet mellom egenkapital og gjeld (egenkapitalgraden). Kommunens krav til avkastning og forventinger om produksjon må være kjent for selskapenes styrer. For selskaper der kommunen har forretningsmessige formål med eierskapet vil byrådet foreta regelmessige analyser av om kapitalstrukturen i selskapene er i tråd med kommunens interesser. Som utgangspunkt bør selskapene ha tilstrekkelig egenkapital i forhold til sin virksomhetsart og risiko, men ikke være overkapitalisert.

4.6 Prinsipp 6: Styrets sammensetning skal kjennetegnes av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra selskapets egenart.

Byrådet ser på valg av styrer som en av sine viktigste oppgaver som eier fordi styrene har det fulle og hele ansvaret for forvaltningen av selskapet på vegne av eierne. Selskapene kommunen har eierandeler i er verd milliarder av kroner, og valg av gode styrer til å forvalte selskapene er avgjørende for utviklingen av kommunens verdier, selskapenes resultater og selskapenes evne til å produsere varer og tjenester.

Bystyret har vedtatt at rekruttering til styrer i aksjeselskaper skal skje på grunnlag av fagkompetanse og ikke p.g.a. politiske verv eller bakgrunn, jf. bystyresak 208/92 og bystyremelding 2/95. Videre fastslår reglementet for bystyret og byrådet at sittende medlemmer av bystyret og byrådet ikke kan ha styreverv i selskaper eid av kommunen.

Byrådets mål ved valg av styrer er å sette sammen styrekollegier som er best mulig kvalifisert og egnet til å ivareta selskapets formål, virksomhetsområde og kommunens mål for selskapet. Byrådet vil derfor vektlegge og sette sammen profesjonelle styrer der styremedlemmene velges på bakgrunn av fagkompetanse og selskapets behov for kompetanse. Det er styrets totale kompetanse som er grunnlaget for vurderingen, både formell og reell kompetanse. Normalt er det behov for administrasjons-/ lederkompetanse, økonomi/ finanskompetanse og bransje-/ markedskompetanse. Også juridisk kompetanse og god kjennskap til kommunen kan i noen tilfeller være ønskelig/nødvendig. Annen spisskompetanse kan variere fra selskap til selskap.

Byrådet vil ved utvelgelse og sammensetning av styrer se hen til en god balanse mellom kontinuitet i styrets arbeid og behovet for nødvendig fornyelse. Videre vil kommunen vektlegge mangfold, bl.a. i form av balansert kjønnsfordeling, jf. reglene i kommuneloven om kjønnsbalanse i styrene i selskaper eid av kommuner.

4.7 Prinsipp 7: Lønns- og incentivordninger skal utformes slik at de fremmer verdiskapingen i selskapet og fremstår som rimelig.

Saksnr.: 201003945_2

Selskaper som kommunen har eierandeler i må tilby konkurransedyktig kompensasjon for å tilrekke seg kvalifisert og kompetent arbeidskraft. Dette gjelder i forhold til styrets medlemmer, selskapenes ledelse og øvrige ansatte.

Det er styret i selskapene som har ansvar for å fastsette ansettelses- og lønnsvilkår til daglig leder, - eventuelt også til andre i ledergruppen. Ledernes ansettelsesvilkår påvirker lønnsutviklingen og dermed kostnadsutviklingen i selskapene. Byrådet mener at avlønning og ansettelsesvilkår skal være konkurransedyktige, men moderate slik at selskapene ikke skal være lønnsledende i bransjen. Eventuelle bonus- og insentivordninger, også til øvrige ansatte, må ikke stimulere til økt risikovillighet, finansielt eller operasjonelt, slik at eier påføres økt risiko som en konsekvens av ledelsens ønske om økt avlønning. Byrådet ønsker derfor at retningslinjer for eventuelle bonus- og andre insentivordninger i aksjeselskaper skal godkjennes av generalforsamlingen.

Honorar til styret fastsettes av eierne på generalforsamlingen. Byrådets holdning som eier er at godtgjørelsen til styrets medlemmer skal avspeile den kompetanse som medlemmene har og det ansvar og den arbeidsmengde som medlemmer påføres ved å sitte i styret. Honoreringen skal være konkurransedyktig i forhold til sammenlignbare selskaper, men moderat og ikke ledende. Byrådet ønsker ikke insentivordninger for styrer i form av aksjer eller opsjoner til styremedlemmene. Slike incentiver kan bidra til at styret tar økt risiko på eiers bekostning, samtidig som styret kan bli mindre aktsom i sin kontroll- og tilsynsfunksjon med daglig ledelse. Mangel på insentivordninger bør derfor gjenspeiles i de ordinære styrehonorarene.

Ledende ansatte som har verv i styrer i andre selskaper i samme konsern skal ikke ha særskilt styregodtgjørelse for dette. Eventuell kompensasjon for ansvar og merarbeid med styrearbeidet bør reflekteres i lønnen til disse ledende ansatte.

4.8 Prinsipp 8: Styret skal ivareta en uavhengig kontrollfunksjon overfor selskapets ledelse på vegne av eierne.

Styret er eiernes tillitsmenn og har den strategiske ledelsen av selskapet. Strategiske valg er ofte beslutninger som har avgjørende betydning for selskapers utvikling. Styret bør derfor være førende i diskusjoner om strategiske veivalg, og ha en god dialog med ledelsen om slike saker. For daglig ledelse er et kompetent styre en viktig diskusjonspartner og støttespiller i strategiske spørsmål. Samarbeidet om kritiske spørsmål for selskapet kan skape et felles eierskap til beslutninger og et ubevisst interessefellesskap mellom styret og daglig ledelse. Styret må derfor ha en bevisst holdning til dette. Styrets oppgave er nemlig også å føre tilsyn og kontroll med den daglige ledelsen. Styret skal kontrollere ledelsens prestasjoner mot gitte målsettinger, og om nødvendig gjøre utskiftninger i ledelsen. Styret skal videre fastsette ledelsens godtgjørelse. Styret må derfor ha en uavhengig rolle og stilling slik at det kan føre ønsket tilsyn og kontroll med den daglige ledelsen.

Byrådet er opptatt av å sikre at styret ivaretar en uavhengig kontrollfunksjon overfor selskapets ledelse på vegne av eierne. Styrets leder har en særlig viktig rolle i dette arbeidet, og byrådet vil derfor at styrets leder skal velges av generalforsamlingen i selskaper den har eierandeler i. Bestemmelser om dette bør derfor tas inn i selskapenes vedtekter, der dette ikke allerede er tilfellet.

Saksnr.: 201003945_2

4.9 Prinsipp 9: Styrets arbeid skal være strukturert, kompetent og evalueres jevnlig

Styrets arbeid ledes av styreleder som har et særlig ansvar for at styret som kollegium fungerer godt. Dette fordrer både en plan for styrets arbeid, og en best mulig utnyttelse av styrets samlede kompetanse. Byrådet har derfor forventninger til at styrene arbeider strukturert i selskapene kommunen har eierandeler i. Byrådet forventer at styret utarbeider en plan for styrets møter, herunder en plan for de ulike aktivitetene styret skal behandle årlig. Det forutsettes at det årlig settes av tid å diskutere selskapets strategi. Videre forventer byrådet at styret utarbeider en styreinstruks for sitt arbeid, jf. asl. § 6 - 23. Videre forventes det at styret fastsetter rammer og fullmakter for den daglige ledelse, krav til rapportering mv. For større selskaper kan dette eksempelvis gjøres gjennom en instruks for daglig leders arbeid.

Forvaltningen av selskapet stiller krav til styret og dets kompetanse. Byrådet forventer at styret utvikler sin egen kompetanse på områder det anser som viktige. Dette omfatter også kompetanse innen styrearbeid. Styret skal evaluere sitt arbeid og arbeidsform jevnlig.

4.10 Prinsipp 10: Det skal være åpenhet knyttet til kommunens eierskap i aksjeselskaper

Byrådet vil være åpen om kommunens eierskap i aksjeselskapene. Byrådet mener det vil bidra positivt til selskapenes utvikling og kommunens omdømme som eier at investorer, kreditorer og andre interesserte får kjennskap til kommunens målsettinger med, og forvaltning, av eierskapet. Byrådet vil derfor informere om eierskapsforvaltningen gjennom årlige fremleggelse av selskapenes årsberetninger og regnskaper for bystyret. Både kommunen som eier og selskapene har imidlertid behov for en gjensidig, fortrolig kommunikasjon i eierstyringsdialogen for å ivareta kommunens og selskapenes interesser, eksempelvis om strategiske spørsmål.

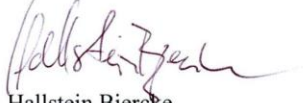
Når det gjelder offentlighet er alle aksjeselskaper som er eid med minst 50 % av kommunen og som ikke driver næringsvirksomhet i direkte konkurranse med - og på samme vilkår som - private, omfattet av offentleglova, jf. § 2, 2. ledd. Disse selskapene har plikt til å føre en offentlig tilgjengelig journal. Selskapene kan unnta fra offentlighet dokumenter og opplysninger som er underlagt taushetsplikt, eks. forretningssensitive opplysninger. Byrådet vil se til at de aksjeselskapene som er omfattet av offentleglova etablerer systemer og rutiner som tilfredsstiller loven og offentlighetens behov for informasjon og innsyn.

Byrådet innstiller til bystyret å fatte følgende vedtak:

Bystyret tar byrådets prinsipper for god eierstyring av aksjeselskaper til orientering.

Byrådet, den 22 DES 2011

Torger Ødegaard

Hallstein Bjercke

Saksnr.: 201003945_2

Vedlegg tilgjengelig på Internett:	Notat om rolle- og ansvarsfordelingen mellom styret og eier etter aksjeloven
Vedlegg ikke tilgjengelig på Internett:	Ingen

Saksnr.: 201003945_2

Vedlegg 3 Notat 22/2018: Innføring av Oslomodellen i AS med kommunalt eierskap

Oslo kommune
Byrådsavdeling for næring og eierskap

Notat til bystyrets organer

Til:	Finanskomiteen	Dato:	26.04.2018
Fra:	Byråden for næring og eierskap	Vår ref (saksnr):	201803336-1
Notat nr.:	22/2018	Arkivkode:	027

INNFORING AV OSLOMODELLEN I AKSJESELSKAP I SELSKAPER MED KOMMUNALT EIERSKAP

I Byrådseklæringen ble det framhevet at «Oslokommune skal gå i front i kampen mot arbeidslivskriminalitet og sørge for et anstendig arbeidsliv.»

Oslomodellen ble vedtatt i fjor og er en fellesbetegnelse på en rekke seriositetsbestemmelser som nå tas inn i Oslo kommunes kontrakter, ref. byrådssak 1104/17 – Oslo kommunes anskaffelsesstrategi og den andre byrådssak 1057/17 - Standard kontraktsvilkår for Oslo kommunes kjøp av varer, tjenester og bygg og anlegg.

Oslomodellen er allerede innført for kommunens egne etater og foretak.

Byrådet ønsker at aksjeselskaper der Oslo kommune er eier, også innfører Oslomodellen for sin virksomhet i løpet av 2018.

I selskap der kommunen eier mer enn 50 pst av aksjene, har jeg derfor hatt en protokolltilførsel på årets generalforsamlinger der jeg ber styrene innføre Oslomodellen innen 2018, og rapportere på hvordan modellen implementeres.

Jeg vil videre følge opp protokolltilførselen med et brev til selskapene der de ber rapportere tilbake hvordan de innfører Oslomodellen. Dette er en sak jeg også vil følge opp i den videre eierdialogen med selskapene. Inntrykket så langt er at dette har blitt godt mottatt i selskapene.

Byråden miljø og samferdsel og byråden for finans gjennomfører tilsvarende i de selskapene hvor de følger opp kommunens eierskap.

Jeg vedlegger til orientering selve protokolltilførselene.

Med hilsen

Kjetil Lund
byråd for næring og eierskap

[Klikk her for å skrive inn tekst.](#)

Byrådsavdeling for
næring og eierskap

Postadresse:
Rådhuset, 0037 Oslo
E-post: postmottak@byr.oslo.kommune.no
Org.nr.:

Godkjent elektronisk

Vedlegg: 1. Vedlegg.docx

Kopi til: Byrådsavdeling for miljø og samferdsel, Rådhuset, 0037 OSLO
Byrådsavdeling for finans, Rådhuset, 0037 OSLO

Vedlegg

Protokolltilførsler

I selskaper med 100 pst eierskap

I byrådserklæringen ble det framhevet at «Oslo skal gå i front i kampen mot arbeidslivskriminalitet og sørge for et anstendig arbeidsliv». Oslomodellen ble vedtatt i fjor og er en fellesbetegnelse på en rekke seriositetsbestemmelser som nå tas inn i Oslo kommunes kontrakter, ref byrådssak 1104/17 – Oslo kommunes anskaffelsesstrategi og byrådssak 1057/17 - Standard kontraktsvilkår for Oslo kommunes kjøp av varer, tjenester og bygg og anlegg.

Byrådet ønsker at aksjeselskaper Oslo kommune eier innfører Oslomodellen for sin virksomhet i løpet av 2018. Byrådsavdelingen for næring og eierskap vil i løpet av kort tid sende et brev, der vi ber styret melde tilbake om sin implementering av Oslo-modellen. Videre oppfølging vil skje i eierdialogen.

I selskaper med mer enn 50 pst eierskap

I byrådserklæringen ble det framhevet at «Oslo skal gå i front i kampen mot arbeidslivskriminalitet og sørge for et anstendig arbeidsliv». Oslomodellen ble vedtatt i fjor og er en fellesbetegnelse på en rekke seriositetsbestemmelser som nå tas inn i Oslo kommunes kontrakter, ref. byrådssak 1104/17 – Oslo kommunes anskaffelsesstrategi og den andre byrådssak 1057/17 - Standard kontraktsvilkår for Oslo kommunes kjøp av varer, tjenester og bygg og anlegg.

Byrådet ønsker at aksjeselskaper der Oslo kommune er eier, innfører Oslomodellen for sin virksomhet i løpet av 2018. Byrådsavdelingen for næring og eierskap vil i løpet av kort tid sende et brev der vi ber styret gi en vurdering av hvordan Oslo-modellen kan implementeres. Videre oppfølging vil skje i eierdialogen.

Vedlegg 4 Uttalelse fra byråden for miljø og samferdsel

Byrådsavdeling for miljø og samferdsel

Kommunerevisjonen
Fredrik Selmers vei 3
0663 OSLO

Unntatt offentlighet
Offl. § 5 første ledd

Deres ref.:

Vår ref. (saksnr.):
20/2340 - 39

Saksbeh.:
Tom Alex Hagen, 917 78 924

Dato:
02.06.2022

Rapport til uttalelse Eierskapskontroll om oppfølging av samfunnsansvar og Oslomodellen - byrådets uttalelse

Denne eierskapskontrollen ble vedtatt gjennomført av kontrollutvalget 31. august 2021 (sak 58) ved behandling av sak om forvaltningsrevisjon, eierskapskontroller og oppfølgings-undersøkelser med oppstart første halvår 2022.

Formålet med Kommunerevisjonens eierskapskontroll har vært å informere om kommunens oppfølging av Oslomodellen og samfunnsansvar i kommunalt eide selskaper og eventuelt bidra til forbedringer på området.

Problemstilling og metode

Undersøkelsens hovedproblemstillinger har vært:

- Har eier fulgt opp at selskapene har implementert Oslomodellen?
- Er eiers oppfølging av selskapers ivaretagelse av samfunnsansvar tilfredsstillende?

Eierskapskontrollen omfatter blant annet byråden for miljø og samferdsels eierutøvelse i Sporveien AS. Eierskapskontrollen gjennomføres som en mer begrenset kontroll enn en forvaltningsrevisjon. Det gis ikke anbefalinger fra Kommunerevisjonen.

Min kommentar

Til denne eierskapskontrollen avga jeg 04.02.22 en egenerklæring til Kommunerevisjonen hvor jeg svarte ut en rekke spørsmål. I tillegg har jeg oversendt diverse dokumentasjon fra tertialmøter, protokoller fra generalforsamlinger m.m. for den aktuelle perioden.

Generelt er jeg tilfreds med rapporten fra Kommunerevisjonen. Den har gått gjennom hvordan min byrådsavdeling og jeg følger opp eierdialogen med Sporveien med hensyn til Oslomodellen og ivaretagelsen av samfunnsansvaret. Jeg merker meg Kommunerevisjonens konklusjoner, men deler ikke fullt ut disse. Jeg oppfatter at Kommunerevisjonen ønsker en mer detaljorientert eierstyring enn det som etter mitt syn er forenlig med aksjelovens bestemmelser, herunder styrets rolle og påfølgende forvaltningsansvar. Jeg viser her også til byrådets mål om en tillitsbasert ledelse. Jeg tar imidlertid kommunerevisjons konklusjoner til orientering og vil bringe dem inn i den videre eierdialogen med Sporveien.

 Oslo kommune
Byrådsavdeling for miljø og samferdsel

Besøksadresse:
Rådhuset
Postadresse:
Rådhuset, 0037 OSLO

Telefon: 21 80 21 80
postmottak@byr.oslo.kommune.no
Org. Nr.: 974770474
oslo.kommune.no

Svar på de konkrete spørsmålene fra Kommunerevisjonen:

1. Har informasjonen om prosjektets hensikt vær tilstrekkelig klar?

Ja

2. Har byråden kommentarer til prosjektets metode, anvendte kilder eller data som kan ha betydning for rapportens konklusjoner? I tilfelle hvilke?

Nei.

3. Har byråden kommentarer til kriteriene som ligger til grunn for våre vurderinger og konklusjoner? I tilfelle hvilke?

Nei.

4. Hva er byrådets samlede vurdering av rapportens konklusjoner?

Jeg noterer meg Kommunerevisjonens konklusjoner. Imidlertid er jeg ikke fullt ut enig i rapportens hovedbudskap, hvor det fremgår at jeg ikke i tilstrekkelig grad hadde sikret meg informasjon om avdekket risiko knyttet til samfunnsansvar og håndteringen av den.

Jeg mener at Sporveien har videreformidlet til meg, via jevnlig tertialmøter, herunder rapportering om «Best 2020» og avholdte generalforsamlinger, sitt arbeid med anskaffelser og samfunnssikkerhet. Som påpekt i møter med Kommunerevisjonen er mitt ansvar av overordnet karakter, det er styret som er tillagt oppfølging av selskapet på et mer detaljert plan. Jeg konstaterer at selskapet har innført nødvendige internkontroll og rutiner, og legger også til grunn at styret informerer meg om forhold styret mener er vesentlig at jeg er kjent med.

5. Vil byråden vurdere eller iverksette tiltak på bakgrunn av rapporten?

Jeg merker meg Kommunerevisjonens konklusjoner og tar disse til orientering. Jeg vil ta med Kommunerevisjonens konklusjoner i min videre eierdialog med Sporveien.

6. Dersom tiltak vil iverksettes; hvilke tiltak og hvilket tidsperspektiv gjelder for iverksettelse og gjennomføring av aktuelle tiltak?

Ingen konkrete tiltak. Jeg ser ingen grunn til å iverksette spesielle tiltak. Jeg vil imidlertid fortsatt sette samfunnsansvar og anskaffelser/Oslomodellen på agendaen i oppfølgingen av selskapet.

7. Oppfattes rapport en som nyttig for byråden? Oppgi begrunnelse hvis dette ikke allerede har fremkommet som svar på ovenstående spørsmål.

Ja, det er alltid nyttig å få en ekstern gjennomgang av styringsdialogen.

8. Hvordan vurderes rapportens oppbygning og språkbruk?

Jeg har ingen spesielle merknader til dette.

Med vennlig hilsen

Sirin Hellvin Stav

byråd

Vedlegg 5 Uttalelse fra byråden for næring og eierskap

Byrådsavdeling for næring og eierskap

Kommunerevisjonen
Fredrik Selmers vei 3
0663 OSLO

Deres ref.:

Vår ref. (saksnr.):
20/2340 - 41

Saksbeh.:
Anders Berg, 971 93 939

Dato:
07.06.2022

Rapport til uttalelse - Eierskapskontroll om oppfølging av samfunnsansvar og Oslomodellen-byrådets uttalelse

Jeg viser til Kommunerevisjonens brev datert 16.05.2022 med oversendelse av utkast til rapport om eierskapskontroll om oppfølging av samfunnsansvar og Oslomodellen for Hafslund Eco AS, Fortum Oslo Varme AS og Spir Oslo AS. Kommunerevisjonen ber om uttalelse til rapporten fra byråd for næring og eierskap. Kommunerevisjonen ber om at følgende spørsmål besvares, og mine svar følger fortløpende:

1. Har informasjonen om prosjektets hensikt vært tilstrekkelig klar?

Svar: Informasjonen har vært tilstrekkelig klar.

2. Har byråden kommentarer til prosjektets metode, anvendte kilder eller data som kan ha betydning for rapportens konklusjoner? I tilfelle hvilke?

Svar: Jeg har ikke kommentarer til metode, anvendte kilder eller data som er benyttet for undersøkelsen.

3. Har byråden kommentarer til kriteriene som ligger til grunn for våre vurderinger og konklusjoner? I tilfelle hvilke?

Svar: Jeg har ingen kommentarer til revisjonskriteriene.

4. Hva er byrådets samlede vurdering av rapportens konklusjoner?

Svar: Min samlede vurdering er at rapporten er nyttig. Jeg viser for øvrig til mitt svar under spørsmål nr. 5.

 Oslo kommune
Byrådsavdeling for næring og eierskap

Besøksadresse:
Olav V gate 4
Postadresse:
Rådhuset, 0037 OSLO

Telefon: 21 80 21 80
postmottak@byr.oslo.kommune.no
Org. Nr.: 997703634
oslo.kommune.no

5. Vil byråden vurdere eller iverksette tiltak på bakgrunn av rapporten?

Svar: Utgangspunktet for byrådet var at man ønsket å innføre Oslomodellen for aksjeselskapene så langt det er mulig. I dette ligger det også en naturlig avgrensning mot selskaper det Oslo kommune ikke har flertall. Det var dette som var utgangspunktet i diskusjonen om hvilke aksjeselskaper som byrådet forventet ville implementere Oslomodellen. I samråd med øvrige byråder, herunder finansbyråden, ble det avklart at protokoll tilførselene skulle legges ved i selskaper det kommunen eier mer enn 50 pst. Dette ble også kommunisert til Finanskomiteen i notat datert 26.04.2018.

I aksjeloven er det gitt en klar rollefordelingen mellom eier og styret. Det er styret som har det overordnede ansvaret for forvaltningen av selskapet og skal forvalte eiernes og selskapets interesser. Generalforsamlingen skal ikke drive selskapet og i dette ligger det en naturlig avgrensning til hvor tett eier skal følge opp den daglige driften, herunder rutiner og systemer i selskapet. Aksjeselskapsformen er valgt for å gi styret handlingsrom, og det er viktig med tillit mellom eier og styret. I den kommende eierskapsmeldingen vil vi se nærmere på hvordan kommunen skal utøve sitt eierskap og beskrive hvilke forventninger kommunen har til selskapet og styret.

Vi vil også i eierskapsmeldingen oppdatere dagens eierstyringsprinsippene. Vi vil blant annet se på informasjonsplikten til bystyret om forvaltningen av kommunens eierinteresser og tydeliggjøre hvilke selskaper det skal omfatte.

Vi ber om at «trolig» på side 20 strykes, da Oslomodellen vil bli et fast tema på fremtidige generalforsamlinger i Hafslund Eco. Byråden vil også vurdere om Oslomodellen skal være et fast tema på øvrige generalforsamlinger, men det må vurderes opp mot selskapets størrelse og ressurser.

6. Dersom tiltak vil iverksettes; hvilke tiltak og hvilket tidsperspektiv gjelder for iverksettelse og gjennomføring av aktuelle tiltak?

Svar: Jeg viser til mitt svar på spørsmål nr. 5.

7. Oppfattes rapporten som nyttig for byråden? Oppgi begrunnelse hvis dette ikke allerede har fremkommet som svar på ovenstående spørsmål.

Svar: Jeg oppfatter rapporten som nyttig. Jeg viser for øvrig til mitt svar på spørsmål nr. 4 og 5.

8. Hvordan vurderes rapportens oppbygning og språkbruk?

Svar: Jeg vurderer rapportens oppbygning og språkbruk som tilfredsstillende.

Med vennlig hilsen

Victoria Marie Evensen
byråd

Vedlegg 6 Uttalelse fra havnestyret

Oslo Havn

Kommunerevisjonen
Fredrik Selmers vei 3
0663 OSLO

Deres ref.:
21/1079

Vår ref. (saksnr.):
21/10222 - 25

Saksbeh.:
Ole Thomas Berge, juridisk sjef

Dato:
30.05.2022

Rapport til uttalelse - Eierskapskontroll om oppfølging av samfunnsansvar og Oslomodellen

Det vises til Kommunerevisjonens brev datert 16.05.2022 hvor styret i Oslo Havn KF blir bedt om å gi uttalelse til rapport om eierskapskontroll innen 07.06.2022.

I brevet blir havnestyret bedt om å besvare 8 spørsmål og disse besvares i det følgende. Spørsmålene blir gjengitt og styrets kommentarer følger under hvert spørsmål.

1. Har informasjonen om prosjektets hensikt vært tilstrekkelig klar?

Ja

2. Har Havnestyret kommentarer til prosjektets metode, anvendte kilder eller data som kan ha betydning for rapportens konklusjoner? I tilfelle hvilke?

Havnestyret har i utgangspunktet ingen kommentarer, men reiser spørsmål til hvilket faktum som ligger til grunn for Kommunerevisjonens vurdering under pkt. 5.3 i rapporten – se vår kommentar under pkt. 4 nedenfor.

3. Har Havnestyret kommentarer til kriteriene som ligger til grunn for våre vurderinger og konklusjoner? I tilfelle hvilke?

Nei

4. Hva er havnestyrets samlede vurdering av rapportens konklusjoner?

Havnestyret er tilfreds med at det er foretatt en grundig gjennomgang av temaene for revisjonen. For havnestyret er det viktig at et uavhengig organ gjennomgår og undersøker om rutiner og prosedyrer blir fulgt.

Havnestyret har nå blitt oppmerksom på enkelte forbedringspunkter, men kjenner seg ikke igjen under Kommunerevisjonens vurdering i pkt. 5.3. Det fremgår under dette avsnittet at styret i Hav Eiendom ikke har fulgt årlig rutine om å gjennomføre risikovurderinger på

Oslo Havn

Besøksadresse:
Schweigaardsgate 16 (midlertidig)
Postadresse:
Postboks 230 Sentrum, 0103 OSLO

Telefon: 21 80 21 80
postmottak@oslohavn.no
Org. nr.: 987592567
www.oslohavn.no

This file is sealed with a digital signature.
The seal is a guarantee for the authenticity
of the document.

Document ID:
C323287EDA2449609663DC4FBAC89AB9

samfunnsansvarsområdene. Dette medfører ikke riktighet. Hav Eiendom har årlig en gjennomgang av samtlige risikoområder med styret og det pågår kontinuerlige prosesser i selskapet i forhold til identifisering og oppfølging av risiko. Styret har hatt et særlig fokus på dette og har bedt om at selskapets internrevisjon følger opp og gjennomgår selskapets rutiner og arbeidsprosesser i forhand til håndtering av risiko. Vedlagt følger rapport fra internrevisjonen (PWC) med resultatet av gjennomgangen. Denne dokumenterer at det gjennomføres årlige gjennomganger av alle typer risiko i virksomheten og at dette også gjennomgås av styret.

Videre rapporteres identifiserte risikoer knyttet til selskapets virksomhet til havnestyret som en del av Handlingsplanen som gjennomgås og vedtas av havnestyret årlig. Vi kan derfor ikke se at Oslo Havn ikke følger opp i forhold til risikostyring.

5. Vil Havnestyret vurdere eller iverksette tiltak på bakgrunn av rapporten?

Havnestyret har høsten 2021 foretatt en grundig vurdering av om Hav Eiendom skal tildeles ansvar for å utvikle Filipstad. Under dette arbeidet ble det besluttet å foreta en vurdering av Oslo Havns eieroppfølging av datterselskapet høsten 2022. Resultatene fra den undersøkelsen som Kommunerevisjonen har gjennomført vil bli tatt med inn i dette arbeidet.

6. Dersom tiltak vil iverksettes; hvilke tiltak og hvilket tidsperspektiv gjelder for iverksettelse og gjennomføring av aktuelle tiltak?

De bemerkninger som Kommunerevisjonen har gitt, vil kunne elimineres på en enkel måte ved å innføre årlige rutiner. Som nevnt under pkt. 5 vil eventuelle tiltak bli besluttet høsten 2022.

7. Oppfattes rapporten som nyttig for Havnestyret? Oppgi begrunnelse hvis dette ikke allerede har fremkommet som svar på ovenstående spørsmål.

Ja, havnestyret mener rapporten er nyttig fordi undersøkelsen er foretatt av et objektivt uavhengig organ. Havnestyret har nå blitt oppmerksom på enkelte forhold som bør vurderes ved Oslo Havns oppfølging av Hav Eiendoms ivaretagelse av sitt samfunnsansvar.

8. Hvordan vurderes rapportens oppbygning og språkbruk?

Havnestyret mener rapporten er oversiktlig og tydelig. Den er enkel å sette seg inn i og redegjør for et vanskelig tema på en god måte.

Med vennlig hilsen

Marthe Scharming Lund
Styreleder

Vedlegg:
Sak 41_21 Vedlegg Internrevisjon - Halvårsrapport vår 2021 og forslag til revisjonsplan høst 2021.docx

This file is sealed with a digital signature.
The seal is a guarantee for the authenticity
of the document.

Document ID:
C323267EDA2449609663DC4FBAC89AB9

Oslo

Oslo Kommune

Kommunerevisjonen

Fredrik Selmers vei 3

0663 Oslo

Rapport 8/2022

Tel. +47 23 48 68 00

www.krv.oslo.kommune.no